

T. 11. 13.

6121

DV 3153

UNIVERSITÄTS- und
Landesbibliothek
Düsseldorf
V5145

CAROLI GVILIELMI POERNER

MEDIGINAE DOCTORIS

DELINEATIO
PHARMACIAE

CHEMICO-
THERAPEVTICAE.

~~~~~
L I P S I A E
APVD CHRISTIANVM GOTTLOB HILSCHER.

M D C C L X I V .

CAROLI GUILIELMI FOERNER

MEDICINAE DOCTORIS

DELINEATIO

PHARMACIAE

CHEMICO-

THERAPEUTICAE

LIPSIÆ
APUD CHRISTIANUM GOTTLIEB HILSCHER

MDCCLXIV

PRAEFATIO.

ffero Tibi, L. B. libellum,
in quo chemiae applica-
tae partem cum patho-
logicis et therapeuticis
doctrinis coniunctam deprehendis.
Maxima sane cum cura ad eum con-
scribendum me accinxi, tum quia ar-
dua res visa fuit, argumentum per-
tracta-

P R A E F A T I O.

tractare, quod a methodo, haecenus
consueta, diuersum esset et hanc ob
causam a multis, nisi displiceret pror-
sus, assensum tamen vix impetraret;
tum etiam, quia rerum copia earun-
demque status imperfectus, nunquam
sane ad perfectionis gradum perdu-
cendus, a labore, qui ob difficultates,
vix superandas, frustraneus fere vide-
retur, timidos deque imperfecto
omnium scientiarum statu iam certif-
simos plane deterrent. Vix igitur
periculum fecissem, nisi ei, quibus
chemiae fundamenta et doctrinas de
materia medica aliasque trado, quos-
que de attendenda rerum naturalium
imperfectione et exquisitissimo, in ea
imminuenda adhibendo, studio ad-
mo-

P R A E F A T I O.

moneo, nisi, inquam, Amantissimi
 mei Auditores me ad id excitassent.
 Rerum namque naturalium, quae a
 nobis pertractantur, statum imper-
 fectum saepe exponens semper alla-
 boravi, vt ostenderem, quomodo
 hic rerum imperfectus status minui
 omnino possit. Nunquam enim vi-
 res vnus viri ad perficiendam hanc
 rem sufficiunt, sed requiritur, vt qui-
 libet hanc vel illam rem singulari stu-
 dio perscrutetur et, quantum potest,
 perficiat, quo demum, si a permultis
 hac ratione corpora naturalia tracta-
 ta fuerint, difficultates in definiendis
 corporum effectibus certo minuantur
 sicque in humanum genus certum et
 indubitatum redundet emolumentum.

P R A E F A T I O.

Cum itaque in praelectionibus quavis fere hora manuactionem ad disquirenda corpora tradiderim, exponens, qua ratione chemia in usum materiae medicae rite conuerti atque haec ipsa ita pertractari perficique possit, ut remedia obtineantur, quibus morborum causae feliciter destrui et tolli queant; cumque, haec mihi exponenti, methodus, ad quam in officinis pharmaceuticis, remedia praeparantur, non semper arriserit, immo haec ipsa adeo comparata visa fuerit, ut variae omnino mutationes suscipiendae essent, in Auditorum meorum usum pharmaciam delineare libuit, et talem quidem, quae ostenderet, quomodo secundum

P R A E F A T I O.

cundum morborum causas, in pathologia explicatas, et secundum doctrinas therapeuticas remedia, in varias morborum causas diuersimode agentia, inueniri et rite parari possint.

At vero, quantae difficultates meditati suboriebantur! Nonne officinae pharmaceuticae insigni mutatione et correctione prius indigent? Nonne modus exponendus, ad quem illi instruendi sunt, qui in praeparandis remediis occupantur? Nonne demum alia praeparandi methodus indicanda, quae simplicior et ab omni praeiudicio remota docet, quomodo pro diuersis morborum causis labores pharmaceutici instituendi sint?

P R A E F A T I O.

Haec perpendens statim a proposito
declinaui; cumque insuper opus hoc
fufcipiendum vnus hominis vires fu-
peraret, rerumque status valde im-
perfectus a fufcipiendo hoc labore
me dehortaretur, breuem tantum
pharmaciae delineationem exhibere,
hacque ipfa viam quasi ostendere de-
creui, quae, fi permulti ea incederent,
nos demum ad perfectiorem harum
rerum cognitionem acquirendam
omnino duceret.

Itaque delineatio haec ostendit,
quomodo officina pharmaceutica
comparata esse debeat, quidue ei, qui
illi praeest, obseruandum sit: in pri-
mis explicare annifus sum, quomo-
do

P R A E F A T I O.

do pharmacopoeus eadem ratione, vt medicum decet, scientiis edoctus, immo arte medica instructus, ab ea autem facienda alienus, chemiam exercere et doctrinam de materia medica excolere, inque praeparandis remediis sedulo versari debeat. Exposui igitur, ad quae respectu remedium *simplicium* aequae ac corporis humani ei respiciendum *sit*, quo postmodum ex eorum qualitatibus effectus generaliores definire nouasque vires eruere possit. Requiritur tamen, vt pharmacopoeus detectas vires cum medico communicet, quo iste per experientiam medicam easdem stabilire queat. Optandum etiam est, vt medicus pari ratione de-

X 5

detectas

P R A E F A T I O.

tectas remediorum simplicium vires
 pharmacopoeo cognitatas reddat, quo
 iste remedii mixtionem disquirere,
 mutationes in eodem excitare, no-
 vamque mutati mixtionem produ-
 cere possit, eum quidem in finem,
 vt medicus nouum remedium adipi-
 scatur, quo nouis compositisque mor-
 borum causis obuiam eundi nanci-
 scatur occasionem. His expositis ad
 ipsas remediorum praeparationes ac-
 cedenti mihi maxime necessarium vi-
 sum fuit, nonnulla de menstruis phar-
 maceuticis praemittere et doctrinam
 de iisdem aliquantum amplificare.
 Cum enim menstruorum ope plera-
 que remedia in primis fluida praepa-
 rentur, illorum autem numerus ad
 hunc

P R A E F A T I O.

hunc vsque diem in officinis exiguus fit, ideoque remedia minus conuenientia obtineri possint, absque vlllo dubio eundem menstruorum numerum adaugendum eademque tum pro sua tum pro remediorum indole varia varie adhibenda esse, putarem. Periculum hinc faciens ostendo, quanta menstruorum varietas attendenda veniat, quoue modo ea agant et quae producta inde obtineantur. Plurimis menstruis hactenus notis vsus sum, vt declararem, quomodo quodcunque, ad remediorum praeparationem adhibendum, menstruum tanquam remedium considerandum, quoue respectu composi-

fitio-

P R A E F A T I O.

sitionis inter menstruum et remedium simplex instituendus sit selectus. Hanc ob causam effectum cuiuslibet menstrui in corpus humanum, sanum aequè ac morbosum simulque actionem in simplicia et rationem, quae sit inter causam morbificam, remedium simplex et ipsum menstruum exposui. Ita tamen omnia, quae exposita hic sunt, consideranda esse rogo, ut haec de menstruis explicata doctrina pro specimine tantum seu potius delineatione habeatur, ad cuius normam absoluta demum exhiberi possit.

Ac-

P R A E F A T I O .

Acquiescere his potuissẽm, nisi maioris perspicuitatis ergo ad praescriptam normam ratio, quae inter menstruum et remedium simplex esse debet, in exemplis exponenda et ad praeparationem, cum menstruis et simplicibus instituendam, manu-ctio exhibenda esset. Ipsas itaque praeparationes demonstranti et producta seu remedia pharmaceutica coordinanti mihi placuit, eum ordinem eligere, quem ipsae cum remediis instituendae operationes chemicae suadent. In explicandis his minime ad remediorum denominationes respicere libuit, sed habitum remediorum ipsumque praeparandi modum

P R A E F A T I O.

modum perpendiculari ordines et classes remediorum sponte se obtulerunt. Fateor quidem, nonnullas adhuc operationes desiderari ipsamque hanc delineationem imperfectam adhuc esse; verum argumenti dignitatem et imperfectum harum rerum statum aliquantum me excusare, censebis. Cum insuper nequaquam absolutum pharmaciae opus in praesenti tradere sed modum tantum, qui correctionem et secundum chemicas doctrinas, cum pathologicis et therapeuticis coniunctas, instituendam remediorum pharmaceuticorum praeparationem exponeret, exhibere animus fuerit, multa

MIUDOMI

P R A E F A T I O.

multa et adhuc laudanda remedia
pharmaceutica, diu iam cognita,
adducere eorumque praeparandi mo-
dum conuenienti loco inferere non
licuit. Nisi vero labores nostri displiceant et Summorum Virorum assensus denegetur, labores hos in vsum artis salutaris, quantum fieri potest, vltius perficere et absolutum magis pharmaciae, ad hanc delineationem conscriptae, opus communicare, apud me constitui, ita, vt tum nota, tumque minus nota remedia, quae rite praeparantur et laudem merentur, insimulque omnes praeparandi modi con-
iun-

P R A E F A T I O.

iunctim exponerentur. Ita vale L.
B. et Fautore Tuo, ad continuandos
labores me excitante, dignum iudi-
ca: iterum vale! Dabam Lipsiae
Mense Maio 1764.

INSTI-

INSTITVTVM.

orporum quorumcunque, in globo terrae obuiorum, naturam, proprietates et vires *profunde eruit* eorumque per multa adeo ad liquidam *veritatem* explorat chemia. Nobilis haec ars, si prudenter et rite colatur, *non solum generi humano* insigni emolumento est, sed eos ipsos inprimis, qui artem hanc exercent, sedulo et efficacissime monet, ut perpendant, quanta Dei Omnipotentis sit erga homines benignitas. Immo, multum in hac arte exercitati arrogantiam et philautiam fugere, contra modestiae et despicientiae sui se tradere discunt. Discunt enim, quantum sit, quod nesciunt. Egregiis itaque his dotibus ornata chemia cultores suos minime a religione auocat inque avia deducit, potius eosdem instruit, quomodo ex quacunque rerum creaturarum atomo benignissimi Creatoris sapientia eluceat, quouo modo corpora semel perspecta in verum generis humani usum conuerti debeant. Verum, cum usus iste tam varius sit,

A

fieri

fieri solet, vt a variis varie hæc ars et per partes tantum excolatur atque alii aliique, fundamentis chemiæ generalis satis imbuti, hanc vel illam partem sibi præ reliquis eligant et, quantum possunt, perfectiorem reddere allaborent. Ita alii chemicam artem in vsum physices exercent; alii, vt oeconomiae profint; alii, vt mineralis regni prouentus adaugeant, vel vt variis artibus mechanicis aliisque auxilium ferant. Inter omnes tamen, quas præstat chemia, vtilitates, illa in primis insignis et, nisi superior, omnibus tamen æquiparanda esse videtur, quæ in medicinam tum theoreticam tum practicam præcipue redundat, quæque eo magis attendenda venit, quo majus commodum est, quod prouenire inde solet. Atque, cum finis medicinæ primarius in conseruanda vel et restituenda sanitate consistat, huic autem fini obtinendo chemia egregie inseruiat, illam laudatæ artis partem, quæ medica aut medico-pharmaceutica nuncupatur, præ reliquis excolendam et perficiendam esse, colligendum est. Tentabimus itaque, quantum fieri poterit, quam ratione chemica ars, hæctenus tam varie excolta, in vsum medicum conuerti possit. *Minime tamen completam* hic pharmaciam sed pharmacix tantum delineationem tradimus, ita tamen, vt præcipuis momentis adductis, hisque per singula exempla illustratis ad normam eiusdem plura demum addi, et nisi displiceamus prorsus, aliquando etiam a nobis absolutum pharmacix opus exhiberi possit. Ordinem tractandorum sequens tabula exhibet. Sistit nimirum

Pars I

Pars I. *Pharmacie statum, agitque*

- Cap. I. *De pharmacie necessitate et utilitate.*
 — II. *De officinae pharmaceuticæ qualitatibus.*
 — III. *De pharmacopoei dotibus.*
 — IV. *De pharmacopoei laboribus.*

Pars II. *Producta pharmaceutica in genere considerat,*
agitque

- Cap. I. *De qualitatibus remediorum insitis.*
 — II. *De qualitatibus remediorum pharmaceuticis.*

Pars III. *Præparationem et Vires remediorum pertra-*
*ctat; hinc agit*Sect. I. *De menstruis pharmaceuticis.*

- Cap. I. *De menstruis aqueis.*
 — II. *De menstruis salinis.*
 Class. I. *De menstruis acidis.*
 — II. *De menstruis alcalinis.*
 — III. *De menstruis salinis medicæ indolis.*

— III. *De menstruis inflammabilibus.*Class. I. *De menstruis oleosis.*— II. *De menstruis spirituosis.*— IV. *De menstruis compositis.*Class. I. *De menstruis salino-saponaceis.*— II. *De menstruis salino-oleosis.*— III. *De menstruis salino-spirituosis.*— IV. *De menstruis oleoso-spirituosis.*— V. *De menstruis salino-oleoso-spirituosis.*Sect. II. *De ordinibus remediorum.*Ordo. I. *De remediis fluidis.*Class. I. *De remediis per distillationem parandis.*— II. *De remediis per infusionem et digestionem parandis.*— III. *De remediis per coctionem parandis.*— IV. *De remediis emulsis.*

Ordo II. *De remediis solidis.*Class. I. *De remediis per coagulationem parandis.*— II. *De remediis per præcipitationem parandis.*— III. *De remediis per crystallisationem parandis.*— IV. *De remediis per sublimationem parandis.*— V. *De remediis per calcinationem parandis.*— III. *De remediis consentiæ mediæ*Class. I. *De remediis per evaporationem et inspissationem parandis.*— II. *De remediis per liquefactionem et coagulationem parandis.*

P A R S I.

PHARMACIÆ STATVS.

§. I.

Pharmacia, sub quo nomine chemicæ artis pars hodie intelligitur, scientia æque ac ars nominari meretur, quæ docet, quomodo corpora naturalia, viribus medicatis vel iam instructa vel iisdem nondum donata secundum artis chemicæ dogmata eo adaptari debeant, vt facilius ingeri atque promptius et efficacius actionem suam in corpore exercere possint. Cum itaque pharmacia instrumenta suppeditet, quibus causæ morborum ex corpore expelli possint, scientiam hanc maxime vtilem et necessariam esse, patet. Immo eadem hæc vtilitas atque necessitas causam dedisse videtur, ob quam ars ista a chemia separata eiusque cura nonnullis in specie tradita sit, ita, vt non solum accurate exerceri sed omni studio coli perficique possit. Ob id igitur primo de vtilitate et necessitate pharmaciæ, dein de loci, in quo dicta ars exercetur, seu officinæ pharma-

ceuticae qualitatibus, tum de pharmacopoei dotibus, tandem de eiusdem laboribus agere, libet.

C A P V T I.

PHARMACIÆ NECESSITAS
ET UTILITAS.

§. 2.

Cum in quouis naturae regno corpora deprehendantur, viribus actiuis instructa, quae solidis aequae ac fluidis corporis humani partibus mutationem inducere valent; quaeritur statim, utrum corpus quodcumque, an potius nonnulla tantum, reliquis semper exclusis, obiecta pharmaciae suppeditent. Licet namque corpora complura, in corpus humanum ingesta, hoc ipsum mutant, quamuis tamen mutationem pro salutari habendam non esse, experientia docet. Sic alia, in corpus introducta, mutantur quidem, sed ipsa corpus vix mutant, idque potius in naturali statu conseruant; haecque alimenta dicuntur. Alia in corpore quidem mutationem subeunt, sed ipsa partes corporis simul mutant et a peregrinis substantiis, conuenienti tempore si exhibentur, liberant ideoque mutationem salutarem inducunt: haec medicamenta vocantur. Tandem corpora sunt, quae omni tempore conditionem quamcumque in naturali statu eludunt et tantam mutationem inducunt, ut partibus corporis profus mutatis et laesis corpus ad interitum disponunt: haec venena sunt.

§. 3.

§. 3.

Ex triplici hac corporum differentia essentiali patet, quænam proprie pharmaciæ obiecta sint. Minime quidem negandum est, et alimenta, stricte sic dicta, interdum sub quibusdam conditionibus salutarem quandam in corpore producere mutationem, noxiasque, in eodem haerentes, substantias in actione impedire posse; interim tamen, cum id non nisi sub quibusdam conditionibus fieri soleat, corpusque his ipsis in naturali statu conferuetur, pro veris medicamentis eadem habenda non esse, putandum est. Porro et inter ea, quæ venena dicuntur, nonnulla, quæ certis sub conditionibus, certa corporis constitutione, certo tempore ingesta, corpori statim non nocent, immo adeo prodesse videntur, reperiri concedimus: cum vero conditionibus his cessantibus indolem naturalem confestim manifestent et corpus destruant, hæc quoque nunquam medicamentorum nomen merentur. At dantur tamen inter hæc, quæ extra corpus humanum mutata, in hoc postea ingesta, salutares effectus exerunt, quæ ob id demum medicamentorum nomine insigniri possunt.

§. 4.

Corpora itaque naturalia, viribus medicatis iam instructa, præcipua pharmaciæ obiecta largiri, nullus negabit, qui essentielle corporum discrimen perpenderit. Cum autem eadem hæc corpora, prout natura ea largitur, sæpe ob varias causas ingeri nequeant, eaque vel ob admixtas partes inertes vel etiam ob alimentosas vel interdum etiam

A 4

ob

ob venenatas adiunctas mirum in modum in actionibus immutentur, necesse est, vt impedimenta ista remoueantur et particulae salutare actione seorsum colligantur. Id pharmaciam praestare, experimur.

§. 5.

Corporum naturalium, viribus medicatis instructorum, particulae constituentes non omnes actione sunt, sed iisdem nonnullae, immo saepe complures, inertes, intertextae deprehenduntur, ita, vt inertes hae vincula quasi seu matrices sistant, quae mobiles et ad agendum aptissimas particulas vel coercent, vel in actione iam constitutas moderantur. Id prouido naturae consilio factum esse, modo plus simplici experimur. Sic corpora ad multum tempus absque iactura virium illibata saepe asseruantur a); corporum eiusmodi in corpus humanum introductorum, efficacia diutur-

- a) Cortex cinnamomi, gratum odorem spargens, ex particulis volatilibus, in motu iam constitutis et particulis fixioribus, nondum euolutis et motis, componitur. Si cortex integer manet, particulae istae volatiles, solo odore percipiendae, cum fixioribus coniunctae, non nisi post longum tempus penitus abeunt, et ex parte intus retinentur. Fac vero, contundatur cortex in puluerem subtilissimum, franguntur sane plura vincula et particulae, in motu iam constitutae, minori vi nunc coercitae, multo breuiori tempore in auram abeunt, sicque tota vis non multo post tota perit. Si id mechanica solutione fieri potuerit, quid expectandum erit a physica solutione? Committatur puluis cinnamomi odoratissimi, cum aqua coniuncti, vasi destillatorio, euocentur vna cum aquae portione particulae cinnamomi odoratae volatiles omnes, exponatur aqua aeri liberi, sane vix dies aliquot numeraueris, meram aquam, nullo odore vterius praeditam degustabis.

turnior (b) euadit; lenta particularum agentium euolutio producit, atque lente sic euolutis particulis talis haud raro particularum morbificarum mutatio suboritur, quae alias a particulis, vel maxime euolutis inque motu velocissimo iam constitutis vix, immo saepe prorsus non obtinetur. Interdum autem eadem ista vincula, in corpus humanum simul inducta, ipsa euoluuntur et, cum particulis agentibus adhuc connexa, in motum ducuntur; quocirca non solum vis validior sed alia (c) saepe et particulis, per se iam actiuus et extra corpus iam in motu constitutis, contraria expectanda est. Interdum autem tam arctus deprehenditur vinculorum nexus, vt corporum simplicium particulae actiuae in corpore humano euolui prorsus nequeant et eiusmodi corpora, licet medicata vi instructa sint, debilem (d) aut nullam prorsus actionem exerceant.

A 5

§. 4.

- b) Homini, qui ob vermes, in intestinis hospitantes, extractum absinthii sumsit, sed nullum inde reiecit, propinatur puluis absinthii, cuius partes diu in corpore haerent, antequam vim suam et efficaciam amittant, quid autem fit? prodeunt vermes. Sic purgans drasticum saepe nullum vermem expellit, qui tamen saepe euacuantur, quando remedia, mitissimo stimulo donata, ingeruntur.
- c) Rhabarbarum aqueo menstruo solutum sicque ingestum aliter agit ac puluis eiusdem: vix enim solutum effectum roborantem edit, cum tamen puluis eiusdem manifeste eiusmodi effectum exerceat.
- d) Antimonii vis emetica non animaduertitur, quam diu sulphur cum regulo coniunctum est: fac vero separetur sulphur, habebis emeticum, in substantia fere periculosissimum. Immo antimonium crudum ingestum iners corpus est, nisi in corpore humano menstrua reperiat, quibus solui possit.

§. 6.

Actiuae corporum particulae non vnus generis sed natura saepe diuersae in vno corpore coniunctae reperiuntur, quae, si coniunctae manent nec separantur, vnicum tantum conspicuum effectum edunt, diuersum plane ab eo, qui obseruatur, si quando extra corpus (e) actiuae istae particulae disiunctae et a se inuicem separatae fuerint. Vel accidit quoque, vt intra ipsum corpus particulae, indolis diuersae euoluantur, aliae tamen citius aliae tardius (f) hinc alii aliique inde producantur effectus. Sic roborantes cum resoluentibus et purgantibus, sic anodynae cum stimulantibus sicque aliae cum aliis coniunctae inhaerent corporibus simplicibus particulae.

§. 7.

Haec ad corpora spectant, vi medicata, quoad totam mixtionem praedita: largitur quoque natura corpora, quae interdum et particulas salutare et particulas venenatas simul coniunctas, aut alias, nutriendi facultate instructas, habent. Vel reperiuntur

e) Radix Ialappae, in substantia usurpata non adeo vehementem effectum purgantem edit, neque alia vis adeo conspicua animaduertitur. Parte gummosa seu gummoso-mucilaginea a resinosa separata alii plane effectus obseruantur. Haec in paucis granis purgans drasticum praebet, illa vero, omni vi purgante destituta, diuresin mouet.

f) Optimum exemplum hic rursus praebet Radix Rhabarbari. Particulae enim purgantes, primo euolutae, intestinalia ita stimulant, vt euacuatio aluina inde subsequatur. Harum particularum actione cessante roborantes plenarie euoluuntur earumque actio in subsequente alui exsiccatione conspicua fit.

riuntur corpora, quorum particulae actiuae, quam diu coniunctae manent, noxiae existunt, et in corpus introductae manifeste nocent, quae vero, si separantur vel cum aliis extra corpus coniunguntur substantias demum exhibent, medendi facultate omnino instructas (g).

§. 8.

His sedulo perpensis artis pharmaceuticae necessitas pariter ac vtilitas sponte patet. Sed alia insuper argumenta pro pharmaciae necessitate ex vitium augmento, quod, remediorum simplicium partibus arte pharmaceutica disiunctis, suboritur, desumi possunt. Actiuae enim particulae non solum hae ratione ab inertibus separantur, sed separatae tunc propius ad se inuicem accedunt et coniunguntur, et coniunctae demum vi vnita fortius nunc in corporis humani partes vel etiam materiam morbificam agunt. Alia subinde promanat vtilitas, quae in eo consistit, quod remediorum simplicium, arte pharmaceutica mutatorum particulae actiuae separatae et sibi inuicem iunctae in minori volumine (h) idem nunc praestent, quod
cor-

g) In vitriolo communi saepe salutes particulae martiales cum noxiis particulis cupri coniunctae sunt. In armoracia nutrientes cum medicatis combinatae deprehenduntur. Succus tithymali partes fouet, quae, si coniunctae manent, semper nocent et dictum succum venenatum reddunt. Inter artis producta mercurius sublimatus corrosiuus per se venenum est, cum aliis corporibus mixtus remedia largitur.

h) Grana duo aut tria myrrhae aut alius eiusmodi corporis, conuenienti menstruo soluta, idem fere praestare, quod scrupulus eiusdem praestat, immo saepe multo citius et efficacius

corpora simplicia, non nisi multo maiori dosi ingesta, praestare poterunt. Immo eiusmodi mutata corpora, si vires eorum disiunctae nunc quasi collectae habentur, saepe etiam plus efficere, experientia docet. Praeterea ex eo, quod in minus volumen redactae sint vires, alia iterum nascitur utilitas, quae in aegrotantes inprimis redundat. Sic enim facilius nunc et commodius ingeruntur et nausea euitatur, saepe excitata, si aegrotantes nonnulla remedia in maiori dosi deglutire coguntur. Alia etiam utilitas est, quod, auxiliante pharmacia, corpora simplicia mutata variam formam induere et sub varia forma ingeri possint, ita, ut remedia, saporis maxime ingrati, et ob id saepe reiecta, facilius nunc ab aegris assumantur.

§. 9.

Tandem solius pharmaciae auxilio variorum corporum partes actiuae separatae denuo coniungi et vnus alteriusue aut plurium partes inter se inuicem misceri sicque noua remedia, nouis viribus instructa, produci possunt. Licet enim natura insignem nobis largiatur remediorum copiam, quibus accurate compertis morborum causas debellare egregie valemus, tamen negandum non est, ipsam naturam, cum simplicissima semper sit, nobis demum vix completa et conuenientia plane auxilia suppeditare posse, vbi morborum causae maxime compositae deprehenduntur. Atque cum in dies ciborum genera mutantur et multiplicentur,

cacius ob concentrationem virium agere, experientia confirmat.

tur, ideoque solidorum et fluidorum status insigniter mutetur insimulque materiae seu substantiae valde compositae in corpus introducantur, a mutatis solidis fluidisque vix superandae, fieri solet, ut eae intra corpus accumulatae semina morborum, itidem composita, sistant et instrumenta indicent, quae mixtioni proportionata esse debent.

C A P V T II.

OFFICINAE PHARMACEVTICAE QUALITATES.

§. 10.

Qualitates officinae pharmaceuticae exposituro ad corporum simplicium aequae ac arte productorum indolem et instrumentorum, quibus mutationes corporum auertuntur vel eadem producuntur, naturam hic respiciendum est. In his enim omnem rei cardinem verti, hisque ipsis neglectis omnem officinae pharmaceuticae bonitatem in nihilum abire, experientia docet. De iis autem, quae ornamenti gratia aut ad facilitandos labores excogitata sunt, hic differere, superfluum est; siquidem eiusmodi res, quae ad essentiam nihil quidquam faciunt, vel eandem neutiquam turbant, absque vlllo detrimento abesse vel etiam admitti possunt, dummodo in obseruandis iisdem excolendisque, cum tamen nihil saepe nisi fucum faciant, ne nimium se gerat resque praecipuas ob id negligere teneatur pharmacopoeus.

§. 11.

§. II.

Corpora naturalia a rebus, externe haec ipsa circumfluentibus, vt aere, aqua, insectis etc. mutationes pati, hisque mutationibus egregias vires per saepe turbari, immo prorsus destrui, experimur. Porro quoque corpora naturalia, in diuersis regionibus producta, quoad virium efficaciam mire saepe variare, constat. Hinc prima statim cura in eo consistit, vt corpora naturalia, vi saluari donata, optima indolis in officinas deferantur, nec respectu bonitatis diuersae eorundem vendantur species. Requiritur etiam, vt remedia simplicia, prorsus non mutata, egregiis viribus adhuc instructa, paucis, optima indolis semper praesto sint, vilioris vero generis vel abiiciantur vel, quod melius, nunquam introducantur. Hoc si obseruatum fuerit et adhuc sedulo obseruetur, medicus minime tenetur, et officinas intrare et simplicia disquirere et selectum facere, antequam aegrotis ea propinentur.

§. 12.

Eadem etiam de corporibus, arte mutatis, seu productis notanda sunt. Non enim nomina sed vires ornant remedia pharmaceutica. Hinc curandum est, vt optime praeparata vnus eiusdemque generis remedia asseruentur. Cum autem haec vel in praeparatione vel in conseruatione multo magis ac simplicia alterari possint, necesse est, vt non solum ad conficienda praeparata pharmaceutica optima eligantur simplicia, sed et operationibus rite institutis et ad finem perductis producta

ducta demum examinentur eorumque vires genuinae dilquirantur. Statim igitur abiiciendum vel denuo operationi subiiciendum est, quod alium saporem aliumque odorem, quam qui adesse debet, manifestat, aut quod debile deprehenditur, cum tamen fortius multo et efficacius requiratur. Itaque optima semper cuiuscunque generis remedia asseruanda neque, vti interdum mos est, bona et minus bona diuendenda sunt. Neccessarium etiam videbitur, vt in praeparandis remediis vnus idemque in omnibus officinis obseruetur praeparandi modus, quo remedia asseruentur, quorum viribus, semel exploratis fidendum est. Diuersas enim remediorum vires pro diuersa praeparandiratione produci, certum est.

§. 13.

Operationes pharmaceuticae instrumentorum ope perficiuntur. Haec ipsa actiua et passiuua esse, chemia ostendit. De actiuis alio loco hic de passiuuis dicendum est: inter quae furni et vasa in primis consideranda veniunt, quippe quae praecipua sistant instrumenta, quorum ope corpora insignes saepe mutationes subire coguntur, ita, vt ex neglecta horum instrumentorum attentione salutare remediorum vires vel pereant profus vel, ob indolem mutatam, speratum demum effectum non edant, immo saepe noxium in corpore humano producant. Omnem autem supellectilem exponere, superfluum est, cum de iis tantum, quae essentialia pharmaciae proprietates sistant, agere, animus sit.

§. 14.

§. 14.

Instrumenta, in quibus corporum mutationes suscipiuntur, vel mutata corpora asseruantur, varii generis vasa sunt, quae ratione materiae, ex qua conflata sunt, et respectu formae, insigniter differunt. In genere autem notandum est, vitrea vasa semper optima esse, et, nisi ignis violentia obstet, reliquis quocumque tempore praeferenda. In primis ea eligenda sunt, si quando corpora simplicia vel remedia pharmaceutica ab omnibus iniuriis externis defendenda et vires eorum conservandae sint. Cum enim rite formatis nihil quidquam decedat, quod remediorum indolem alterare possit, contra vero habitus eorum ita comparatus sit, ut omnis aer omnisque humiditas, breuibus, omnes quaecumque substantiae, subtilissimae adeo, ab aditu arceantur, hincque remedia illibata persistant, optandum esset, ut horum numerus augetur, contra vero ligneorum et metallicorum apparatus, nisi plane eiceretur, certo tamen immiueretur. Et commode omnino ligneis metallicisue carere possunt officinae, siquidem omnia, quae in his asseruantur, remedia eodem modo et multo melius in vitreis asseruari possunt. Vel enim terrea adeo interdum in ligneis metallicisque mutari, scimus, quidni illis contingeret, quae odore et sapore manifesto instructa reperiuntur?

§. 15.

Vasa, quae ipsis operationibus, destillationi e. g. digestionibus etc. inserviunt, itidem vitrea sunt, aut ex vitrescibili materie conflata, necesse est.

Me-

Metallica autem, cum facillime arrodantur, particulasque materiis contentis admisceant, maxime suspecta sunt. Nisi itaque ignis violentia obstet, vitrea semper adhibenda sunt, sique ignis eis vti vetet, figulina demum eligere, conuenit. Haec tamen quoad materiem, ex qua conficiuntur, maxime variant: hinc ea tantum eligere praestat, quae neque ex pingui, neque ex macri adeo materie argillacea sed tali componuntur, quae vitrescibilis indolis sunt, qualia v. g. vasa figulina Waldenburgensia esse solent. Ea enim satis compacta esse, neque substantias salinas, vti nostris commune est, transmittere ignique, luto inprimis obducta, resistere, experientia docet. Veli ignis violentia haec quoque dirumpat, materies demum, ex qua Waldenburgensia conficiuntur, cum minutissime comminutis vasis Ipsensibus certa portione mixta, solitoque more cocta satis firma largitur vasa, quae vehementissimo igni resistunt ideoque ad operationes, vbi eiusmodi ignis gradus necessario requiritur, e. g. ad calcinationes, destillationes ficas etc. commode adhibentur.

§. 16.

Inter furnos, qui ad facilitandos, impensisque paucioribus instituendos vel accuratius perficiendos labores pharmaceuticos non parum conferunt, magna hic varietas non requiritur, sed vna fere vel altera, quae chemiae inseruiunt, furnorum species sufficit. Inter omnes, qui huc spectant furni, destillatorius inprimis necessarius est, qui modo peculiari constructus, praeter destillationem et aliis

B

ope-

operationibus simul inferuire potest. Requiritur tamen, vt vna semper neque plures diuersaeque in vno furno instituantur operationes. Vix enim laudem meretur consuetudo, qua in officinis interdum vtuntur, quae praeter alios furnos sic dicto *Pigro Henrico* superbire dicuntur. Ipsum certe nomen naturam eiusmodi furni eiusque vsum exponit, idemque plus damni quam vtilitatis secum ferre videtur (1).

§. 17.

Furnorum praeterea varietas ad pharmaceuticos labores nulla est. Plures enim in vno eodemque furno, tempore tamen diuerso, suscipi possunt. Sic destillatorius et digestionem et euaporationem etc. simul inferuit, sique alius forsitan, ob operationis indolem, necessarius videretur, extemporaneus sic dictus furnus, ex coctis lateribus, pro lubitu componendis, sufficit. In eo enim et calcinationes et fusiones aliaeque eiusmodi operationes, in pharmacia non adeo frequenter suscipiendae, optime et bono cum successu instituantur.

§. 18.

1) Multiplices, quae in eo instituantur, operationes, bono cum successu parique euentu suscipi non posse, certum est; siquidem alius aliusque ignis gradus ad hanc illamque semper operationem requiritur. Et si quoque plures vnius tantum generis operationes e. g. aliquot destillationes in tali furno instituantur, iste tamen nullius vtilitatis est, cum ignis regimen nunquam accurate obseruari omnibusque conueniens applicari possit. Quod si itaque plures operationes simul instituendae sint, tot certe furni, quot sunt labores, praesto esse debent. Id autem absque vllis impensis et absque vlllo incommodo fieri posse, experientia nos docuit.

§. 18.

Furno cum vesica officinae commode carere possunt, quid? quod eum ex iisdem exulare, optandum est. Non solum enim ignaviae et festinationi occasionem praebet, sed etiam producta largitur, quae saepe nihili aestimanda sunt, cum non raro substantiae in altum simul abripiantur, quae tamen retineri in fundo debuissent. Praeterea ob id quoque vsus eius maxime suspectus est, quod vesica cuprea destillationi hic impendatur. Cum enim ea plerumque spiritus vini et aquarum odoratarum destillationi destinatur, in his autem substantiae deprehendantur, quae et cuprum et stannum, plumbo quippe adulteratum, sicque cupro obductum (k) arrodunt, non potest fieri, quin suspecta remedia et talia inprimis obtineantur, quae, noxiis particulis instructa, lentorum venenorum more corpus humanum clanculum et sensim tantum destruunt et ad interitum disponunt.

B 2

§. 19.

k) Vesicas aequae ac alia vasa cuprea, stanno, ut dicunt, obducta, minime puro stanno sed hoc cum aequali portione plumbi mixto, a fabris aerariis obduci, compertum habeo; tale autem mixtum metallum ab acidis vegetabilibus leuissimis arrodi, expertus scio.

Stannum cum plumbo vsu diuturno consumi, hincque cuprum nudum fieri, facile inde arrodendum, notum est: arrosus autem viride suum et spiritui vini et aquis destillatis communicare, hocque simul cum spiritu vini et aquis destillatis alembicum transcendere, experientia me docuit, siquidem ex spiritu vini, communi modo parati, ope vero balnei vaporosi rectificati, veras particulas cupri arrosi obtinui, quae lenissimo illo gradu ascendere non potuerunt.

§. 19.

Furni balneis adornati sint, necesse est; quorum quippe recta administratio insignis utilitatis esse solet. Inter ea, quae chemia enumerat balnea, arenae, maris et vaporis balneum praecipue huc spectat: multum interim refert, quodnam eorum huic illius operationi adhibeatur. Plurimum enim differt arenae balneum a maris vaporis balneo, immo et haec variare, constat. Sic arenae balneum naturam corporum plerumque mutat, cum tamen maris et vaporis balnea remedia, naturalibus corporum virtutibus donata, largiantur. Cum vero omnes operationes, in balneis suscipiendae, in his duobus perfici nequeant, arenae etiam balneo sua omnino laus manet. Interim notabilem illam, in tribus istis balneis observandam, differentiam semper quasi ob oculos ponendam et operationes, quae in hoc vel illo absolute nec promiscue suscipi debent, sollicitè attendendas esse, ratio et experientia suadent. Nisi enim hoc observatum fuerit, nunquam certe remedia, vi salutari perfecte instructa, sed talia potius obtinebimus, quae, indole prorsus mutata et ob id vitiata, non exiguo corpori erunt detrimento.

§. 20.

Arenae balneum notabilem fatis maioremque, quam maris vaporis balneum, suscipit ignis gradum, tuncque imprimis necessarium esse videtur, quando ex corporibus, sicciorebus antea existentibus, partes vere fluidae a solidioribus, quibuscum arctum connubium inierunt et ob id fixiores quasi factae

factae difficilius ascendunt, separandae et eliciendae sunt, vti id destillatio spiritus et olei Cornu Cerui vel succini ostendit. Deinde et destillatio oleorum aethereorum, ope admixtae aquae ex corporibus eliciendorum, idem istud balneum requirunt. Haec enim olea cum aliis substantiis in corporibus coniuncta leniori illo maris vaporisue calore difficulter et raro ab admixtis substantiis separantur ideoque maiorem ignis gradum postulant. Et licet aqua simul adiuncta sit, haec tamen ob admixta corpora, oleis istis aethereis donata, ab arenae balneo maiorem caloris gradum suscipere hincque olea facilius separari et cum aqua transcendere insimulque, ob magis evolutum tunc spiritum rectorem, egregias aquas destillatas obtineri, experientia ostendit. Interim olea aetherea, semel prolecta et a substantiis fixioribus maximam partem separata, optime in maris vaporisue balneo rectificari, haecque ideo tunc demum arenae balneo praeferenda esse, notandum est. Porro quoque ea corpora, quae fluidum, mobile licet, valde tamen elasticum continent et ob id applicationem caloris aquae calidae aut vaporis aquosi calidi aegre ferunt, itidem arenae balneum postulant, ita tamen, vt calor arenae in principio per notabile tempus aquae ebullientis calore multo remissior sit, sensim sensimque adeo augendus, vt tandem calorem ebullientis aquae multo superet. Exemplum praebet destillatio acidi nitrosi et acidi salis communis, quae ambo, acidi vitriolici ope a matricibus separanda, optime in arenae balneo destil-

lantur. Tandem etiam corporum quorundam, per destillationem impetranda, combinatio arenae balneum requirit, si ea in maris balneo vel plane non vel minus sufficienter obtinetur, quale quid in productione naphthae vitrioli aut nitri deprehendimus. In genere itaque acidorum mineralium aequae ac vegetabilium, dein oleorum aethereorum et aquarum destillatarum, tandem fluidorum, ex ficcioribus corporibus proliciendorum destillationem in arenae balneo optime suscipi, monemus.

§. 21.

Maris balneum leniorem multo calorem vasis communicat et talem quidem, qui naturalem corporum indolem non mutat, sed mobiliores tantum partes, salva earundem natura, ab aliis fixioribus separat, vel etiam corpora mobilissima egregie coniungit nouaque producta largitur. Hinc istud destillationibus compluribus et digestionibus fere quibuscunque inseruit. Optandum itaque est, ut hocce balneo crebrius utantur pharmacopoei, pluresque operationes in eo instituant, quas ob temporis duntaxat breuitatem, saepe tamen minus apte, in arenae balneo vel alia ratione suscipere consueuerunt. Licet enim priori modo plus temporis interdum impendere cogamur, id tamen ab egregio huius balnei usu arcere nos minime debet, siquidem accurata remediorum praeparatio et genuina hinc virium conseruatio plus valet, quam omnis et summa saepe laborum molestia.

§. 22.

§. 22.

Vaporis balneum pari ratione laudem meretur, immo, in pluribus perſaepe, praecedentibus balneis adeo praefendum eſt. Non ſolum enim ob moderatum huius balnei calorem lenta partium volatiliorum a volatilibus ſeparatio ſed egregia quoque corporum diuerſorum, tum fixorum tum volatiliū, obtinetur coniunctio, et certe eo fere modo, quo natura in combinandis corporum partibus vti ſolet. Eo itaque opus eſt, vbi volatiliora a volatilibus ſeparanda vel etiam volatilia cum fixioribus combinanda ſunt: hinc in eo deſtillationes quam plurimas, digeſtiones, remediorum concentrationes, euaporationes aliasque plures eiꝰmodi operationes inſtituendas eſſe, colligimus. Variat tamen huius balnei caloris gradus, prout vaſa vel profundius in hoc balneum colloces et ab omni aeris externi alluue defendas, vel ei tantum imponas et aerem atmofphaericum admittas: immo vltimum hunc gradum inſigniter etiam variare, experientia docet. Praeſtantiffima autem remedia, hacce methodo obſeruata, parari poſſe et vere obtineri, crebra experientia edocti teſtamur, hancque methodum, ſi obſeruetur et vltius perficiatur, medicis ob egregia, quae inde obtinentur, remedia multum omnino profuturam eſſe, certo praeuidemus.

CAPVT III.

DOTES PHARMACOPOEI.

§. 23.

Multa sunt, quae pharmacopoeo incumbunt. Num recte faciunt, qui nobilem hanc artem, solidioribus doctrinis non instructi, sed eodem modo vt dulciarii, nitri coctores aliique artifices opificesque artem tractant, exercere cupiunt? Nobis certe is tantum hoc nomen mereri videtur, qui physica corporum cognitione imbutus chemicisque dogmatibus edoctus vires corporum eorumque mutationes et actiones in se inuicem dignoscere didicit, inque immutandis praeparandisque corporibus naturalibus operam suam collocat, eaque ita apta reddit, vt a medicis praescripta et ordinata in aegrotantium salutem applicari possint remedia. Optandum itaque esset, vt illi, quibus ars pharmaceutica hodie demandatur, eodem modo vt aliarum scientiarum cultores, neque vero opificum more, ad addiscendam pharmaciam se applicarent inque exercenda hac arte, medicorum more, se gererent.

§. 24.

Inter plures, quas eruditi pertractant, *scientias*, corporum naturalium cognitio, eorumque mixtio et indoles eas largiuntur doctrinas, quas cognitas sibi reddere debet pharmacopoeus. Cum autem talis scientia absque logices, physices et chemiae doctrinis recte addisci nequeat, his ante omnia incumbat, necesse est. Logica namque ad cogniti-

tio-

tionem hanc recte acquirendam intellectum eiusdem informat; physica vero eum instruit, quae sint fundamenta, secundum quae ad mutationes corporum attendere debeat; chemia denique eundem docet, quomodo corpora recludi et mixtiones eorum intimae hinc indoles et vires erui exacte queant.

§. 25.

Generalioribus his disciplinis imbuto aliae speciales, ex ipsa arte profluentes, prae reliquis addiscendae seduloque obseruandae sunt. Sic corporum simplicium, quae viribus salutaribus ditauit natura, historica cognitio ita acquirenda est, vt ea secundum notas bonitatis notissima ei sint, quo postmodum remedia, egregiis viribus donata, recte praeparari possint. Deinde eidem incumbit, vt sciat, quo tempore dicta corpora ad maturitatem perueniant, et viribus salutaribus nunc instructa reperiantur. Attendendum ei porro est, quae sint mutationes spontaneae, quae vires istas vel destruant vel ita mutant, vt nouae prorsus saepeque prioribus contrariae producantur. Tum quoque tenendum est, quomodo in mutanda corporum mixtione se gerere debeat, et quibus instrumentis vtendum sit. Tandem requiritur, vt sciat, quanam sit productorum natura, quaeque eorum bonitatis habeantur notae.

§. 26.

Disciplinis his satis instructo et ad exercendam hanc artem se accingenti pharmacopoeo alia rursus incumbunt officia, quae, cum in recte praepa-

randis adornandisque remediis consistant, eo magis obseruanda sunt, quo plura damna ex male praeparatis remediis enascitura certo praeuidemus, vel enata haud raro esse, per tristem experientiam iam liquet. Inprimis negligentiam, festinationem lucriue cupiditatem semper fugiat, necesse est. Dicit enim nequit, quantam saepe a re vel exigua alterationem patiantur corpora simplicia, viribus egregiis alias instructa, quod illi omnino testantur, qui in chemicis operationibus diu multumque versati, omni cautione licet adhibita, experimentum saepe institutum aliquando tamen ob res peregrinas, casu accedentes, nunc non succedere, sciunt. Itaque attente et circumspecte operationes instituire et producta rite examinare, pharmacopoeum decet. Plerumque autem egregia obtinentur remedia, si quando tantum temporis impendatur, quantum ipsa corporum mixtio, iam nunc mutanda et indoles eorundem requirere videntur. Sicut enim pruna alique fructus ante maturitatis tempus dulcedinem suam perfecte non acquirunt, ita etiam remedia, arte pharmaceutica producta, vix vires istas acquirunt, nisi certum illud et ad quascunque operationes impendendum tempus patienter expectetur. Quod si igitur ita se gesserit, optima quaeque sibi polliceri poterit remedia, quae optimam certe mercedem certissimaque nec vnquam defutura foenerabuntur laborum praemia.

§. 27.

Dotibus hætenus recensitis ornatus inque arte sua satis exercitatus pharmacopoeus, rationalis iure nunc vocandus, in emolumentum artis salutaris aliud denique officium conferre potest, quando de corrigendis remediis nouisque adeo inueniendis meditari annitur, inque iisdem vere elaborandis continuo omnem operam collocare studet. Cum enim talis vir a facienda medicina remotus prorsus esse omnemque vitam in præparandis remediis consumere debeat, optimam ideo corporum naturalium indolem disquirendi eaque mutandi nanciscetur occasionem. Minime enim obiici hic potest et quaeri, vnde a praxi medica remotus pharmacopoeus de nouorum remediorum virtute medica certus esse possit? Sufficit certe, si ex indole particularum constituentium, accurate nunc disquisitarum et ex arctiori leuiori que earum cohaesione earundemque in motum nunc ductarum maiori minorique euolutione indigere sciat, quaenam materiae peregrinae, vel in corpore humano vel extra illud deprehendendae, mutationem (1) pati queant. Mutationem autem, quam

- 1) Effectus corporum in aliâ experimentis detegi, notum est. Quodsi nunc vires corporum medicatae explorandae sint, experimenta cum his et illis corporibus instituenda sunt, quae cum materiis morbificis corporis humani similitudinem quandam habent. E. g. viscidum, quod in corpore humano generatum et inductum causam morificam sistit et diuersae indolis est, cum multis corporibus naturalibus, itidem viscidis, similitudinem habet, licet non negandum sit, et intra corpus humanum nouam speciem substantiae cuius-

quam materiae peregrinae in solidis aequae ac fluidis corporis humani partibus producant, cognoscere hasque materias remouere, medici est.

§. 28.

Sponte itaque patet, necesse esse, ut pharmacopoeus, qui corpus naturale quoad mixtionem, particularum indolem, harum euolutionem et euolutarum arteque pharmaceutica mutatarum motum, compertum satis habet, inuentum cum medico artem exercente, communicet, quippe qui corporum simplicium aequae ac arte pharmaceutica productorum efficaciam in corpus humanum inque substantias peregrinas, in eodem haerentes, optime per experientiam, solidis doctrinis stabilitam, discit. Cum enim medico, artem exercenti et de aegrotantium, complurium saepe, sanitate restituenda quotidie cogitanti, impossibile sit, omnia corpora, naturalia et arte producta, viribus salutaribus donata, quoad mixtionem, particularum vere agentium indolem et, quod maximum est, earundem euolutionem et motum, quod alia nunc corpora aggrediuntur, explorare, requiritur,

cuiusdam viscidae produci posse. Interim inter substantias viscidas semper aliqua deprehenditur affinitas, ita, ut experimenta, cum hoc vel illo corpore viscido instituta, nos in antecessum iam instruant, quid ab hoc vel illo remedio, viscidam quandam substantiam extra corpus humanum resoluente, nunc in corpus humanum ingestum, expectandum sit. Cum autem viscidum morbosum tam insigniter variet, necessarium proinde videbitur, ut multiplicia instituantur experimenta, effectus substantiae seu remedii resoluentis annotentur, et resoluentia haecce remedia nunc a medicis tententur.

ritur, vt alius, qui in disquirendis corporibus, vi medicata instructis, vnice versatur, tale officium in se suscipiat, quidue cognouerit, medico communicet. Quocirca medicus plura corpora, in quorum exploratione dies, menses immo annos saepe impendit pharmacopoeus, intra paucas, vt ita dicam, horas quoad naturam, particularum indolem et motum earum plenarie comperta habebit atque ita aptus euadet, vt in detectas morborum causas nouis idoneisque instrumentis adornatus agere easque, his nondum detectis antea vix mouendas, optime saepeque facillimo negotio debellare et ex corpore eliminare possit.

C A P V T IV.

LABORES PHARMACO-
POEI.

§. 29.

Licet pharmacia chemiae applicatae pars sit, ideoque labores pharmaceutici iidem esse videantur, qui in chemia in vsu sunt; complures tamen obueniunt, qui, cum respectu corporis humani et inprimis aegroti specialio-rem considerationem postulent, in chemia vel non attenduntur, vel breuissimis tantum minusque sufficienter tanguntur. Hinc de iis pauca hic addere, operae pretium est. Redeunt autem isti labores ad tria inprimis momenta, quorum primum ad remedia simplicia, alterum ad remedia phar-
ceu-

ceutica seu sic dicta producta, et tertium ad remedia, secundum medicorum praescriptionem statim componenda, pertinet; qua quippe in re omnis occupatio omnisque laborum pharmaceuticorum consistit congeries.

§. 30.

Labores, qui respectu corporum simplicium pharmacopoeo obseruandi sunt, et de quibus pauca §. 12. praelibauimus, in adornandis hisce remediis iisdemque rite colligendis et seligendis pariterque depurandis et asseruandis consistunt. Solicitudinem autem remediorum simplicium selectum, ita, ut optima semper prostant, aegrotantium salus requirit; cumque corpora simplicia saepe partibus impuris, externe adhaerentibus, conspurcata sint, depuratio ante omnia locum habet, ita tamen, ut in depurandis istis corporibus neque nimius sit pharmacopoeus neque cum impuritatibus salutes corporum vires simul auferat. Depurationem tamen valde necessariam esse, exinde patet, quod substantiae peregrinae adhaerentes non raro ipsae actiuae sint, vel, si etiam viribus destituantur, in impedienda tamen remediorum simplicium efficacia multum valeant. Quod tandem ad asseruationem simplicium attinet, ad eorum naturam pharmacopoeo statim respiciendum est. Primo igitur disquirendum, ex quonam naturae regno hoc vel illud remedium simplex depromptum sit, quatenam eiusdem habeatur indoles, quas ab atmosphaera patitur mutationes, num siccitatem aut humiditatem, calorem aut frigus aliasque eius-

eiusmodi affectiones perferat, num discindi, contundi aut integrum asseruari debeat etc., quae cuncta certe nihili aestimanda non sunt, sed solícite obseruanda, cum, his saepe neglectis, optimae quorumcunque remediorum vires pereant vel adeo in peius non raro mutantur.

§. 31.

In instituenda remediorum pharmaceuticorum praeparatione, quae secundum laborum pharmaceuticorum ordinem constituit, sequentia attendenda veniunt. Primo simplicia optimae indolis eligenda, deinde vasa pura, nec vllis particulis peregrinis inquinata, adhibenda, porro simplicia cum aliis simplicibus secundum mixtionis indolem combinanda cumque iisdem operationes rite nec festinanter instituendae, tum productorum vires gustu et olfactu et experimentis examinandae, tandem ea in vasis conuenientibus asseruanda sunt, ita tamen, vt in iisdem minime ad annos, ne quidem ad menses, asseruentur, sed saepe per annum praeparentur, quo genuina semper et efficacia habeantur remedia. Cum autem plerasque operationes pharmaceuticas solutio vel antecedit vel comitetur, vel etiam vnice constituat, atque ad hanc perficiendam conuenientia instrumenta requirantur, inque his plurimum omnino positum sit, necesse est, vt appropriata semper eligantur instrumenta, quae, si physice agant, menstrua hic audiunt. De diuersa autem horum menstruorum natura deque varia eorundem applicatione parte
 tertia

tertia plura dicturi modumque, ea rite applicandi, exposituri sumus.

§. 32.

Tertius demum laborum ordo, qui in remediis simplicibus aequae ac pharmaceuticis, secundum medicorum praescriptiones, statim componendis consistit, id imprimis requirit, ut pharmacopoeus formulas, a medico rationali praescriptas, sollicitè perlustret et ad componenda remedia ea, quae praescripta sunt, eligat nec alterum alteri, si forte deficiat, substituatur. Praeterea, si unquam, hic certe respectu munditiei, vasorum, in quibus remedia componuntur, curam habeat, nec eam unquam negligat, cum alias remedia aere, pro nihilo habita, insigniter per saepe mutantur et aegroti damnum inde afferatur.

§. 33.

Cum etiam de novis remediis inveniendis pharmacopoeo rite instructo et erudito, paucis, vere rationali, cogitandum §. 27. sit, experimenta instituantur necesse est. Notamus tamen, minime a pharmacopoeo requiri, ut producta noviter inventa aegrotantibus ipse exhibeat, siquidem de disquirendis et cognoscendis morborum causis, hisque remouendis, quod unice medici §. 14. est, sollicitus esse non potest. Si itaque de instituentis experimentis ipsi res est, id imprimis hic cupimus, ut productorum naturam, vim atque actionem in corpora, quae cum fluidis et solidis corporis humani partibus, in naturali statu constitutis aequae ac morbosae redditis, analogiam aliquam ha-

habent, experiatur. Itaque producta, nouiter inuenta cum ouorum albumine, sanguine, eiusdem fero, bile et lacte commisceat, tuncque ad mutationes sollicitè attendat et effectus accurate notet. Cum autem dictorum humorum naturalis mixtio in corpore mutetur et morbosa euadat, necessarium etiam est, vt pharmacopoeus ipsos istos humores, experimentis destinatos, varie mutet, mutatosque demum corrigat. E. g. ouorum albumini aut sanguinis fero, igne paululum coagulatis, producta sua admisceat et attendat, num pristinum statum recuperent; vel lac, acido coagulatum cum hoc illoue producto commisceat inque pristinum statum reducere allaboret etc. Verum in hisce solis acquiescendum non est, sed multo plura corpora naturalia, quae cum materiis morbificis convenientiam alunt, eligenda cumque iisdem experimenta instituenda sunt. Vt itaque hac in re ordine quodam procedat, ad humorum solidorumue statum mutatum, §. 34. ad 38. usque et §. 40. et 41. breuibus (m) explicatum, ei attendendum esse, arbitramur.

§. 34.

m) Licet haec explicatio de morbofo humorum statu, §. 34. ad 38. vsque descripto, maximam partem pathologica sit, neque huc spectare videatur, vere tamen vtilem atque aptam satis censebis, si perpenderit, remediorum vires certo definiti non posse, nisi materiarum morbificarum mixtio et indoles cum mixtione et indole remediorum antea comparatae fuerint. Hinc morbosa humorum mixtio in genere tantum hic consideranda est, quo remediorum demum effectus, ex indole mixtionis declarandi, eo melius determinari possint.

C

§. 34.

Humores corporis humani vel nimia tenuitate vel nimia spiffitudine laborare, medici docent. Vt tenuitas nimia tollatur, medici est, talia propinare, quae gelatinosam substantiam fouent, quippe qua optimè tenuitas corrigi potest; cumque ea in corpore debili, solidis debilioribus instructo, nihil praesent, necesse etiam est, vt ea suadeat medicus, quae solida firment et eo disponant, vt gelatinosa substantia cum humoribus misceatur sicque tenuitas corrigatur. Id autem nutrientibus et solo diaetae regimine optime impetrari posse et vix quidquam ex officinis pharmaceuticis huc pertinere, experientia docet. Itaque experimenta locum hoc in casu vix vllum habebunt. Verum cum humores respectu densitatis naturalis et spiffitudinis insigniter aegrotent, et innumeri inde morbi, facie et natura diuersi, dependeant, varia quoque instrumenta necessaria sunt, quibus spiffitudo illa tolli corrigique possit. Inter haec, instrumenta nimirum, multa quidem cognita iam sunt, quae in tollendis nonnullis spiffitudinis speciebus multum omnino valent et per experientiam confirmata habentur; multa tamen ad permultas spiffitudinis species tollendas adhuc desiderari et omnino deficere, pariter constat. Hinc in hoc opere multum se exercere et innumera experimenta instituire tenetur pharmacopoeus. Tandem ad acrimonias attendendum est, quae vel cum humoribus tenuibus vel spiffis coniunctae sunt, ad quas tollendas seu corrigendas varia pariter

riter

riter instrumenta, haecque per experimenta detegenda, necessaria sunt.

§. 35.

Spiffitudo humorum morbosa, si attente consideretur, in genere triplicis inprimis indolis esse solet. Vel enim humores ita mutantur, vt partes aquosae subito separentur, et arctum statim terrae cum oleosis producatum connubium, ita tamen, vt aliae oleosae simul separatae, in motum ductae magisque euolutae stimulum solidis inferant, humorum motum hinc augeant et aquosas particulas dissipent: quo facto insignis humorum tenacitas inducitur, quae viscerum inflammatorii notionem sistit. Vel humores sensim paulatimque aquosas particulas amittunt, tuncque terreae cum oleosis magis coniunguntur, vel etiam nouae terreae ob aquosarum defectum accumuluntur, simulque connubium istud ineunt et insignem tunc tenacitatem absque villo tamen excitato humorum motu producant. Tale autem viscidum atrabilarium vocandum est. Vel demum partes oleosae inprimis secedunt et terreae cum aquosis abundant, ita tamen, vt interdum terreae emineant, interdum aqueae has superent; quocirca tale viscidum producit, quod pituitosum dici meretur.

§. 36.

Verum haecce viscerum tantum genera esse, quilibet perspiciet, species tamen innumeras hinc componi posse, facile coniciendum est, in primis si ad immixtas acrimonias simul attendere velimus.

C 2

Ita

Ita in alia viscerum inflammatorii specie insignis aquosarum particularum defectus obseruatur, tuncque tale coagulum producit, quod magnam similitudinem cum corio aut coriaceis substantiis habere videtur. In alia specie cum viscido hoc coriaceo acre quoddam oleosum principium immixtum esse solet, hocque lardo corrupto, aut corio suillo, fumo indurato, simile est; in alia demum viscidum inflammatorium non adeo tenax sed rarum magis neque adeo cohaerens est, infimulque acre quoddam oleosum fouet, quod cum amurca affinitatem alit. Immo si frequentius hac in re colligantur obseruationes, alias quoque huius viscerum species repertum iri, certo nobis persuademus.

§. 37.

In viscido atrabilario oleosae particulae abundantes talem humorum visciditatem producere valent, quae cerae consistentiae haud absimilis est, vel terreae si abundant, viscidum producit, quod cum tenacitate cornea multum commune habet. Praeterea et cum priori et cum posteriori alcalescens quaedam substantia commixta iam esse potest, vel, si in motum tale viscidum ducitur, substantiam quandam, alcalescenti similem, tunc demum produci, putandum est. Immixtum autem acidum hic reperiri vix videtur, licet idem tali viscido interdum adhaerere non negandum sit. Ast alias substantias salinas, indolis ammoniacalis et oleoso-salinae, immixtas hic esse posse, attenda morborum consideratio ostendit.

§. 38.

§. 38.

Eadem ratione se habet viscidum pituitosum, in quo particularum oleosarum inopia deprehenditur, licet has ipsas prorsus abesse, concedendum non sit. Eas tamen parciore in copia dicto viscido inesse et terreas vel aqueas abundare, certum est. Ita terreae interdum abundant, tuncque tenax pituita producitur et talis quidem, quae cum visco querno aut radice symphyti aliquam conuenientiam habet. In alia specie plures aqueae deprehenduntur, insimulque paulo plures quam in prima specie immixtae reperiuntur partes oleosae, respectu terrearum tamen et aquearum in multo minori copia semper deprehendendae, tuncque pituita albumini ouorum similis esse solet. In alia rursus acidum quoddam cum viscido tenaci coniunctum est, et talis pituita cum pane atro Westphalorum, cum pisces, lenticulis, pulmentis acidis etc. conuenientiam alit. Immo datur quoque huius viscidi species, ubi corrupta vnguinosae materiae admixta esse videtur, tuncque pituita quasi producitur, quae corrupto caseo similis est. At vero, plures aliae omnino dantur species, non nisi per experientiam crebriorem definiendae; quid? quod nouas adeo viscidi pituitosi species in corpore humano in dies quasi generari, probabile est, siquidem victus genera quotidie fere mutantur et noua quasi perpetuo, in perniciem tamen corporis excogitata, ingeruntur.

§. 39.

Quodsi igitur talis materies viscida in corpore destruenda est, et remedia ei opponenda sunt, necesse omnino est, vt talia in officinis prostant, quae eiusmodi materiem soluunt et destruunt. Cum autem resoluentium, per experientiam stabilitorum, numerus, certe non exiguus, hic tamen minime sufficiat, eaque ob mixtionem diuersam in resoluendis quibusdam materiis viscidis parum saepe vel nihil praestent, maxime necessarium est, vt remedia excogitentur, quorum quoduis in hanc vel illam materiae morbificae speciem efficaciam singularem exercent eamque vere destruat. Vt itaque talia remedia, quorum natura, vis atque efficacia in corpora per experimenta detecta fuit, in manus medici veniant, tuncque eo certius corpori aegrotanti propinari et per experientiam medicam nunc confirmari possint, requiritur, vt secundum hanc normam, a nobis §. 36. 37. 38. expositam, a pharmacopoeo cum excogitatis remediis et corporibus, cum viscido inflammatorio, atrabilario et pituitoso conuenientibus, accurate et sedulo instituantur experimenta.

§. 40.

Attamen haec, experimenta nimirum, non solum ob resoluentia, sed ob alia, alia virtute donata, suscipienda sunt. Ita multa adhuc latent corpora, quae certe singulari vi roborante aut adstringente ditata sunt. In aliis virtus haeret, hanc vel illam acrimoniam inuertendi, in aliis certe alia. Cum autem de his experimentis nondum liquide iudican-

can-

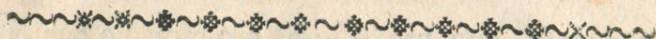

candum fit, num productum, pro remedio habitum, vi forte deleteria instructum fit, necesse etiam est, vt excogitata remedia animalibus propinentur, cum tantum in finem, vt comperiat pharmacopoeus, vtrum pro noxio istud censendum sit nec ne.

§. 41.

Cum demum remedia corpori humano vivo applicanda sint, idque aliquid in se foueat, quod sensibile et irritabile est, atque remedia sensibilitatem et irritabilitatem vel augeant vel imminuant vel nihil ad hanc rem faciant, alia iterum experimenta instituenda sunt. Ad declarandam vero hancce rem multum valet gustus et olfactus et imprimis experimenta, cum viuis animalibus capta. Quocirca id quoque, quod per crebrius instituta experimenta compertum habetur, sedulo annotandum et vltiori experientiae medicae, commendandum est.

P A R S II.

 PRODVCTA PHARMA-
CEVTICA.

§. 42.

Producta seu remedia pharmaceutica, quae pharmacopoeo obiectum artis sistunt, sunt substantiae, sensu percipiendae, quae ex mutatis corporibus naturalibus vel simpliciter eliciuntur, vel ex pluribus mutatorum corporum partibus denuo unitis composita vique salutari instructa deprehenduntur. Cum igitur omnis labor pharmacopoei in recte praeparandis his remediis consistat, atque ob id corpora naturalia impendantur, ita quidem, vt haec mutationem subeant, quo postea substantiae, vi salutari praeditae obtineantur, operae pretium est, si nonnulla de qualitatibus remediorum pharmaceuticorum praemittantur, ante quam rectum atque genuinum praeparandi modum exponamus. Itaque primo de qualitatibus remediorum horum insitis, deinceps autem de qualitatibus eorundem pharmaceuticis pauca proponere, animus est.

CA.

CAPVT I.

QUALITATES REMEDIO-
RVM INSITAE.

§. 43.

Remedia pharmaceutica simili modo, vt simplicia, agunt; hoc est, corporis humani partes magis minusue afficiunt et mutationem inducunt, qua inducta praeternaturalis corporis status tollitur, sicque salutare effectus manifestantur. Effectus hos ab insitis cuiuscunque remedii qualitatibus, sensu percipiendis, seque in corpore humano manifestantibus, simulque ab ipsa fluidarum solidarumue partium, apte istis respondentium, constitutione dependere, certum est. Atqui cum animalis hominum pars seu corpus eorundem ex duabus tantum partibus, fluidis nempe et solidis, constet, his autem peculiare qualitates insint, quae a remediis ingestis vel augmentum capiunt vel imminutionem patiuntur, ad hasce qualitates praecipue respiciendum esse, arbitramur. Multum enim in hac re positum esse, intenta in facienda medicina obseruatio ostendit; sique verae et genuinae remediorum qualitates eruuntur et certo definiuntur, neque ad eas, quae a peculiari quadam constitutione morbi aut ipsius aegrotantis natura dependent, nimis cito respicitur, multum quoque vtilitatis in praxin redundare et sic dictas vires specificas multo facilius explicari immo et detegi posse, asserere non dubitamus.

§ 44.

Primo ad irritabilitatem solidarum partium respiciendum est, quippe quae a remediis vel mediate vel immediate augeri minuique potest. Ad solida quod spectat, ex terra et glutine ea constare, certum est: gluten autem id esse, quod cohaesionem efficit, observationes et phaenomena suadent. Nunc gluten vel nimis spissum vel nimis tenue reddi potest, hinc cohaesionem morbose mutari, sequitur. Porro gluten ex terra, aqua, salina et inflammabili substantia atque aere fixo constare, experimenta ostendunt. Inflammabilis ista substantia inter reliquas ad motum apta est, inque motu constituta reliqua mouet. Huic proxime accedit salina substantia, quae particulas quasdam in mixtione fouet, quae maximam cum quibusdam inflammabilis substantiae particulis affinitatem habent. Hinc itidem ad motum, lentio-rem tamen, apta censenda est. Quamdiu igitur haecce principia cum terra et aqua coniuncta sunt certa-que mixtionis proportio manet, in glutine quies est: quodsi autem alterutrum istorum principiorum vel utrumque a simili quadam substantia, in motu iam constituta, augmentum capit, mixtionis proportio mutatur, partes glutinis in motum nunc rapiuntur et quies cessat. Phaenomenon hoc irritabilitatis nomine hodie insignitur.

§. 45.

Irritabile itaque cum Ill. Hallero, qui primus accuratam perspicuamque huius phaenomeni explicationem dedit, in glutine quaerimus, id vero

se

se ipsum non mouere sed motuum tantum capax in corpore animali uiuo ab alia summe mobili substantia in motum duci, statuimus. Id itaque, quod mouet, neruus habet. Atque ita in naturali statu res se habere videtur. Minime vero negandum est, irritabile istud absque neruosa materie a substantia quadam, in motu iam constituta inque corpus ingesta, itidem in motum duci. Si enim compedes, quibus inflammabilis substantia retinetur, rumpuntur, vel si inflammabilis substantia a simili substantia, in motu tamen constituta, augmentum capit, ita, vt ipsa nunc compedes seu vincula rumpat, in vtroque casu substantia ista inflammabilis in motum erumpit et effectus sequitur, qui irritabili adscribitur. At vero, cum neruorum fibrae simul cum musculari fibra connectantur, fieri etiam solet, vt plurium remediorum particulae, vtpote in motu constitutae, nerueis fibrillis simul applicentur, hasque afficiant; quo facto fluidum nerueum copiosius allicitur, aduectum vero fibram muscularem irritat et ad motum disponit, sicque efficit, vt glutine mutato mutatio in fibra solida tuncque mutationes in fluidis, ab ista dependentes, proueniant. Praeterea id quoque concedendum est, nonnullas remediorum particulas immediate in gluten fibrae muscularis agere hocque mutare, ita, vt irritabilitas vel augeri vel imminui vel deleri prorsus possit.

§. 46.

Ergo prima remediorum qualitas irritatio est. Manifestatur ea et remediis inesse cognoscitur ex stimu-

mu-

mulo, qui ore exceptus linguaeque (*n*) impressus sensum excitat, qui a sapore adhuc distinguendus est. Quodcunque igitur remedium sensum in lingua excitat, id, irritantibus particulis instructum, nos monet, hasce particulas in motu plus minus vehementi constitutas iam esse, et solidis partibus nunc intra corpus applicatas gluten eorum ita mutare, ut ea in motum cieantur. Iam vero eadem fibrillis nerveis, in musculari fibra dispersis, applicantur, hincque fit, ut stimulo hoc, in sensorio communi percepto, fluidum nerveum maiori in copia affluat, hocque, ut stimulus iste remoueat, fibram muscularem magis sollicitet; quo facto fibra muscularis, et a particulis remedii irritantibus et a fluido nerveo irritante irritata, ad stimulum remouendum magis apta redditur magisque mouetur, adeo, ut stimulus remotus nunc ad alias partes deferatur, vel intra corpus vires amittat vel demum ex corpore eliminetur.

§. 47.

Si remediorum particulae, in motu iam constitutae, cum aliis particulis minus actiuis vel plane iner-

n) Vitrum antimonii, regulus eiusdem aliaque corpora nullum stimulum linguae imprimere et tamen maxime irritare, notum est. Verum ad euolutionem particularum agentium hincque ad particulas vel adhuc quietas vel in motu constitutas attendamus, necesse est. Id enim certum est, substantias, quae linguae sensum imprimunt, particulas agentes iam euolutas inque motu constitutas fouere, quae vero nullum sensum excitant et ventriculorum tamen, intestina etc. vellicant et irritant, earum particulas in ventriculo tantum euolui inque motum duci, arbitramur.

inertibus coniunguntur, sicque in motu plus minus impediuntur, alia qualitas exoritur, a prima tamen non nisi gradu distincta, quae, cum per hanc ipsam in lingua sensus magis distinctus excitetur, sapor vocatur. Is itaque ostendit, remediis particulas inesse, in motu constitutas, hinc irritantes (o), ita tamen, vt, cum particulae istae actiuae ab aliis inertibus plus minus in actione seu motu imminuantur, remedia sapore donata, fibram muscularem quidem irritent, sed minus, quam illa, quae absque sapore distincto vehementem et vrentem quasi sensum linguae imprimunt. Primarias saporis species in dulcedine, aciditate, amaritie, falsedine reperies, reliquas, maxime compositas exque his prouenientes pro cardinalibus non habebis.

§. 48.

o) Corpora, sapore donata, non adeo irritare ac ea, quae vrentem linguae stimulum, vt piper, oleum caryophyllorum etc. imprimunt, negandum non est. Minime tamen confundas ea corpora, quae saporis lenitate aut dulcedine incautos decipiunt inque ventriculum ingesta, vehementer stimulant et inflammant, vt Baccae Mezeraei solent. In his enim cum particulis sapidis, dulcibus, leniter stimulantibus, alias summe irritantes coniunctas, intricatas tamen, esse, non nisi in ventriculo aut aliis remotioribus partibus sese euoluentes, statuendum est, idque experimentis adeo interdum probatur. Ad euolutionem autem maxime respiciendum esse, multa phaenomena suadent. Sic cupri limatura, si nullum in corpore detur menstruum conueniens, non soluitur, nec consequenter euoluitur, hinc nullam noxam infert, menstruo autem praesente, e. g. acido, in intestinis hospitante, arroditur, noxiae particulae euoluuntur et multa deinde incommoda producuntur.

§. 48.

Cum gluten partes terreas coniungat, nexus plus minus firmus erit, prout glutinis indoles est. Id nunc vel laxius vel firmitus reddi potest: hinc aliae duae qualitates remediorum notandae sunt, quarum altera sensu adstrictorio altera leniente vel demulcente vel emolliente in lingua manifestatur. Adstringentia remedia, quorum leniora roborantia dicuntur, particulas quidem in motu constitutas, sed alias, inertes, interdum intricatas magis, semper tamen in copia coniunctas fouent: hinc ea, in corpus ingesta fibraeque solidae applicata glutinis particulas mobiles in motum nunc ducunt, sed simul inertes suas his implicant cumque mobilibus intertextas reddunt, sicque glutinis particulas antea motas propriasque in motu constitutas figunt et gluten tenacius firmitusque reddunt.

§. 49.

Aliter agunt remedia, quae emollientem sensum linguae imprimunt. His enim particulae quidem motuum capaces insunt, sed adeo cum inertibus, compluribus quidem, coniunctae et fixae redditae, vt fibris solidis applicatae glutinis particulis se immisceant et mobiles eiusdem ita separent, vt quaelibet, solitaria fere facta, hinc inde remoram reperiens in motu imminuatur huiusque imminutionem plus minus patiat, prout particulae inertes cum multis, motuum capacibus iisdemque adhuc intricatis, coniunctae vel parcius vel copiosius tuncque vel profundius et intimius vel laxius et superficialitenus glutinis particulas pe-

ne-

netrant. Quo facto, glutine nunc aucto particulisque mobilibus in motu magis imminutis nexus solidorum laxior fit solidisque status inducitur, qui laxitas vocatur; simul autem mobilibus istis glutinis particulis magis a se inuicem diductis inque motu valde imminutis irritabilitatem etiam immi-
nui, sequitur.

§. 50.

Attamen recensitae hactenus remediorum qualitates mutationibus tantum, quas patiuntur solida, causas praebent. Quamuis autem quatuor duntaxat earum enumerentur, neque vnquam negandum sit, adhuc plures deprehendi et dari posse, illas tamen cardinales seu praecipuas esse, reliquasque ex his componi, quiuis attentus rerum naturalium obseruator concedet. Jam quoque qualitates commemorandae sunt, quae mutationi in fluidis suboriundae occasionem largiuntur, quaeque eodem modo suis se manifestare solent signis.

§. 51.

Fluida corporis humani pleraque, sensu percipienda, ex substantia aquosa, salina, terrea et oleosa componi, experimenta ostendunt. Atque cum fluida haec iidem certo respectu cohaereant, cohaesionem hanc a simili materie conglutinante, in ipsis tamen substantiis constitutiuis quaerenda, dependere, deprehendimus. Jam vero haecce materies vel nimis rara vel nimis densa reddi potest; quocirca, cohaesione nunc mutata, fluida vel nimis rarefacta vel condensata nimis euadere, sequitur.

Probe

Probe tamen et nimis aucta et nimis imminuta particularum constituentium cohaesio a disiunctione et inspissatione fluidi seu totius massae distinguenda est. Haec enim, disiunctio nimirum et inspissatio, ad aggregationem duntaxat particularum ad vniuersam massam allatarum pertinet, illa autem, cohaesio nempe ad mixtionem cuiuslibet partis integrantis spectat. Ex quibus itaque, fluida vel nimis densa nimisque rara, vel nimis spissa nimisque tenuia reperiunda esse, patet (p).

§. 52.

Cohaesionem hanc fluidorum ab ipsis remediis augeri nunc minuique posse, ex praecedentibus coniiicimus. Itaque duplex remediorum qualitas notanda venit; altera, quae in producenda condensatione, altera, quae in praestanda resolutione materiae cohaerentis consistit. Condensantur fluida, quando substantiae aquosae superfluae vel auferuntur vel terreae et oleoso-salinae superaduntur cumque aquosis exactae miscentur. Rarifi-

p) Differentiam hanc inter condensationem et spissitudinem atque inter raritatem et tenuitatem vero fundamento niti, experimur. Sic sanguis spissus neque tamen densus esse potest. Si enim intra partes fluidi integrantes plures terreae absque cohaesione arctiori accumulatur, fluidum quidem spissius fit, cohaesio vero non augetur. Sic quoque aquosae partes interdum accumulari possunt in sanguine, neque eadem cum sanguineis particulis cohaerere. Hinc licet insignis interdum copia particularum aquearum adfit, sanguinis tamen particulas integrantes, naturalibus densiores, diceremus fere, sicciores deprehendi, hypochondriacorum et melancholicorum quorundam corpora, forte etiam hydropicorum, ostendere videntur.

refiunt vero fluida, quando terreae substantiae et oleosae vel imminuuntur vel aquosae superadditae cum terreis et salino-oleosis arctius combinantur. Hinc alia remedia condensantium alia resolventium nomine insigenda esse, putabis. Condensantia sensu adstringitorio vel acido adstringente vel amaro adstringente, in lingua excitato, cognoscuntur, resolventia autem saporem vel dulcem, vel acidum lenem vel salsum vel amarum vel vrentem vel ex his mixtum in lingua excitant.

§. 53.

Densitatem a spissitudine et rarefactionem a tenuitate distinguendam esse, monuimus: hinc duplex iterum nascitur remediorum qualitas, quarum altera inspissationis altera attenuationis notionem inuoluit. Inspissantur fluida, quando particulae terreae seu mucilagineae in fluidis coacervantur, neque tamen cum particulis constitutivis intime coniunguntur, interim tamen has in motu constitutas refrenant motumque compescunt. Attenuantur vero fluida, quando particulae aqueae accumulatur nec cum particulis constitutivis combinantur, sed integrantes ab integrantibus disiungunt et actiuitatem earundem imminuunt. Hocce igitur respectu alia remedia in-
crassantia alia diluentia vocanda sunt. Illa, in-
crassantia nimirum, saporem vel viscidum vel vrentem
exsiccantem vel acidum austerum adstringentem
excitant, diluentia blandam refrigerantem quasi
sensationem in lingua producent.

D

§ 54.

§. 54.

Verum ad densitatem non solum et raritatem, spissitudinem et tenuitatem humorum sed ad blandam quoque et acrem eorundem indolem respiciendum est. Quapropter duae iterum notandae sunt qualitates, quarum altera in inuolutione, altera in correctione acris consistit. Conseruatur blanda humorum indoles aut restituitur, quando particulae actiuae in euolutione vel impediuntur, vel euolutae iam inque motum praeternaturalem ductae inuoluuntur, ita, vt gluten elementare vltius aggredi inque similem motum ciere nequeant. Corrigitur vero humores acres, quando vel particulae naturales euolutae nouam profus indolem acquirunt cumque naturalibus rursus coniunguntur, vel quando peregrinae particulae acres actiuae allatae vel aliam minus noxiam naturam induunt vel etiam in actiuitate destruuntur et ad eliminationem disponuntur. Remedia, quae id praestant corrigentia, illa vero inuoluentia nuncupabis. Haec inuoluentia seu demulcentia saporem viscidum blandum subdulcem excitant; corrigentia vero sapore acido, amaro, dulci, falso et mixto se manifestant.

§. 55.

Hae remediorum qualitates sensu, in lingua excitato, percipiendae vim suam atque efficaciam in fibram tantum muscularem et humores, sensu percipiendos exercent; dantur tamen aliae, non nisi odore dignoscendae qualitates, quae praeter vim, quam in fibra musculari et humoribus produ-

dunt,

dunt, aliam insuper in nervos imprimis exercent. Itaque ad odorem gratum reficientem, foetentem, caput grauantem, nauseosum, balsamicum, spirituosum et sensationem singularem, nares fortiter ferientem, attendendum est. Ex his, tanquam primariis, alias mixti odoris species produci, experimur, quando ad eas qualitates attendimus, quae sapore imprimis distinguuntur. Tale quid enim, quod saporis praecipue est, odore etiam dignosci, certum est. Sic odor interdum dulcis, amarus, vrinosus etc. reuera distinguitur, quae vero species mixtae omnino censendae sunt.

§. 56.

Remedia, odore grato reficiente, vt citri cortex, instructa substantiam simplicius mixtam, a particulis inertibus fere liberam inque motu constitutam manifestant, quae neruis excepta eorum fluidum motumque huius augere videtur. Foetentia autem substantiam produnt, quae motum fluidi neruei fortiter refrenat, eundemque inordinatum factum tollit et regularem reddit. Fortius id praestare solent, quae odorem, caput grauantem, de se spargunt, quaeque tamen, si vehementius agunt, motum prorsus sufflaminant. In vtroque casu sensibilitas imminuitur et interdum tollitur. Nauseosus odor substantiam adesse denotat, quae motum fluidi neruei accelerat, infimul tamen irregularem reddit. Remediis, quibus balsamicus odor esse solet, substantia inest, quae nerueum fluidum quasi condensare, condensatum paulo citius et cum constantia quadam mouere videtur. Aliter se habent

remedia, spirituoso odore instructa: ea enim fluidum nerueum citissime mouent et irregularem eiusdem motum nunquam corrigunt, immo regularem interdum irregularem efficiunt. Idem fere de illis dicendum est, quibus substantia valde volatilis, nares quasi rodens et vellicans inest, quippe quae fluidum nerueum violenter mouet et motum eius irregularem saepe reddit.

§. 57.

Praeter hanc vim, quam in neruis edunt, odorata corpora, aliae etiam vires in fibra musculari et humoribus densioribus expectandae sunt. Sic grate spirantia et reficientia remedia stimulum fibrae musculari applicant, diu non inhaerentem, sanguisque partem oleosam in motum quidem ducunt et attenuant, cum aquosa tamen coniunctam seruant. Foetentia vero leniorem quidem stimulum inducunt, diutius tamen inhaerentem, oleosam sanguinis partem attenuant et mouent, aquosam dissipant et siccitatem inducunt. Idem fere valet de iis, quae odore, caput grauante, instructa sunt. Haec enim paulo maiorem, neque tamen adeo vehementem, stimulum applicant, oleosam sanguinis partem vehementius paulo exagitant magisque exsiccant. Nauseosa quidem stimulum applicant, sed, fluida alliciendo, debilitatem inducunt, fluida attenuant et ad motum putredinosum disponunt. Balsamica lente, constantius tamen fibram muscularem stimulant, oleosam quidem sanguinis partem in motum cient, sed cum terrea magis coniungunt, hinc motum putredino-

no-

nosum cohibent et cohaesionem augent. Spirituosa fibram vehementer stimulant, saepius tamen applicata irritabile quasi delere videntur, fluida primo in motum ducunt, paulo post autem, fluidioribus partibus dissipatis, condensant. Quae tandem substantiam valde actiuam, volatilem, vrentem quasi naribus applicant remedia, ea et fibram solidam valde stimulant, et gluten elementare dissolunt et vniuersalem fere humorum resolutionem inducunt.

§. 58.

Notandum tamen est, omnes has recensitas qualitates et augeri et minui posse, prout plures paucoresue particulae peregrinae, magis compositae et visibiles cum mobili illa substantia, odore tantum dignoscenda, coniunctae sunt. Multum autem ab adiunctis his particulis dependere, quotidie fere experimur, siquidem remedia odorata aliter agunt in substantia, aliter si diuersimode soluta sunt. Caeterum haec, quae haecenus dicta sunt, pro rebus mere inanibus habenda non esse, certo persuasi sumus, simulque optamus, vt ad odorem et saporem magis attendatur, haeque qualitates, accuratius disquisitae, magis magisque demum definiantur.

QUALITATES REMEDIO-
RVM PHARMACEVTICAE.

§. 59.

Habitus remediorum pharmaceuticorum externus, in genere consideratus, idem fere est, qui simplicibus esse solet: cum vero simplicium partes, arte nunc mutatae et ex pristino nexu diductae, *aliam faciem induant* insimulque *alium actionis modum*. inde acquirant, necesse est, vt generales eorum qualitates recenseamus, quidue hic attendendum sit exponamus, antequam ad dictorum remediorum praeparationem progrediamur. Tres imprimis sunt qualitates, oculis discernendae, quae totidem remediorum classes constituunt. Prima in fluiditate, altera in soliditate, tertia in statu, inter eas medio, consistit. De his igitur, tanquam praecipuis qualitatibus externis, earumque essentiali discrimine et diuersa inde necessario dependente actione nunc agendum est.

§. 60.

Fluiditatis notio, si chemice et profundius res consideranda sit, in solo particularum cohaerentium motu continuo quaerenda est. Fluidum enim ea nobis dicitur substantia, cuius particulae integrantes continuo motu agitantur, nec minimo temporis interuallo quiescunt. Cum vero impossibile fit, materiae cuiusdam fluidae partes integrantes abique soliditate cogitare, ad hanc ideo eiusque
natu-

naturam respiciendum est. Solidae istae particulae, fluidum quoddam constituentes, admodum exiguae valdeque simplices sunt, inque aggregatione constitutae aliasque sui similes attingent, et non nisi a causa aliqua comprimente superficiebus adhaerere coguntur, qua sublata statim a se inuicem diffiliunt et a causa mouente, comprimentem causam superante, in motum ducuntur. Praeterea quoque particulae illae solidae, fluidum constituentes, motuum leuissimorum valde capaces sunt, ipsaeque, iam motae, se inuicem in motum ducunt, licet quaeuis solitarie existens absque alia causa mouente perfecte quiescat nec se vnquam ipsa mouere possit. Ergo ad motum particularum, fluidum quoddam constituentium, earundemque indolem, ad motum suscipiendum aptam motuumque capacem respiciendum sicque actio huius fluidi in alia corpora deducenda est.

§. 61.

Fluida itaque remedia particulas fouent in motu iam constitutas. Cum vero remedia pharmaceutica fluida, nullo excepto, composita sint, et partim fluida cum fluidis partim fluida cum solidis coniuncta prostent, motum etiam particularum diuersum ideoque totius massae aut remedii fluidi actionem diuersam esse, sequitur. Velenim fluidum mobilius cum lentius moto coniungitur, atque ob id particulae alterius lentioris magis mouentur et mobilioris particulae in motu quodammodo refrenantur et nouus consequenter motuum gradus producitur, vel lentioris fluidi particulae

adeo mouentur, vt mobiliore ab his ipsis magis insuper agitentur et vtriusque demum moleculae in velocissimum motum cieantur.

§. 62.

Alius fluidi motus est, si cum fluido solidiores partes coniunctae sunt; cumque hae ipsae ad motum suscipiendum eundemque etiam propagandum vel aptissimae vel minus aptae sint et nonnullae adeo deprehendantur, quae motum quidem suscipiunt neque tamen eum propagant, contra vero efficiunt, vt motus fluidi valde imminuatur fereque tollatur, diuersos iterum motuum gradus produci, patet. Notandum tamen est, hos motus illis §. 61. descriptis, lentiores esse, magis tamen constantes, ideoque remedia, eiusmodi motu instructa certo respectu plus interdum praestare quam illa, quibus velocissimus motus inesse deprehenditur.

§. 63.

Quodsi igitur remedia fluida praeparanda sint, motum particularum constituentium semper attendendum esse, sequitur. Atque cum fluida ad soluenda corpora adhibeantur, haec autem aequae illa insignem saepe, ratione motus et consequenter actionis etiam, patiantur mutationem, necesse omnino est, vt particulae corporis soluendi, ad suscipiendum propagandumque motum aptae, a menstrui seu fluidi soluentis particulis neque cohibeantur, neque motus earundem auferatur. Quocirca fluida, vt menstrua considerata, si vnquam, hic certe aptissima eligenda sunt. Cum autem
horum

horum aptitudo absque disquisita eorum indole et actione propria vix vnquam certo innotescat, doctrina de menstruis pharmaceuticis eorumque natura et efficacia in corpus humanum inque remedia simplicia praemittenda est; imprimis cum solidorum complurium praeparatio et remedia consistentiae mediae ab iisdem dependeant omnino.

§. 64.

Aliam qualitatem remediis pharmaceuticis impertit soliditas. Statim autem notandum est, quaeuis solida vel ex meris particulis inertibus vel ex actiuis cum inertibus coniunctis constare. Perpendamus dein, plurima, quae in officinis occurrunt, solida particulis actiuis, in soliditatis tamen statu quiescentibus, instructa esse et cuncta fere menstruorum ope praeparari. Cum autem menstruorum particulae, in motu antea constitutae, nunc cum solidioribus coniunctae ad tempus quiescant, dataque occasione in motum cito rapiantur, accidit, vt ab iisdem motus non velocissimi quidem, vehementiores tamen magisque constantes, quam a meris fluidis producantur; quocirca remediorum solidorum actiones aliter prorsus se habere, coniciendum est.

§. 65.

Multum imprimis refert, vtrum particulae summe mobiles et actiuae cum minus mobilibus an cum plane inertibus coniunctae sint. Illae enim, in motum nunc ductae, velocius in corpore moventur, actionem tamen non adeo diuturnam exercent.

ercent. Hae vero lentius quidem agitantur, sed actionem diu continuant et ideo plus saepe praestant. Neque etiam parum interest, vt sciamus, vtrum solidorum particulae cito an tarde euoluantur diuque, viribus agentibus integris, per corpus circumagantur. Nam quae cito euoluuntur partes, siue actiuae cum minus mobilibus siue eadem cum inertibus coniunctae sint, eae cito etiam viribus destituuntur, cum contra lente euolutae efficaciam diu retineant.

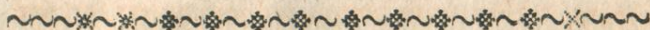
§. 66.

Cum inter fluidum et solidum alius detur status, qui medium quasi tenet, remedia, in tali statu reperiunda, consistentiae mediae nomine insignienda esse, et tertiam ideo remediorum qualitatem subuenire,prehendimus. Eiusmodi status particulas, in motu iam constitutas iamque euolutas cum minus euolutis minusque mobilibus coniunctas, denotat, ita tamen, vt interdum euolutae inque motu constitutae interdum autem minus euolutae minusque mobiles emineant. Cum itaque et fluidae et solidae partes eiusmodi remediis insint, ideoque eadem etiam qualitates iisdem assignari debeant, multa hic repetenda sunt, quae §. 61. 62. 64. 65. exposuimus. Verum multum quoque interest, vt conuenientia cum solidis coniungantur fluida: alias enim ex confusanea compositione remedia minus apta et actiones inde minus regulares produci poterunt.

PARS

P A R S III.

PRAEPARATIO ET VIRES
REMEDIORVM.

§. 67.

Simplicium remediorum vires arte pharmaceutica vel conseruantur, vel augentur, vel corriguntur, vel imminuantur vel demum profus immutantur, prout diuersus adhibetur praeparandi modus. In hoc sane, recte applicando eligendoque, multum adhuc desiderari, quotidie experimur, et optandum est, vt ad elaboranda corpora simplicia et ex hisce producenda remedia pharmaceutica plus temporis et laboris impendatur et praeparationum, haecenus vsitatarum, permultae corrigantur, inutiles minusque conuenientes aut ridiculae remoueantur, contra vero aliae, nouae vtilis et secundum chemiae fundamenta excogitatae, apponantur. Inprimis maxime necessarium est, vt menstruorum numerus augeatur, neque vnum, vt cum spiritu vini fieri solet, ad quorumcunque fere remediorum fluidorum praeparationem adhibeatur. Cum itaque fluida remedia absque menstruis appropriatis recte praeparari nequeant, eademque etiam persaepe ad solidorum praeparationem et semper fere ad praeparanda remedia
con-

60 *Pars III. Praeparatio et vires remediorum.*

consistentiae mediae requirantur, Sectione priori de menstruis et posteriori de ipsis remediis, secundum methodum, nobis praescriptam, praeparandis agamus. Vix tamen absolutam de menstruis expectabis doctrinam: pharmacopoeae enim ad chemica principia et experientias elaborandae nostrisque temporibus accommodandae specimen exhibituri praecipuarum tantum specierum exemplum dabimus, simulque ostendemus, quomodo vires genuinae erui, conseruari nouaeque detegi possint.

S E C T I O I.

MENSTRVA PHARMACEV-
TICA.

§. 68.

Menstruorum nomine idem hic intelligendum est, quod in chemia ita appellatur, eo tantum discrimine, quod omnia, quae chemiae inseruiunt, menstrua in pharmacia usurpari non possint, sed ea tantum vtilia censenda sint, quae per se, in corpus humanum ingesta, salutares effectus produciunt, vel peculiari ratione praeparata tunc demum soli pharmaciae inseruiunt. Dicitur menstruum pharmaceuticum substantia fluida, quae, vi salutari instructa, corpora naturalia, se ipsa densiora soluit, seque his vnit et substantiam, vi salutari donatam, producit.

§. 69.

Cum ob insignem mixtionum et compositionum diuersitatem vniuersale menstruum inuenire, impossibile sit, diuersa itidem et permulta quidem menstrua necessaria esse, statuendum est. Omnia autem, quaecunque sint quaeque etiam in posterum detegantur, menstrua commode ad quatuor classes reduci poterunt. Vel enim menstrua aequa sunt, vel salina, vel inflammabilia vel demum ex his varie composita, quae cuncta nonnullas quidem proprietates communes habent, singula tamen ob pecu-

peculiarem indolem singularem quoque actionem hinc inde exercent ideoque diuersa plane largiuntur remedia.

C A P V T I.

MENSTRVA AQVEA.

§. 70.

Aqua simplex, non destillata, omnis saporis, odoris et coloris expers et plane pellucida, fluidum sistit, cuius particulae, quamdiu fluiditas cernitur, perenni motu agitantur. Egelida, in corpus humanum ingesta, nullum stimulum fibrae solidae musculari adfert, acrimonias, humoribus intime non inhaerentes, sed adiunctas quasi, quascunque diluit, vimque earum infringit et aliqua ex parte secum ex corpore ducit, materiem viscidam laxioris texturae fluidiorem reddit et ad euacuationem disponit, gluten naturale molle seruat, hincque in solidis humectationis effectum et flexilitatem inque humoribus fluiditatem producit et ad appositionem particularum chylosarum earumque assimilationem quidquam confert; caeterum diuresin naturalem adiuuat. Idem, sed maiori cum effectu praestat tepida, eademque gluten adeo emollit, vt solida magis laxa fiant. Calida autem ob plures, quas fouet, particulas igneas fibram muscularem stimulat, fluida exagitat, aquosas partes cum salinis ad se rapit, et ex corpore eliminat;

minat; hinc siccitatem in solidis et fluidis relinquit. Minus humectat frigida, multo minus adhuc gelida, mobiles particulas compescit; quapropter fibram roborat et sensilitatem minuit: minus etiam ea diluit nec acrimoniarum vim valde infringit.

§. 71.

Aqua fontana, vel pluuiialis vel fluuiatilis destillata, aqua simplici, non destillata, purior natura tamen calidior est. Magis itaque fibram muscularem afficit, frigida licet, minus tamen quam non destillata roborat, neque etiam tepida adeo humectat. Profundius penetrat, salinas substantias magis ad se rapit et humores magis attenuat. Calida fortius stimulat, fluida magis mouet humoremque perspirabilem magis ac non destillata augeat. Diuresin non adeo promouet siue ea tepida siue frigida siue calida sit.

§. 72.

Aqua non destillata calida vel etiam ebulliens, corporibus naturalibus affusa, partes volatiles, fere euolutas, in se suscipit itidemque cum his partes quasdam fixas, saponaceas, mucilagineas, gelatinosas, salinas et gummosas extrahit seque his vnit. Aqua haec, cum corporibus decocta, dictas partes fixas, firmiter cohaerentes, magis recludit et extrahit, immo adeo resinosas, cum gummosis arctius connexas, suscipit. Hinc quoties volatiles, odore percipiendae, partes ex corporibus extrahendae sunt, calida seu ebulliens tantum affundenda est, et, quoties fixiores eliciendae sunt, eadem

eadem cum corporibus decoquenda est. Quodsi vero corpora et volatiles et fixas partes salutare simul continent, alius modus praeparationis necessarius est. E. g. lignum Sassafras et volatilibus et fixis, vtrisque vtilibus, instructum est. Decoquatur certa quantitas dicti ligni cum aqua; remoto ab igne decocto, adhuc ebullienti aut ad minimum calidissimo, addatur denuo eadem eiusdem ligni quantitas. Stent cuncta per quadrantem horae aut ultra in digestionem absque igne, et calidum vel etiam tepidum vsurpetur. Ita vis stimulans et resoluens in tali decocto maior et constantior erit itidemque depuratio humorum fortior eodem obtinebitur.

§. 73.

Neesse etiam est, vt aqua vel fontana vel pluvialis etc. destillata in officinis profset. Licet enim ad potiones compositas a medicis plerumque aquae destillatae odoratae praescribantur, requiritur tamen, vt, si vires simplicium accuratius explorandae sint, fluidum quoddam admittatur, quod nullam mutationem simplicibus inducit. Negandum quidem non est, plerumque ad obtinendum huncce finem aquam simplicem non destillatam destinari posse, nihilo minus tamen tum ob puritatem istius aquae, tum ob ipsos aegrotantes, qui aquae simplici non destillatae nullam vim adscribunt, destillata praestat. Praeterea remediorum quorundam indoles eam adeo requirere videntur, nisi alias mutationem pati debeant. Sic emulsio ex aqua simplici destillata et amygdalis dulcibus
para-

parata emulsiōni ex iisdem feminibus et aqua simplici non destillata paratae praestat: illam enim multo sapidiorem, gratiorem immo efficaciorē quam hanc habebis. Caeterum si potiones cum aqua simplici interdum ad duos, tres pluresue dies componendae sint, destillata omnino ob euitandam corruptionem necessaria est; quapropter nunquam ea possunt carere officinae.

C A P V T II.

MENSTRUA SALINA.

§. 74.

Menstrua salina fluida largiuntur, quae aquam salibus unitam continent. Iam vero salinis quibuscunque particulis, in fluiditate constitutis, maior mobilitas et efficacitas a natura inest; hinc ab eiusmodi menstruis maiorem efficaciam in corpore humano expectabis. Cum autem salia tam diuersae indolis sint, et singula quoque, ratione motus particularum insigniter a se inuicem differant, multos etiam atque diuersos inde dependere effectus, coniiiciendum est. In genere igitur, respectu solidarum et fluidarum corporis humani partium, salibus stimulantem, exsiccantem, adstringentem et roborantem vel relaxantem et resoluentem vel etiam coagulantem vim inesse, notamus. Deinceps corporum simplicium, medicata vi instructorum, efficaciam, appropriata si adhibeantur menstrua, augeri, id tamen,

E

prout

prout corpus solvendum se habet, effectu vario perfici, putamus.

§. 75.

Menstrua salina ad tres classes reducimus. Sunt enim vel acida, vel alcalina, vel media. Minime vero cuiuslibet classis species vna eademque ratione in humanum corpus agunt, neque etiam simplicibus corporibus adiuncta in producendis remediis vnum eundemque effectum edunt; quare singulas quasque species hic commemorare et efficaciam in corpus humanum et efficaciam in corpora simplicia exponere, libet. Itaque primo de acidis, dein de alcalinis, tandem de mediis eorumque effectibus insimulque de usu eorundem in componendis remediis pharmaceuticis agendum est.

CLASSIS I.

MENSTRVA ACIDA.

§. 76.

Acida menstrua, in pharmacia vsurpanda, mineralis inprimis et vegetabilis profapiae sunt. Ex mineralibus huc praesertim spectant acidum vitrioli, acidum nitri, acidum salis communis et acidum salis succini; ex vegetabilibus vero acidum aceti et citri succus. Quae cuncta vel per se corpori applicari possunt, vel cum aliis corporibus, vi medicata donatis, coniungi se patiuntur; tuncque remedia singularis indolis praebent.

§. 77.

§. 77.

Acidum vitrioli ea quantitate aquae simplicis destillatae dilutum, vt saporem quidem valde acidum in lingua excitet, neutiquam vero hanc ipsam laedat, solidam quidem fibram stimulat, sed aqueas partes ex glutine quasi extrahendo vel easdem cum oleosis et terreis magis intimiusque combinando, eandem constringit. Fluida quaedam corporis humani e. g. sanguinem, eius serum etc. coagulat, huncque effectum in his eadem ratione, vt in glutine solidarum partium animaduertimus, producit. Partes igitur sanguinis, in motu constitutas, figendo et refrenando, circulum auctum compescit vel imminuit et in genere, inflammabilium partium motum cohibendo, motum circulatorium auctum et intestinum putredinosum compescit, simulque resolutum sanguinem, nisi plenaria resolutio iam facta fuerit, condensat. Inprimis eam putredinis speciem cohibere videtur, vbi in vitio pituitoso, cum pauca materie vnguinosa coniuncto, motus demum spontaneus exortus viscidum ab hacce materie separare incipit, partesque seiunctas noua ratione miscet; quale quid in morbis continuis putridis, a biliosa causa ortis, obseruamus. In genere igitur dicendum est, a diluto hoc acido irritabilitatem, licet ab eodem sub initio excitetur, vere tamen minui, motum humorum cohiberi ipsosque humores condensari.

§. 78.

Raro quidem acidum vitrioli dilutum in pharmacia ad componenda remedia fluida in vsu fuit;

interim cum substantiis dulcibus aut vnguinosiſ coniuñctum remedia praebet, certe non ſpernenda. Sic medicamenta impetrantur antiputrida, quae fibrã ſolidã non adeo confringunt et exſiccant, quaeque etiam per uſum diuturnum nec faucium nec interiorum partium ſmegma naturale, ob nimiam alias condensationem, facile deſtruendum, nimis exſiccant.

§. 79.

Acidum nitroſum eodem modo, vt vitriolicum, dilutum eadem fere ratione in corpus humanum agit, minus tamen exſiccant, neque adeo condenſat et oleoſã ſanguinis partem cum aqueã coniuñctã magis ſeruat. Praeſertim oleoſã ſanguinis partem nimis exagitatã compoſcit, eandemque, ob motum inteſtinum reſolutorium ab aqueã ſecedentem, cum hac denuo quaſi coniungit, ideoque in putredine, vbi viſcidum inflammatorium in putrilaginem penitus ruit, optimi uſus eſt.

§. 80.

Inter alia, quae cum acido hoc diluto coniungi poſſunt, corpora, mellea in primis ſaccharina, aromatica non adeo calida et dulci ſapore donata, tandem baſamica et gummata reſoluentia huc ſpectant. Ita namque remedia producuntur, quae in motu circulatorio nimis aucto vel in putredine, a cauſa inflammatoria orta, effectu ſuo nunquam deſtituentur.

§. 81.

§. 81.

Et acidum salis communis, methodo §. 77. dilutum, menstruum ex parte praebet, quod vel per se vel potius cum aliis corporibus coniunctum salutare effectus edere valet. Interim caute cum eodem mercandum est, siquidem dilutum quoque singulari modo in terram animale agitur, hancque a reliquis partibus auellit, atque ita erosiones producit. Densat quidem fluida, quare etiam solida exsiccat; ideoque eadem ratione motui circulatorio aucto vel intestino quoque putredinoso aduersatur; sed minus tuto ob allegatam causam interne propinandum esse, putabis. Exterius tamen, ubi ulcera putrida a scorbutico alcalino orta sunt, cum melleis corporibus mixtum egregium remedium antisepticum largitur.

§. 82.

Succini sal, rite depuratum et sufficiente quantitate aquae solutum, singulare menstruum acidum praebet, quod neque cum minerali neque cum vegetabili ullo comparandum est, cuius acidum sal, ab acido primigenio forte ortum, tam a mineralibus quam a vegetabilibus admixtum quidquam habet et oleosam praeterea substantiam in sinu foetet. Menstruum hoc in corpus humanum ingestum fibram muscularem non leuiter stimulat, oleosam humorum partem in motum ducit et attenuat, neque tamen ab aquosa separat. Fluidum nervum vix exagitare videtur, potius motus eiusdem nimios componit et irregulares corrigit. Quo facto putredini, a viscido pituitoso vnguinoso

lente ortae resistit, et spasmos, a simili causa excitatos, compescit; praeterea diuresin mouet et putridum ibi haerens corrigit et ex parte aufert, inque omnibus fere morbis conducit, ubi lentor humorum est, et ubi vel viscidum mere pituitosum vel idem cum vnguinosa substantia coniunctum causam praebet. Cum substantiis balsamicis, graecolentibus vel etiam foetidis digestum remedia largitur, quae similem efficaciam sed maiori cum effectu produnt et interdum nervos singulari modo afficiunt.

Acetum vini optimum, non destillatum, compositum magis acidum, plures partes aqueas nec paucas oleosas cum spirituosa substantia coniunctas fouet. Gluten cohaesionis nimis laxum pituitosum aquosum leniter densat, idem siccum magis, tenax, aqueis particulis fere orbatum emollit. Hinc eo respectu fibram solidam vel firmat vel leni modo emollit. Caeterum irritabilitatem vel restituit vel conseruat. Sanguinem et serum eiusdem nunquam coagulat, fluiditatem eorum potius aliquantisper auget, ita tamen, vt humores nimis aquosos et pituitosos paulo denset, tenaces vero et aqueis particulis orbatos attenuet. Praesertim oleosam sanguinis partem cum aquea coniunctam seruat, vel separatas fere rursus vnit. Ob spirituosas particulas cum neruorum fluido miscere se videtur, hocque grate afficit et irregulares eius, vel a defectu vel ab acri quodam principio non acido productos, motus regulares reddit.

Quam

Quam ob rem fibrae musculari lenem stimulum, tum per se tum ob auctum fluidi neruei, ad fibram muscularem adducti, motum regularem, applicat, inde sanguinis motum paulo accelerat et intestinum, tum ob auctum circulum tum ob proprias vires applicatas, tollit ideoque putredini plane resistit.

§. 84.

Acetum vini destillatum acidas quidem cum spirituosis coniunctas partes continet, pluribus tamen oleosis destitutum est. Quapropter magis roborat, minus diluit et vix humectat; sanguinem magis exagitat neque vero oleosam sanguinis partem ab aquosa seiungit; nerueum fluidum magis mouet, nec vnquam tam grate afficit. In genere hocce acetum calidum magis est, fortius stimulat et putredini, licet minus quam non destillatum, resistit.

§. 85.

Laudabile hoc menstruum proficua admodum largitur remedia. Optime enim cum volatilibus et spirituosis particulis itidemque oleoso-resinosis vel gummeo-resinosis partibus corporum valde odoratorum misceri se patitur. Inde non solum optima remedia diaphoretica, omni aestuante vi destituta, sed vera quoque antiputredinosa obtinentur. Pari quoque ratione egregia neruina remedia in morbis, a defectu fluidi neruei vel eodem parcius influente exortis, vsurpanda dicti menstrui ope praeparantur. In componendis remediis roborantibus, si substantiae mucilagineo-

terreae vel etiam salino-terreae ei adiunguntur, bene se gerit. Cum dulcibus et mucilagineo dulcescentibus mixtum resoluentia antiputrida, grate reficientia et lenissime stimulantia exhibet. Tandem cum alcalinis vel terreis vel etiam metallicis quibusdam corporibus coniunctum his adeo se vnit, vt nouae substantiae, nouis iisdemque saepe generose agentibus viribus instructae, producantur.

§. 86.

Aceti destillati vires tam late non patent; quare istud, vt menstruum pharmaceuticum, non adeo proficuum est, licet non negandum sit, et hoc interdum ad soluenda quaedam corpora absolute necessarium esse. Si tamen super corpora quaedam valde odorata, fragrantia vel etiam grate spirantia destillatur, ita tamen, vt omne empyreuma praecaueatur, remedia obtinentur, quae, subtilissimis mobilissimisque particulis ditata, in morbis quibusdam lentis et continuis putridis, vbi fluidi nervei inopia est, vel istud adeo forsitan aliquanto corruptum, laudabili effectu nunquam destituta esse videntur.

§. 87.

Citri succus, nullis particulis spirituosis impraegnatus pluresque acidas cum mucilagineis coniunctas fouens, fibram muscularem, ob gluten nimis aquosum relaxatam, aqueas partes dissipando acidasque suas cum mucilagineis applicando, roborat: minime tamen conuenit, vbi idem iste flatus cum acida acrimonia coniunctus est. Hu-
mo-

morum fluiditatem conferuat, acrimoniam rancidam et alcaliscentem, cum viscido atrabilario saepe coniunctam inuertit, bilis efficaciam infringit, tenacem tamen et viscidam neque vero pituitosam neque acidam corrigit. In genere citri succus magis adstringit quam acetum, minus contra solvit; putredini vero, quae a causa biliosa, sanguinem humoresue inquinante, prouenit, resistit. Caeterum diuresin promouet neque ita diaphoresin.

§. 88.

Raro succus citri vt menstruum vsurpatur, potius per se vel cum aqua dilutus aegrotis exhibetur. Cum corporibus tamen dulcibus et dulcescentibus mixtus et digestus remedia largitur, quae viscidum atrabilarium ex parte soluunt vel ad solutionem certo disponunt, tuncque infimul putredinem nondum euolutam impediunt et materies peregrinas per renes praesertim educunt.

CLASSIS II.

MENSTRUA ALCALINA.

§. 89.

Sales alcalini tum fixi tum volatiles, cum sufficiente quantitate aquae coniuncti, menstrua praebent, quae in usum pharmaceuticum conuerti possunt. Tanta quidem, quae ab acidis prouenit, utilitas ab alcalinis menstruis expectanda non est, haec ipsa tamen, si vel per se vel cum aliis

corporibus coniuncta sunt, ob peculiarem efficaciam, quam in acidum morbosum et viscidum, cum acido coniunctum, exercent, contemnenda non esse, experimur. Inter fixa alcalia praecipue pura aligenda sunt, et inter haec solutum sal tartari aut eius oleum per deliquium, et cinerum clauellatorum solutio eorundemque per deliquescentiam productum liquamen huc spectat. Ex volatilibus autem spiritus salis ammoniaci simplex et spiritus cornu cerui reliquis praeferendi inque pharmaceuticum usum ducendi sunt.

§. 90.

Menstrua alcalina fixa aqua destillata simplici eo vsque diluta, vt linguam nequaquam laedant, in fibram muscularem valide agunt, hancque vehementer stimulant, ita tamen, vt, si diutius paulo continuentur vel in largiori quantitate propinentur, omnem fere stimulum auferant. Materiale enim cohaesionis gluten adeo attenuant, seque ei vniunt, vt eo a terreis partibus separato continuitas cumque hac demum stimulus tollatur, vel admodum imminuatur. Pari quoque modo humores corporis resoluunt, et naturalem densitatem, ab arcta cohaesione partium oleosarum cum aqueis terreisque dependentem, insigniter minuunt, tantamque fluiditatem inducunt, vt densitate imminuta stimulus, ab ipsis fluidis ad solida applicandus, cesset. Quo facto motus progressius, primo licet auctus, diu posthaec non continuatur, sed infra naturalem multum imminuitur. Cum vero exsolutae particulae oleosae, cum alcalini menstrui parti-

particulis coniunctae, in mobilitate, vltro continuanda, non imminuantur, solidae autem partes ob humorum densitatem deletam et imminutam irritabilitatem rite reageremotumque progressuum, vt par est, nec continuare nec debite intendere possint; intestino tunc particularum istarum motu aucto plenaria humorum resolutio producitur et ille status subnascitur, qui in genere putredo audit.

§. 91.

Haec in naturali solidorum fluidorumue corporis humani statu praestant menstrua alcalina; aliter paulo in praeternaturali seu morbofo eorundem statu se gerunt. Viscido enim pituitoso in humoribus accumulato sanguinis humorumque particulas naturales vehementer adeo non aggrediuntur, sed in viscidum vim suam dum exercent, multum virium, nunquam tamen penitus, amittunt; cumque in tali humorum statu solidae etiam partes ob gluten nimis laxum relaxatae sint, harum etiam laesio tam cito metuenda non est. Semper tamen perpendendum est, et solidorum habitum et fluidorum indolem simul affici, remediisque his diu praeter modum et inconsiderate vsurpatis, motum intestinum, visciditate vltro non obstante, induci et vniuersalem fluidorum resolutionem suboriri. Praeterea acidam humorum acrimoniam egregie inuertunt et viscidum inprimis cum acido coniunctum destruunt, hinc morbos, a tali causa dependentes ad sanationem omnino disponunt. Vix autem profunt, vbi viscidum atrabilarium morbis ansam praebet, multo minus, vbi cum

cum hoc viscido rancida, oleosa et biliosa acris materies coniuncta est. Certissime enim tunc laedunt et vniuersalem resolutionem inducunt.

§. 92.

Cum variis corporibus naturalibus coniuncta haec menstrua remedia non contemnenda praebent, ita quidem, ut illorum vis paulo intendatur, menstruorum contra efficacitas his ipsis paulisper imminuatur. Coniungi se patiuntur cum oleis oleosisque corporibus, gummatibus et vnguinoso-resinosis corporibus, praesertim quando vis eorundem in singulari quodam principio volatili seu spiritu sic dicto rectore consistit. Caeterum multum ad compositorum salium salinarumque substantiarum praeparationem conferunt, aliaque corpora eo saepe dispenunt, ut haec ipsa idonea sic facta in conuenientibus demum mensuris solui queant. Itaque praeparationi antacidorum remedium et eorum in primis, quae viscidum pituitosum, cum acido coniunctum destruunt, inferuiunt.

§. 93.

Menstrua alcalina volatilia pura, ut spiritus salis ammoniaci simplex, tam cito, tamque constanter, ut fixa, gluten solidorum non destruunt: insigniter tamen partes corporis afficiunt, irritabilitatem repente augent, motumque subitaneum, diu tamen non perdurantem, sed talem producunt, qui in motum longe languidiorem posthac desinit. Humores magis quam fixa attenuant, in motum subito cient, oleosam in primis sanguinis partem res-

sol-

soluunt, et humores ad alealescentiam et resolutionem plenariam nunquam, immoderate si vsurpentur, corrigendam disponunt, immo adeo hanc ipsam inducunt. De reliquo acidum egregie inuertunt, hocque, in diffitis adeo minimisque corporis humani vasis haerens, inuertunt, cumque eo viscidum subtilissimum coniunctum resoluunt.

§. 94.

In extrahendis simplicium quorundam corporum viribus minime otiosa se praebent alcalina volatilia, inprimis oleosorum subtilium et eorum, quae odorem quasi oleoso-spirituosum, nares fortiter vellicantem, de se spargunt, coniunctionem amant. Super eiusmodi enim corpus destillata vel cum eodem digesta remedia largiuntur, quae irritabilitatem excitant, sanguinem exagitant et a viscido liberant, acidam acrimoniam tollunt et insigniter resoluunt.

§. 95.

Idem fere de menstruis alcalinis volatilibus dicendum est, praeter id, quod magis et constantius fibram muscularem stimulent, irregularem fluidi neruei motum tollant eumque tamen auctum reddant, sanguinis partem oleosam magis attenuent magisque a reliquis separent, aqueas humorum partes insigniter dissipent, siccitatem posthac inducant et depascentem calorem relinquunt. Hanc ob causam remediorum antispasmodicorum praeparationi inseruiunt, et eorum praecipue, quae ad corrigendum acidum, cum viscido coniunctum inque subtilissimis vasculis haerens motusque fluidi

di neruei ob id irregulares producens, multum valent. Quapropter super corpora graueolentia dicta menstrua abstrahi vel cum vnguinoso-oleosis corporibus graueolentibus digeri omnino possunt.

CLASSIS III.

MENSTRVA SALINA MEDICAE INDOLIS.

§. 96.

Ex accurata acidorum alcaliumue coniunctione fluida salina, nec ad haec nec ad illa referenda sed mediae quasi inter ea naturae produci, constat. His sane, si non omnibus, plurimis tamen tum in corpus humanum tum in alia corpora insignis efficacia est, ita, vt non solum per se exhibita egregium vsum praestent, sed etiam cum aliorum corporum viribus coniuncta has magis liberas reddant et remedia singularis indolis et efficaciae fiant. Sunt autem duplicis generis, alia fixa alia volatilia aut adminimum semiuolatilia, quae ammoniacalia alias salia appellantur. Ad fixa pertinent liquor tartari vitriolati, liquor arcani duplicati, liquor salis mirabilis *Glauberi*, liquor nitri regenerati, liquor salis digestiui *Syluii*, liquor terrae foliatae tartari et liquor tartari tartarificati. Inter salia ammoniacalia huc spectant liquor salis ammoniaci vulgaris, liquor salis ammoniaci regenerati, liquor salis ammoniaci secreti *Glauberi*, liquor

quor nitri flammantis, sal ammoniacus liquidus et liquor tartari solubilis. Inter salia ammoniacalia empyreumatica reliquis omnibus palmam praeripit liquor cornu cerui succinatus, licet non negandum sit, etiam cum spiritu cornu cerui alia plura acida coniungi sicque alia salia ammoniacalia empyreumatica produci inque vsum pharmaceuticum conuerti posse. Notandum insuper est, omnes hos liquores salinos adeo saturatos requiri, vt omnis superflua aquositas absit, iique ipsi ad crystallos deponendas aptissimi reperiantur. Cum autem eorum nonnulli aetate situm interdum contrahant, hinc ex parte corrumpantur, pauillum spiritus vini addatur, necesse est, quo addito in multum tempus conseruantur omnino.

§. 97.

Liquor tartari vitriolati lenem fibrae muscolari applicat stimulum, eamque non adeo ad motum sollicitat, vixque eandem relaxat. Viscidum primarum viarum iners, tenax et aquosum attenuat et resoluit, idemque in secundis quoque viis hospitans, minori tamen cum effectu, destruit. Viscido destructo et ad euacuationem disposito, partibusque aquosis pluribus hanc ob causam dissipatis, absque relaxatione solidarum partium resoluit, exsiccationem potius aliqua ex parte relinquit et ob id etiam humores naturales vix adeo attenuat et lenissimum demum robur in solidis partibus relinquit. Cum purgantibus remediis et corporibus amaris digestus vel etiam lenissime decoctus egregia remedia largitur, quae viscidum iners destru-

fruum et euacuant, vel alia praebet, quae resolunt et leniter infimul roborant et digestioni ciborum opitulantur.

§. 98.

Liquor arcani duplicati, rite parati, in pluribus quidem cum praecedente conuenit, multo tamen remiffius agit, inprimis si ad nitri praeparationem acre lixiuum alcalino - calcareum adhibitum fuerit. Acidum igitur vitrioli cum caustico nitri alcali coniunctum medium salem constituit, qui rite solutus fibram muscularem vix, vt tartarus vitriolatus, afficit et actionem praecipuam in primis viis prodit: magis etiam roborare quasi videtur, hinc commode huius liquoris ope remedia resoluentia parari possunt, quibus fibra solida vix relaxatur neque tamen praeter modum roboratur. Cum iisdem corporibus praecipue amaris coniungi se patitur, quibuscum liquor tartari vitriolati coniunctionem amat.

§. 99.

A liquore tartari vitriolati et liquore arcani duplicati multum differt liquor salis mirabilis *Glauberi*. Acidum enim vitrioli cum alcali salis communis seu, quod idem est, cum alcali minerali coniunctum aliam naturam induit aliosque ob id effectus producit. Maiorem stimulum dictus liquor fibrae musculari applicat quam praecedentes liquores, irritabilitatem fortius auget, humores naturales potentius attenuat et viscidum praesertim iners pituitosum vel etiam pituitosum cum vnguinosa materie coniunctum resoluit et ad euacuationem

nem

nem disponit immo saepe per varia colatoria imprimis per primas vias interdum etiam per vrinarias vias euacuat. Cum mucilagineo dulcibus substantiis coniunctus iste liquor remedia producit, quae viscidum atrabilarium attenuant. Amaris stimulantibus acriusculis vnitus remedia aduersus viscidum pituitosum tenax itidemque concreciones terreas largitur, et cum amaricantibus nauseosis combinatus primas vias expurgat et ad restituendam digestionem quidquam facit.

• §. 100.

Liquor nitri regenerati lenem quidem paulo tamen maiorem stimulum, quam soluti sales medii ex acido vitriolico parati, fibrae musculari applicat, oleosam humorum partem attenuat cumque aquea coniunctam seruat, eandemque, ad separationem ab aquea pronam, cum hac rursus vnit, tuncque attenuat et dispositionem ideo ad coagulum phlogisticum tollit, atque bilis et sanguinis exaestuationem impedit. Praeterea viscidum pituitosum resoluit et secedentes particulas vnguinosas attenuat motasque compescit, ideoque praeternaturalem ab hac dyscrasia dependentem calorem tollit, tuncque ad promouendam diuresin quidquam confert. Cum substantiis mucilagineo-dulcibus aut gummatibus resoluentibus per digestionem coniunctus iste liquor remedia ad resoluendum coagulum phlogisticum et tollendos spasmos, a simili causa dependentes suppeditat. Cum natiuis etiam balsamis aut substantiis balsa-

F

micis

micis digestus aduersus putridam inprimis viarum
vrinariarum dispositionem remedia exhibet.

§. 101.

Loco soluti salis communis, cui natura humana adeo assuescit, liquor salis digestiui *Sylvii* commode substitui poterit. Aliter hic quam ille agit, siquidem in sale digestiuo *Sylvii* acidum salis cum alcali vegetabili in sale communi autem idem istud acidum cum alcali minerali coniunctum est, et vtrumque alcali a se inuicem differt, hinc sales medios diuersae indolis constituit. Stimulat iste liquor fibram muscularem neque lenem irritationem excitat: gluten naturale et humorum densitatem naturalem minuit, minime autem causam celeritatis seu motus sanguinis aufert, sed hunc, motum nimirum, acriores sanguinis partes augendo maioremque ob id stimulum solidis applicando, auget ideoque progressiuum sanguinis motum promouet. Praeternaturale itaque viscidum pituitosum, iners, cum nulla acrimonia coniunctum, in sanguine et humoribus collectum, idemque solidorum interstitiis tenacissime inhaerens optime soluit, ad euacuationem disponit, immo aliqua ex parte eliminat. Magis id praestat et constantius tunc agit, si cum gummi-resinis, acri sapore instructis, cumque substantiis vel mere amaris vel acribus amaricantibus per digestionem vel etiam per coctionem coniungitur.

§. 102.

§. 102.

Liquor terrae foliatae tartari ob oleosas, quas intime fouet, particulas quasque cum salinis arte connexas habet, tum per se remedium egregium tum aliis corporibus adiunctus menstruum incomparabile largitur. Per se enim exhibitus solidam fibram muscularem absque insigni irritatione stimulat, naturales humores in fluiditate conseruat neque eorum densitatem adeo immittit; sanguinis quidem oleosam partem attenuat, minime vero ab aquosa separat, potius huic illum connubio iungit; quare euacuationibus quibuscunque fere prospicit. Inter corpora naturalia, quae coniunctionem cum hoc liquore amant, gummoso-resinosa, oleoso-balsamica, saponacea et amara praecipue eminent, tuncque remedia obtinentur, quae et ad coagulum phlogisticum, nimis tenax iam factum, et ad viscidum atrabilarium et ad viscidum pituitosum cuiuscunque fere indolis resoluendum seu ad resolutionem inchoandam aptissima censenda sunt. Egregia etiam hocce liquore parantur purgantia, inprimis si substantiae purgantes cum dicto liquore super igne lenissimo aliquamdiu digeruntur.

§. 103.

Liquor tartari tartarificati aliquas quidem sed pauciores multo partes oleosas in sinu fouet, quam praecedens liquor, idem fere sed minori cum effectu praestat, non adeo humectat, magis stimulat & diutius in corpore commoratur. Caeterum in viscidum pituitosum, in cavitatibus vaso-

rum reperiendum vel etiam lateribus partium adhaerens, fortius agit, idem magis disiungit, ipsa vero interstitia solidorum non adeo penetrat. Viscidum atrabilarium, in primis viis haerens, diuidit et ad solutionem aptum reddit, non aequè in minimis vasculorum cauitatibus hospitans, multoque minus in interstitiis solidarum partium deprehendendum disiungit. Dispositionem ad coagulum phlogisticum tollit, vel ipsum coagulum, vix enatum, ex parte soluit, semel vero formatum et tenax admodum non aggreditur. Cum balsamicis amaricantibus vel etiam gummatibus acriusculis et purgantibus gummoso-resinosis atque gummoso-mucilagineis amariusculis digestum remedia praebet, quae huic fini optime satisfaciunt.

§. 104.

Liquor salis ammoniaci vulgaris fibram muscularem insigniter stimulat et gluten naturale attenuat, humores corporis humani et oleosam praesertim sanguinis partem una cum aquea vehementer attenuat perque renes euacuat. In resoluendo viscido calcareae indolis et destruendis concretionibus tartareis reliquis palmam praeripit et in genere viscidum pituitosum, vbi terreae partes eminent, egregie resoluit. Digestione cum oleoso-salinis et balsamis natiuis coniunctus remedia sistit, quae viscidum pituitosum tenax, in subtilissimis vasorum maeandris haerens, resoluit et motum intestinum, in viscido illo oriundum, impedit, vel inchoatum iam tollit, ideoque putredi-

tre dinem, ab euoluta dicti viscida parte oleosa natam, arecet.

§. 105.

Eadem fere praestat liquor salis ammoniaci regenerati, ex spiritu salis ammoniaci et acido salis producti; profundius tamen penetrat et concretiones terreas efficacius disiungit. Cum balsamis natiuis praecipue et diureticis amariusculis digestus remedia contra dispositionem concretionum calculosarum sistit, vel enatas iam pariterque viscidum viarum vrinariarum aufert. Pari quoque ratione concretiones similes, in glandulis residentes, destruit et tenacitati humorum, a superfluis particulis terreo-calcareis dependenti, insigniter aduersatur.

§. 106.

Liquor salis ammoniaci secreti *Glauberi* nonnulla quidem cum liquore tartari vitriolati communia habet, sed altius penetrat et viscidum tenax, ex pluribus particulis terreis aquosisque, paucioribus vero oleosis acidisque, constans atque minimorum valorum cauitates obstruens resoluit, densitatem humorum naturalem vix tollit, fibramque muscularem absque relaxatione lenissime irritat. Cum substantiis balsamicis amaris et amaricantibus digestus remedia contra viscidum acidum largitur idemque cum purgantibus amaris digestus euacuat.

§. 107.

Liquor nitri flammantis in resoluendo coagulo phlogistico, profundius in minimorum vasculorum cauitatibus haerente, plus valet, quam liquor nitri regenerati, cumque gummatibus resoluentibus aut substantiis dulcescentibus digestus praeparationi remediorum antiphlogisticorum inseruit. Digestus etiam cum resoluentibus remediis graeolentibus remedia antispasmodica refrigerantia largitur.

§. 108.

Excellentissimum sane et remedium et mentruum, praestantissimorum remediorum praeparationi inseruiens, sistit sal ammoniacum liquidum. Hicce enim liquor solida leni stimulo afficit, viscidum tenax oleosum in quocunque fere morbo, qui talem causam agnoscit, destruit, fluida naturalia quidem attenuat, attenuatorum vero conuulsiuum non disiungit; quare perspirationi vel etiam diuresi fauet, vixque adeo exsiccat. Motum fluidorum paulum intendendo et disiunctas partes oleosas aquosis reliquisue rursus vniendo intestinum motum arcet; paucis, admodum subtilis est et reliquis profundius penetrat. Cum substantiis balsamicis, gummoso-resinosis, vel mere resinosis, vel etiam mere gummosis, amaro-dulcibus et aromaticis digestus remedia largitur, quae viscidum cuiuscunque fere generis imprimis oleosum, nisi penitus resoluant, ad resolutionem tamen aptum reddunt et putredini resistunt.

§. 109.

§. 109.

Liquor cornu cerui succinatus, qui solutum salem ammoniacum oleosum sistit, profunde admodum penetrat inque subtilissimos corporis canaliculos se insinuat, fibram muscularem non adeo sollicitat et oleosam sanguinis partem exaltat et rarefacit neque tamen ab aquea seiungit. Viscidum pituitosum tenax, vnguinofum attenuat et ad vnionem cum aqueis particulis aptum reddit, pariterque viscidum pituitosum vnguinoso-acidum subtilius, in subtilissimis vasculis haerens resoluit, in motum ducit atque exturbat. Vix tamen con-
ducit, vbi, partibus aquosis dissipatis, humores corporis ab oleosa sanguinis parte exaltata nimisque iam in motum ducta nimis moti deprehenduntur, aut vbi viscidum atrabilarium, cum biliosa aut rancida materie coniunctum, morbos parit. Egrege itaque praeparationi remediorum anti-
spasmodicorum resoluentium inseruit, seque substantiis gummoso-oleosis aut vnguinoso-mucilagineis graueolentibus vnit atque ita remedia sistit, quae fluiditatem humorum conseruant, tuncque motum fluidi neruei inordinatum regularem reddunt, parcamque et imminutam eiusdem fluidi secretionem, humorum nimirum fluiditatem conseruando et vasculorum cavitates aperiendo inque iisdem haerentem materiem acrem vellicantem destruendo, augent.

CAPVT III.

MENSTRVA INFLAMMABILIA.

§. II.

Menstrua inflammabilia substantiam fouent, quae maxime mobilis seu ad motum facillime suscipiendum eundemque pariter citissime propagandum aptissima est, quaeque, a compedibus liberata inque motum ducta, substantiam cohaesionis materialem in corporibus compositis adeo sibi vnit vel in motum ciet, vt, hac ipsa mobili nunc facta, nexus corporum facillime disiungatur partesque corporum disiunctae, actiuae tunc existentes, in motum pariter ductae varios eosque diuersissimos saepe in haec vel illa corpora exercere possint effectus. Cum autem mobilis illa, in inflammabilibus menstruis deprehendenda substantia, in iisdem magis minus intricata haereat inque aliis plus minus mobilis iam existat, inque motum citatiorem duci possit, dicta menstrua in corpus humanum inque alia corpora non animata diuersissime agere, patet. Praecipue autem ad duo tantum in genere hic respiciendum est, scilicet ad olea et spiritus ardentis, quae, licet ob substantiam inflammabilem magnam inter se alant affinitatem, ob adiunctas tamen partes, plus minus compositas, et ob ipsam substantiam inflammabilem, vel euolutam iam vel intricatam adhuc, adeo a se inuicem differunt,

ferunt, vt primo intuitu diuersissima appareant inque duas classes necessario discerpenda esse videantur.

CLASSIS I.

MENSTRVA OLEOSA.

§. III.

Olea ab aliis substantiis fluidis in in eo inprimis, quod flammam concipiunt, hanc alunt et comburuntur, omnemque per se cum aqua coniunctionem respuunt, distingui, notum est; ipsa autem inter se differre, sola iam autopfia docet. Ita alia spiffiora et lentiora, alia tenuiora magisque fluida sunt; hinc duplex differentia notanda venit, secundum quam alia spiffiora et vnguinosa, alia tenuiora et aetherea vocanda sunt.

§. II2.

Vnguinosa olea substantiam inflammabilem cum compluribus mucilagineis, aliquibus aqueis et acidis particulis ita coniunctam fouent, vt ea non nisi igne actuali a compedibus liberari inque motum plus minus vehementem cieri possit. Cum autem oleorum horum actiuitas non prorsus deleta sed imminuta tantum sit, atque aliae plures, magis compositae, partes cum substantia inflammabili coniunctae reperiantur, dicta olea fibram muscularem stimulare nequeunt, sed contrarium

effectum edunt. Sic irritabilitatem nimiam, solida laxando et glutinis flexilitatem augendo, compescunt, fluidorum sanguinis praecipue motum, volumen eorum augendo et viscositatem inducendo, lentiolem reddunt. Hinc per se quidem interne valent, ita tamen, vt semper ad substantiam illam inflammabilem, ad suscipiendum motum aptissimam, attendatur seduloque ponderetur, num ea intra corpus euolui sicque moueri possit; quo facto acris posthac stimulus metuentus atque olea ipsa ob id noxia consenda sunt. Cumque etiam olea haec, igni sicco admota, semper mutationem subeant et magis actiua, sed respectu corporis humani noxia potius euadant, cum aliis corporibus pro scopo interno coniungi nequeunt. Per frigidam enim digestionem aut eam, quae in balneo maris instituitur, paucissima corpora cum oleis vnguinosis seu pressis coniungi, experimur. Caeterum, cum fluida adeo lenta sint, et soluta corpora in canali intestinorum praeter modum adiuncta retineant, fibraeque solidae quasi agglutinent, accidit quoque, vt effectus minus certus et saepe noxius producat. Interim negligenda prorsus non sunt, sed cum nonnullis corporibus vnguinosis, gummosis et resinosis, nullo principio actiuo donatis, coniuncta remedia inuoluentia, demulcentia et spasmos, ab acido primarum viarum excitatos, sedantia largiuntur; vel corpora simplicia eo interdum disponunt, vt admixtis aliis menstruis egregia et actiua valde remedia obtineantur. Praeterea men-
strua

frua non contemnenda praebent, quorum ope externa remedia praeparantur: quamobrem cum substantiis vnguinosi, pinguedinosi, oleosis subtilioribus, gummosis, resinosis, acri stimulantem sapore atque odore forti praeditis coniungi sicque varia unguenta emollientia, anodyna, resoluentia, carminatiua etc. itidemque varia linimenta variaequae indolis emplastra parari possunt.

§. 113.

Olea aetherea substantiam inflammabilem magis euolutam continent, cum attenuato acido et aqua et pauca terra attenuata coniunctam. Praeterea singula singulare quoddam principium summe subtile et volatile, solo odore et sapore dignoscendum, habent, a quo praecipua eorundem vis dependet. Id, in oleis aethereis deprehendum, pars oleorum spiritiosa vocatur, inflammabiles vero et acidae et aquae et terreae coniunctae partes, substantiam a priori diuersam componentes, sub partis resinosa nomine veniunt. Quamdiu vtraque haec pars coniuncta manet, resinosa simul efficax euadit, hac ipsa vero altera spiritiosa pars aliquanto figitur, ita tamen, vt actiua semper existens in motum rapidissimum saepe ducatur, statim ac vel leuissimus tantum, a frictione et calore dependens, motus ei communicetur. Lentius quidem pars ista spiritiosa, diutius tamen et constantius, agit, si cum resinosa coniuncta est, vt in oleis aetheris id fieri solet; separata autem a resinosa parte, vt in aquis destillatis et spiritibus abstractiis deprehenditur, citius

tius et interdum quoque vehementius sed minus constanter effectum edit. Aetherea igitur olea, per se exhibita, fibrâ muscularem vehementer irritant et, aquosas partes dissipando exsiccant, oleosam sanguinis partem attenuant et mouent, aqueam vero seiungunt et ad cutem determinant. Fluidi neruei motum augent, sanguinemque rarefactum copiosius versus caput pellendo secretionem dicti fluidi augent, adeo saepe, vt, diutius exhibita aut largiori in copia assumpta, motum eiusdem, ob nimium sanguinis attenuati et rarefacti affluxum, ad tempus imminuant. Pro interno scopo cum aliis quidem corporibus coniungi possunt; ob peculiare vero principium, quod singulari ratione agit neque adiumento opus habet, vt menstrua vix consideranda sunt. Pari quoque ratione externe menstruorum vices apte gerere non possunt, licet optimo iure cum aliis remediis externis coniungi, tuncque horum vires augere vel etiam excitare queant.

C L A S S I S II.

MENSTRVA SPIRITVOSA.

§. II4.

Inter spirituosâ menstrua spiritus vini in primis eminet: substantia enim inflammabilis non solum purior sed libera magis, hinc quoque magis actiua, censenda est. Principium quidem inflammabile in omnibus sic dictis spiritibus ardentibus

dentibus maxime attenuatum et prorsus euolutum deprehenditur, cum valde attenuato principio acido et subtiliata pariter aqua coniunctum; ob admixtas tamen partes peregrinas et ob variantem proportionem partium constituentium ipsos hosce spiritus a se inuicem differre et differentiam, saepe notatu dignam, reperiri, experientia docet. Cum itaque spiritus vini iisdem virtutibus, quae aliis spiritibus ardentibus simul competunt, ditatus sit, nullo autem vitiorum, quae aliis innata sunt, contaminatus reperiatur, atque, quicquid iisdem boni praestent, ab illo pariter immo multo melius expectandum sit, de hoc vno hic agere sufficiet.

§. 115.

Spiritus vini, destillationis ope a superflua aqua et acido peregrino liberatus et rectificatus dictus, complures partes inflammabiles hasque maxime subtiliatas cum pluribus partibus aquosis paucissimisque acidis coniunctas fouet et a reliquis in eo differt, quod omnes eius partes constitutiuae magis subtiliatae et substantia inprimis inflammabilis copiosior, purior magisque attenuata deprehendatur. Naturalis enim ista substantia, ex qua fermentationis ope obtinetur, ab ipsa iam natura maxime elaborata est et partes iam attenuatas habet, cum contra alia corpora, quae similem spiritum largiuntur, substantiam inflammabilem non solum magis compositam sed cum aliis etiam substantiis, saepe inertibus, arcte connexam contineant. Quocirca omnino accidit, vt peregrinae

grinae istae partes, quo subtiliores sunt arctiusque unitae, eo difficilius separentur, immo haud raro particulis spiritus ardentis constitutivis arctius coadunentur. Inde quoque declarandum est, cur alii aliique gratiores, quoad gustum, existant et nonnulli adeo interdum saporem ingratum, nullo quocunque depurationis modo, exuant. Quod si res se habeat, aliquam quoque diuersitatem respectu effectuum in corpus humanum, minus vero laudabilem, inde provenire, certo sequitur.

§. 116.

Licet haecce differentia, in sola tantum puritate et subtilisatione substantiae inflammabilis quaerenda, negari nequeat, notandum tamen est, in pluribus omnino, ratione effectuum generaliorum in corpus humanum inque alia corpora complura, spiritus ardentis conuenire, omnemque eorundem efficacitatem ab euoluta inque motu veloci iam constituta substantia inflammabili, acidis adhuc aqueisue particulis intertexta, dependere. Ob hanc ideo indolem spiritus ardentis fibram muscularem valde stimulant, irritabilitatem primo augent, diu et frequentius tamen usurpati ob exsiccationem, quam inducunt, sufflaminant. Oleosam sanguinis partem in motum ducunt et a reliquis, sanguinem constituentibus, partibus aliquantisper separant, nimis cito dissipant, hinc fluida coagulant et viscositatem inducunt. Pari- ter quoque fluidi neruei motum promouent, crebrius tamen ingurgitati, separatam et subtiliatam inque rapidum motum ductam oleosam sanguinis partem

partem copiose nimis ad caput propellentes, eundem motum primo quidem augent, posthac autem cohibent et ob partes viscosas simul adductas principia neruorum vel comprimunt, vel obstruunt vel ipsum fluidum nerueum in progressu quasi figunt.

§ 117.

Spiritus vini quidem in officinis pharmaceuticis ad hunc vsque diem menstruorum fere princeps est, vixque essentia reperitur, cuius praeparationi iste non impendatur. Adeo sane inualuit iste mos, vt absque discrimine et resoluentia et roborantia, stimulantia et antispasmodica, humectantia et exsiccantia aliaque eiusmodi plura solius huius menstrui ope parentur, cum potius certissimum sit, et ipsum menstruum, cum quo simplicia remedia coniuncta sunt, in corpus humanum vim suam simul exercere, immo exercere debere. Cum itaque, quod ad actionem vnitam spectat, et inter remedia simplicia et ipsa menstrua aliqua affinitas et, respectu corporis humani, morbosa quaedam eiusdem conditio requiratur, spiritum vini in officinis pharmaceuticis menstruum vniuersale esse non posse, sponte patet. Dolendum autem est, larga satis manu spiritum vini adhuc adhiberi aliaque menstrua, salina inprimis et acida vegetabilia, nimis negligi aut parcissime vsurpari, cum tamen his ipsis adiuuantibus, vt hactenus paucissimis ostendimus, egregia remedia, quae plus omnino praestabunt, parari possint. Minime tamen laudes huic menstruo detrachere, animus

mus est, immo potius easdem, sed limitatas, promereri arbitramur. Huius enim ope remedia parantur, quae certe insignis usus sunt, nec alio modo vnquam obtinentur.

§. 118.

Spiritus vini vt menstruum requiritur, quando remedia praeparanda sunt, quae aquosam humorum colluuiem dissipare, fibram muscularem exsiccare, stimulum irritantem in eadem excitare et oleosam sanguinis humorumue partem, nimis quietam, in motum ciere debent. Hocce respectu dictum menstruum cum corporibus naturalibus coniungendum est, quae odore forti aromatico, sapore acri, stimulante et amaro instructa sunt, quaeque per se fibrae musculari robur cum stimulo applicant. Inseruiunt porro menstrua, mere spirituosa praeparationi remediorum, quae neruorum *solidas partes quasi firmant et roborant*, et eo disponunt, vt fluidum nerueum, ab iisdem remediis pariter auctum inque motum ductum, constantius nunc atque viuidius per canales suos vehi possit. Itaque in morbis, qui a frigida aquosaue humorum temperie et viscido inertis, aquoso, luxuriantem dependent, dein vbi nimia solidorum laxitas, a glutine cohaesionis nimis tenui nimisque aquoso oborta, simulque irritabilitas imminuta deprehenditur, tandem vbi ab aquosa humorum colluuiem inque hac sepulta quasi parte oleosa sanguinis parciore fluidi neruei secretio fit, praestantissima remedia et peculiaria diaphoretica, roborantia, quae

quae stimulant simul et exsiccant, et neruina quaedam spiritus vini ope parari posse, censemus.

§. 119.

Nunquam vero spiritus vini, nisi quoad indolem mutatus sit, menstruorum vicibus fungi potest, vbi remedia paranda sunt, quae morbis, a viscido tenaci, siue pituitoso, siue atrabilario siue demum inflammatorio ortis, mederi debent. Exulet etiam vini spiritus, vbi morbi ab exaltata nimisque mota sanguinis parte oleosa dependent, seu vbi defectus aquosae partis est, vbi siccitas in solidis partibus et irritabilitas et sensilitas nimia locum habent. *Mirandum profecto est, cur tam multae essentiae resoluentes, antispasmodicae aliaeque eiusmodi plures, spiritu vini paratae, profrent, quae quidem aquosam humorum partem dissipant, sed materiem tenacem obstruentem non tollunt, immo accuratius si examinentur, augment, tenaciorem reddunt et irritabilitati morbolae stimulum irritantem adeo addunt. Nisi itaque eorum numerus imminuatur, aliaeque, causae magis aduersantia, introducantur, tantum abest, vt morbi tollantur, vt potius eidem interdum ad multos quasi annos suppressantur, debellati quidem tunc saepe visi, sed peiores omnino et sub tristissima facie redituri.*

G

CAPVT

MENSTRVA COMPOSITA.

§. 120.

Sub compositorum menstruorum nomine nobis non ea solum veniunt, quae ex duobus vel pluribus simplicium, hactenus commemoratorum, menstruorum simplici ratione commixtis componuntur, sed ea etiam, quae ex iisdem quidem constant sed certa quadam proportionem et adeo arcte inter se coniuncta sunt, ut nova quasi simplicia esse videantur. Cum itaque ab his inprimis et ab illis etiam noua prorsus aut ad minimum mutata virtus expectanda sit, noua etiam remedia eorum adiumento parari posse, putandum est. Inter plura, quae arte producuntur, *menstrua composita*, nonnulla tantum, praecipua tamen, commemorare licebit. Primo igitur ad *menstrua salino-saponacea*, deinde ad *salino-oleosa*, tum ad *salino-spirituosa*, porro ad *oleoso-spirituosa*, tandem ad *salino-oleoso-spirituosa* attendamus.

CLAS-

C L A S S I S I.

MENSTRVA SALINO-
SAPONACEA.

§. 121.

Corpora ex oleo et sale, vtrisque his substan-
tiis arte coniunctis, composita inque aqua
et oleo quocunque solubilia, saponis sunt.

Minime vero quævis corpora, quæ partes oleo-
sas cum salinis arte connexas fouent, nomen
istud promerentur, nisi alterum illum characterem,
solubilitatem nimirum in aqua et oleo, simul
coniunctum habeant. Quæ enim ex sale et oleo

composita corpora aquæ coniunctionem amant
nec oleo simul se vniunt, ea quidem saponaceis
proxime accedunt sed substantiæ veræ saponaceæ non sunt. Iam vero in pluribus, quæ sa-
ponacea dicuntur, accidit, vt salinæ substantiæ

emineant, quapropter eiusmodi corpora aquæ
quidem se vniunt, non aequè oleo aut oleis qui-
busuis, hinc ob indolem diuersam aliud nomen

eis imponendum eaque salino-saponacea dicenda
sunt. Ad pharmaceutica menstrua spectant in-
primis, quæ ex spiritu vini et alcali fixo et ex
eodem spiritu et alcali volatili constare, scimus.

Ad prius genus pertinet tinctura antimonii tarta-
risata, tinctura Harveyana et spiritus vini tartari-
satus, licet non negandum sit, hunc ob abundan-
tes partes spirituolas et liberas adhuc salinas sub-

G 2

stantias

stantias ad salino-saponaceo-spirituosa referri posse. Ad posterius genus pertinet offa Helmiontiana liquefacta et spiritus salis ammoniaci vinosus, licet iste itidem salino-saponaceo-spirituosis accenseri debeat.

§. 122.

Tinctura antimonii tartarifata particulas saponaceas cum alcalinis, sulphureis et regulinis coniunctas continet, et menstruum valde activum sistit. Per se exhibita fibram muscularem insigniter stimulat, gluten naturale valde attenuat, aquosas partes consumit, bilem attenuat et acriorem reddit, sanguinis fluiditatem auget et sero aquae tenuitatem inducit. Viscidum morbosum pituitosum, tenax, aquosum vel etiam acidum attenuat et ad euacuationem disponit, atque acidam humorum acrimoniam potentissime inuertit. In genere humorum quidem densitatem naturalem minuit, immo tollit et tenuitatem inducit, sed, aqueas partes nimis dissipando, siccitatem infert et corpus maxime irritabile reddit et ad alcaliescentiam disponit. Nocet haec tinctura, vbi corpus nimis irritabile est, humores vel nimis tenues vel nimis moti sunt; vbi viscidum atrabilarium et acris stimulus, ab euoluta inque motum ducta sanguinis parte oleosa productus, sanguini inhaeret. Coniunctionem amat corporum, quae stimulum acrem, amarum, exsiccantem linguae imprimunt, tuncque resoluentia sistit, quae in simul irritant et acido resistunt, quaeque pro diversa corporis dispositione vel diaphoresin vel diuresin

resin mouent. Cum oleosis corporibus et inprimis vnguinosis coniuncta, ratione stimuli, paululum mitefcit, sed ad resolutionem visceri pituitosi tenacis magis apta fit. Balsamis natiuis nupta remedia largitur, quae viscidam pituitam, in viis vrinariis inque pectore et glandulis haerentem, soluit. Caeterum cum oleis quibuscunque actiuus et corporibus resinosis resoluentibus coniungi potest, quippe quae attenuat, actionem eorum intendit, immo nouas vires iisdem saepe tribuit.

§. 123.

Eadem fere praestant, sed effectum multo mitiorem edunt tinctura Harueyana et tinctura Helmontiana. Haec enim ex particulis saponaceis, alcalinis et spirituosis constat, illa vero adhuc mitior itidem ex saponaceis sed paucioribus alcalinis composita est. Vtraque cum corporibus resoluentibus coniuncta remedia praebet, quae non nisi in morbis valent, vbi irritabilitas imminuta est, humores aqueis particulis et viscido pituitoso abundant, seu vbi simul acidum immixtum est. Omnia tamen, quae harum tincturarum ope parantur remedia, mitiora censenda sunt illis, quae tinctura antimonii tartarifata largitur.

§. 124.

Ad salino-saponacea etiam referendus est spiritus vini tartarifatus, qui, licet spirituofas partes adhuc contineat, indolem tamen spirituum inflammabilium maximam partem amittit. Stimulat quidem fibram muscularem, sed multo minori

G 3

cum

cum effectu et, rite paratus, per se quidem humoribus visciditatem inducit, sed cum aliis corporibus amaris resolventibus, stimulantibus, acris oleosis coniunctus remedia resolventia exsiccantia profert. Valet itaque, ubi remedia paranda sunt, quae viscidum aquosum primarum viarum destruunt, et irritabilitatem aliquatenus augent.

§. 125.

Offa Helmontiana liquefacta particulas salis volatilis cum spirituosis arte connexas continet, ita tamen, ut superfluae etiam alcalinae istis simul adhaereant. Ob naturalem particularum teneritudinem profundius corporis humani partes penetrat quam praecedentia menstrua alcalina, nequiquam tamen effectu tam constanti irritat, nec etiam humores eodem modo et effectu diu perdurante, ut illa solent, resoluit. Per se quidem considerata admodum irritat et valde pariter resoluit, illorum tamen respectu paulo remissius agit inque subtilissimos corporis canales profundius se insinuat. Praecipue viscidum aquosum, laxum, tenerius cum acido coniunctum inque subtilissimis canaliculis hospitans destruit; olea subtiliora euoluta magis insuper attenuat, cumque terreo et aqueo principio simul coniungit et corpus ad alcalescentiam disponit. Cum corporibus, olea subtiliora sountibus, per distillationem coniunctum istud menstruum, remedia largitur, quae viscidum pituitosum vel iners vel etiam acidum pectoris, viarum vrinariarum, glandularum et sub-

subtilissimorum vasorum, cum nervis proxime connexorum, destruant, quaeque indicantur, vbi dictum viscidum ob irritabilitatem imminutam moveri et ex corpore eliminari nequit.

§. 126.

Spiritus salis ammoniaci vinosus multo pauciores partes saponaceas cum pluribus spirituosis et alcalinis coniunctas habet: magis ideo stimulat et exsiccat, neutiquam tamen coagulat, licet effectus resolutorius, respectu ossae Helmontianae, non adeo insignis esse videatur. Cum oleosis subtilioribus substantiis odoratis destillatus remedia dat, quae, fibram muscularem stimulando, viscidum aquosum attenuant et ad euacuationem disponunt, vel etiam ex parte tum per diuresin, tum per diaphoresin tum etiam per expectorationem euacuant. Acidum quoque morbosum destruant et motum peristalticum languidiorem excitant; hinc, vbi ob viscidum aquosum acidum digestio turbatur, eandem promouent. Caeterum in nervos agunt, et, vbi motus fluidi nervei ab eadem causa viscida irregularis est, aut vbi ob visciditatem sanguinis paucior fluidi nervei secretio deprehenditur, et motus inde irregulares producuntur, hos regulares rursus reddere valent.

CLASSIS II.
 MENSTRA SALINO-
 OLEOSA.

§. 127.

Haecce menstrua ex vnitis quidem particulis salinis et oleosis constant, minime vero particulas has intime mixtas habent. Pauca sunt eiusmodi menstrua, quae huc spectant, et inter salia media vnicum sal digestiuum *Syluii* oleosum tale menstruum suppeditat. Duplici modo dictum sal oleosum reddi potest; alter est, vbi particulae oleosae empyreumaticae cum salinis coniunguntur, alter vero, vbi particulae oleoso-balsamicae istis se vniunt. Hoc sal digestiuum oleosum balsamicum, illud vero sal digestiuum oleosum empyreumaticum vocatur.

§. 128.

Liquor salis digestiui oleosi balsamici lenem fibrae musculari stimulum applicat, humores corporis attenuat et oleosam eorum partem in motum ciet, minime tamen a reliquis seiungit. Viscidum pituitosum tenax tum iners tum acidum attenuat et ad euacuationem disponit et concrectiones praeternaturales, ex copiosis particulis terreis cum viscido pituitoso et substantia vnguino-fa coniunctis productas, resoluit inque vias vrinarias vim suam persaepe exercet. Cum balsamis natiuis, substantiis oleosis et vnguinoso-resinosis digestus vel ebulliens aromaticis affusus cumque iisdem postea digestus remedia praebet, quae
 in

in morbis, a laxitate solidorum et viscida aquo-
saque humorum temperie et torpidiori fluidi ner-
vei influxu prouenientibus inque dispositione ad
concretiones calculosas aliasque cum fructu exhi-
beri possunt.

§. 129.

Liquor salis digestiui oleosi empyreumatici
seu foetidi in pluribus cum praecedente conuenit,
praeter id, quod magis exsiccat et humores ve-
hementius commoueat. Praeterea motus spasti-
cos a viscido tenaci acido, subtilissimos canales
obsidente, excitatos tollit, dictumque viscidum
adeo attenuat, vt per varia colatoria euacuari pos-
sit. Prodesse imprimis videtur, vbi tale viscidum
vias vrinarias et in foeminis vterum occupat et
motus spasticos excitat. Cum corporibus oleo-
so-refinosis aut vnguinosi graueolentibus digestus
egregia remedia resoluentia antispasmodica in
morbis vteri et viarum vrinariarum frigidis, atque
vbi vermes in primis viis hospitantur, propinan-
da largitur.

CLASSIS III.

MENSTRVA SALINO- SPIRITVOSA.

§. 130.

Haec nobis sunt, quae et spirituosas partes
et salinas absque arcto connubio fouent,
ita, vt singulae commixtae partes natura-
lem fere indolem retineant, coniunctis tamen vi-
ribus in corpus soluendum agant, hocque sibi
G 5 vniant,

vniant, ipsae tunc mutantur, et non raro arctum denique connubium cum admixto corpore et inter se inuicem ineant. Eiusmodi menstrua, in corpus humanum ingesta, fibram muscularem stimulant et exsiccant; alia eorum humores corporis coagulant, alia eosdem resoluunt. Pertinent huc praecipue acida mineralia cum spiritu vini rectificato absque destillatione coniuncta; acetum vini non destillatum, cum spiritu vini mixtum, vel destillatum cum spiritu vini per destillationem coniunctum. Ad haec etiam spectant alcalia fixa soluta et spiritui vini admixta, deinde spiritus alcalini volatiles cum spiritu vini rectificato mixti, denique nonnulla salia media soluta et cum spiritu vini coniuncta.

§. 131.

Acida mineralia cum spiritu vini tanta in copia commixta, vt degustata linguam minime laedant, solidas partes stimulant et exsiccant, fluidas vero coagulant et putredini insigniter aduersantur. Cum melle vel saccharo gratiora facta tuncque cum radicibus sic dictis alexipharmacis oleoso-resinosis, amariusculis, acri sapore oleoso donatis vel etiam balsamicis digesta, remedia aduersus resolutionem putredinosam itidemque talia largiuntur, quae morbos primarum viarum, a laxitate solidorum et viscido pituitoso inertis, et a quosâ humorum colluue productos, infringunt. Dicta menstrua ob faciliorem praescriptionem iet cuitandam confusionem *Acida mineralia spirituosa,*

tuosa, e. g. Acidum vitrioli, acidum nitri, acidum salis spirituosum vocari possunt.

§. 132.

Acetum vini spirituosum non destillatum, id est, acetum vini non destillatum cum spiritu vini simpliciter mixtum et digestum, fibram muscularem stimulat, tenuiores humores dissipat, circulum humorum absque insigni calore auget, humores resoluit, coagulatos diuidit, exsiccat et putredini, a causa praesertim inflammatoria ortae, aduersatur. Cum melle hocce menstruum edulcoratum tuncque cum substantiis, gratum aroma spirantibus et acriusculum saporem excitantibus, digestum remedia resoluentia, diuretica, antiputredinosa praebet et talia quidem, quae in nervos infimul agunt, fluidum nerueum afficiunt eiusque motum, a causa putrida irregularem factum, regularem reddunt, nervosque quasi roborant.

§. 133.

Acetum vini spirituosum destillatum, id est, acetum destillatum cum spiritu vini per destillationem coniunctum, vix partes vere oleosas sed plures acidas cum spirituosis coniunctas fouet. Hanc ob causam fibram muscularem magis stimulat, exsiccat inque eandem adstrictoriam vim exercet. Fluida magis densat, tantum non coagulat, eadem mouet, minime tamen oleosam partem ab aquea seiungit, ideoque, per se exhibitum, remedium calefaciens, exsiccans, antiputridum sistit. Caeterum cum iisdem substantiis, quibuscum acetum vini spirituosum non destilla-

tum

tum coniungitur, commisceri poterit: inprimis cum corporibus balsamicis roborantibus coniunctum remedia praebet, quae morbis, ab aquosa humorum colluue et imminuta irritabilitate ortis et putridis lentis medentur.

§. 134.

Liquor alcalinus spirituofus, ex sale alcalino soluto et spiritu vini parum adhuc phlegmatico compositus, in multis quidem cum menstruis alcalinis fixis, §. 90. 91. conuenit, tantam tamen fluiditatem non inducit, paulo magis vero stimulat et exsiccat. Hinc viscidum pituitosum aquosum cum acido coniunctum, in primis viis praecipue haerens, destruit, et acidum morbosum inuertit, bilem, ob hanc causam corruptam, corrigit et digestionem posthac promouet. Ob eandem rationem cum plantis et radicibus amaris balsamisque natiuis digestus resoluentia in morbis viscidis pituitosis acidis et remedia carminatiua in iisdem morbis proficua largitur.

§. 135.

Liquor alcalinus volatilis spirituofus, ex spiritu alcalino volatili et spiritu vini rectificato compositus vix vnquam cum ossa Helmontiana, §. 124. et spiritu salis ammoniaci vinoso conuenit, sed multa potius cum menstruis alcalinis volatilibus, §. 93. 94. communia habet. Ab his tamen in eo differt, quod magis stimulet, minusque resolvat, licet effectus resolutorius caeterum sat notabilis esse soleat. Cum aromaticis acrioribus fortisque odorem de se spargentibus digestus remedia

media exhibet, quae in morbis, vbi canales minimi a viscido pituitoso aquoso acido obstructi sunt, non sine fructu propinari possunt. Praeterea, vt praecedens, §. 134. digestionem adiuuat et acidum inuertit.

§. 136.

Salia media, soluta et cum spiritu vini mixta, menstrua praebent, quae in corpore humano quidem resoluunt; magis tamen quam salia media, cum dicto spiritu non coniuncta, stimulant, magis exsiccant minusque relaxant. Cum variis substantiis, gummosis, resinosis, oleosis, balsamicis, amaris, acris, odorantibus digesta remedia, certe praestantissima, carminatiua, diaphoretica, diuretica immo nonnulla purgantia dabunt.

C L A S S I S I V.

M E N S T R V A O L E O S O -
S P I R I T V O S A.

§. 137.

Menstrua oleoso-spirituosa appellamus, in quibus particulae oleosae subtiliores cum spiritu vini ita commixtae sunt, vt cum eodem, quoad aspectum, liquidum homogeneum constituere videantur. His vires stimulant, nervinae et commouentes insunt; solida ab iisdem exsiccantur, cohaesio augetur, fluida addensantur, a nonnullis fere coagulantur; interdum tamen

men fluiditas conseruatur. Putredini insuper egregie ista menstrua aduersantur et fluidi neruei defectum resarcire quasi videntur. Pertinent ad haec praesertim acida dulcificata et spiritus abstractitii.

§. 138.

Liquor anodynus mineralis, hactenus *Hoffmanno* inuentori seu potius correctori adscriptus, alias spiritus vitrioli dulcis dictus, ex singulari oleo aethereo et spiritu vini constat, vi neruina instructus est et anodynum sistit, vbi dolor ab imminuta solidorum cohaesione et glutine aquoso prouenit. Idem calidae debilitati medetur, vbi ea a defectu fluidi neruei orta est; hinc etiam putredini resistit, motumque circulatorium tum ob stimulum, quem fibrae muscolari applicat, tum ob appulsum fluidum nerueum, auget neque tamen aestum generat, cui potius aduersatur. Praeterea digestionem, ob laxitatem intestinorum et viscidum pituitosum, aquosum, iners neque vero acidum turbatam, promouet. Nocet vero, vbi viscidum tenax atrabilarium seu bilis acris, solidorum siccitas vel etiam rigiditas morbis causam dant. Cum oleis aethereis digestus vel cum iisdem quoque destillatus, aut super aromatica, gratum odorem spirantia, abstractus praestantissima remedia neruina praebet. Cum aromaticis, stimulum acriusculum et saporem amaricantem, seu subdulcem cum sensu adstrictorio in lingua excitantibus, digestus, carminatiua foeneratur; cumque bituminosis substantiis balsamis-

que

que natiuis tonico-neruina, in laxa solidorum compage proficua, exhibet.

§. 139.

Spiritus nitri dulcis eadem ratione, ob particulas oleosas attenuatas mutatasque et cum spiritu vini unitas, menstruum neruinum sistit, quod insimul diuresin mouet et flatus pellit. Humores efficacius quam liquor anodynus mouet, aestum tamen minuit et materiem morbificam in acutis morbis ad renes ducit perque vias vrinarias euacuat. Cum balsamis natiuis digestus diuretica antiputrida largitur, cumque oleis aethereis et resinosis stimulantibus subdulcibus coniunctus, carminatiua in morbis, a debilitate primarum viarum ortis, praebet.

§. 140.

Spiritus salis dulcis, rite paratus, itidem et remedium et menstruum neruinum, sed singulare iterum, praebet. Tanta quidem vis neruina, quae praecedentibus est, ei inesse non videtur, cum oleis aethereis tamen coniunctus vim hanc omnino acquirit, idque peculiare habet, quod putredini, quae a viscido pituitoso cum vnguinosa substantia coniuncto inque motum ducto oritur, resistat, inque vasis subtilioribus concretiones viscido-tartareas vel etiam calcareas soluat seu ad solutionem disponat. Hinc similes quoque concretiones in viis vrinariis ab eodem solui posse, sperandum est, imprimis si cum balsamis natiuis, in vias has agentibus, coniungitur.

CLAS:

CLASSIS V.

MENSTRVA SALINO-OLEOSO-
SPIRITVOSA.

§. 141.

Fluida haec menstrua sistunt, quae particulas oleoso-salinas cum spiritu vini coniunctas continent. Respectu particularum oleoso-salinarum resoluentem vim obtinent, respectu spirituosarum vero maiorem vim stimulantem et commouentem adipiscuntur. Per se exhibita fibram muscularem stimulant, eandemque, aquosas glutinis connectentis particulas dissipando, efficcant. In humores corporis humani resoluendo agunt, ita tamen, vt aqueis particulis nimium dissipatis, oleosis vero maxime attenuatis inque motum ductis, motus humorum velocior excite- tur et fluiditas eorum insignis producat. Viscidum morbosum resoluunt et discutunt, immo profundius penetrant idemque ex subtilissimis canaliculis educunt: quare etiam fieri solet, vt antispasmodicam virtutem non raro praestent. Si oleoso-salinae particulae ex alcali volatili et oleo aethereo constant, subtilissimum acidum cum viscido subtilissimo coniunctum destruunt. Sin vero acidum oleo vnitum est, tunc certe materiam putridam, neruis inhaerentem, mouent et dissipant. Sique demum salia media, cum oleis coniuncta, vsurpentur, viscidum varii generis re-
solui

solui poterit. Itaque triplex enascitur horum
menstruorum differentia; primo ad salia volatilia
oleosa liquida, deinde ad acida oleoso-spirituosa,
tandem ad salia media oleoso-spirituosa respicien-
dum est.

§. 142.

Salia volatilia oleosa liquida ex alcali vola-
tili oleo aethereo et spiritu vini componuntur.
Licet vero eiusmodi compositio primo intuitu
corpus saponaceum sistere videatur, particulae ta-
men oleosae et spirituosae inprimis eminent;
quare dicta fluida singulare menstruum constituunt.
Insigniter haec menstrua partes corporis humani
penetrant, *fibram muscularem* valde stimulant,
oleosam humorum partem exagitant, quiescen-
tem mouent et insignem resolutionem praestant,
ita tamen, vt dissipatis partibus tenuissimis sem-
per exsiccant, corpusque ad *alcalescentiam* di-
sponant. Quapropter non nisi in eo casu pro-
sunt, vbi insignis solidorum laxitas et imminuta
irritabilitas est, vbi humores aqua, cum terreis
particulis iuncta, abundant, et oleosa humorum
pars in viscida illa aqua sepulta quasi haeret. Iu-
vant porro ista menstrua, si memoratum viscidum
acidam acrimoniam subtilissimam coniunctam
habet, idque neruorum canaliculis inhaeret;
tunc saepe *antispasmodicam* vim exercent. Si
igitur salia volatilia super oleum empyreumati-
cum rectificantur cumque spiritu vini coniungun-
tur, menstruum obtinetur, quod cum substantiis
oleoso-vnguinosis, seu vnguinoso-resinosis vel

H

etiam

etiam gummi-refinis graueolentibus combinatum antispasmodica remedia fistit, quae hominibus laxioris habitus et viscido aquoso vel etiam acido plenis conducunt, inque morbis, a tali causa ortis, proficua sunt.

§. 143.

Acetum oleoso-spirituosum, id est, acetum destillatum cum oleo aethereo et spiritu vini mixtum fluidum praebet, quod valde penetrat, viscidum pituitosum vnguinosum corrigit, atque enatum inde putridum destruit, itidemque a simili materie nervos liberat. Stimulat quidem fibram muscularem et oleosam humorum partem mouet, sed, resoluendo humores et oleosam eorundem partem cum aquea coniunctam seruando, motum humorum absque aestu auget et diuresin promouet. Cum balsamis natiuis digestum remedium praebet, quod in vrinarias vias agit, quodque materiam viscidam vnguinosam inque putridam iam degenerantem destruit, vias abstergit et sanat. Cum substantiis resinoso-balsamicis coniunctum remedia dat, in morbis vteri putridis cum successu propinanda.

§. 144.

Salia media oleoso-spirituosa, id est, salia media oleosa cum spiritu vini coniuncta, lenem stimulum fibrae musculari applicant et humores moderate attenuant, eorumque densitatem minuunt, ita tamen, vt motus eorum naturali paulo magis auctus reddatur. In varias spissitudinis humo-

humorum species agunt, et viscidum tum vnguinofum, tum aquosum tum etiam inflammatorum attenuant et ad euacuationem disponunt. Minime vero omnia salia media oleoso-spirituosa reddi possunt, sed nonnulla tantum et ea inprimis, quae spiritus vini connubium amant. Sic liquor terrae foliatae tartari, cum spiritu vini et oleo aethereo digestus, tale menstruum praebet, quod cum substantiis gummoso-resinosis coniunctum viscidum vnguinofum et pituitosum iners resoluit. Liquor nitri flammantis oleosi, cum spiritu vini commixtus, postea cum gummoso-resinosis substantiis digestus remedium sistit, quod in morbis inflammatoriis, in quibus impetus sedatus et materies morbi impacta, quam primum fieri possit, resoluenda est, cum successu propinari, censemus. Sal digestiuum *Sylui* balsamicum solutum, cumque spiritu vini oleoso mixtum, remedium praebet, quod viscidum tenax, siccum quasi, attenuat et ad solutionem et euacuationem disponit. Liquor cornu cerui succinatus, sal ammoniacum liquidum empyreumaticum et sal digestiuum empyreumaticum, cum spiritu vini si coniungantur, menstrua dabunt, quae cum substantiis graueolentibus oleoso-vnguinosis aut vnguinoso-resinosis digesta in morbis auxilium ferunt, vbi a viscido vnguinoso subtiliori spasmi excitantur, seu vbi ataxia spirituum a quiescente nimis parte oleosa sanguinis et laxitate solidorum insigni suboritur.

§. 145.

Haec de menstruis in pharmacia adhibendis
 sufficiant. Plura quidem addi potuisse, non ne-
 gamus, sed praecipua tantum adducere, animus
 fuit. Multa sane, immo plura per artem exco-
 gitari inque vsum pharmaceuticum conuerti pos-
 se, dubitandum non est, et optandum omnino,
 vt vires menstruorum tum simplicium tum com-
 positorum, respectu artis pharmaceuticae et me-
 dicinae nondum *satis cognitae*, *ulterius exploren-*
tur et egregia haec doctrina, vtilitate nunquam
 destituta, quantum fieri possit, perficiatur. Sic
 enim noua remedia, nouis causis morborum, in
 dies fere incrementibus, opponenda obtineri pos-
 se, certo persuasi sumus.

SECTIO

S E C T I O   I I .

O R D I N E S   R E M E D I O R U M .

§ 146.

In coordinandis remediorum pharmaceuticorum generibus adhibitum eorundem externum § 59. respicere, naturae consentaneum videtur. Genera enim nimis artificiose et scrupulose excogitata et quae ad internum remediorum habitum et mixtionem pertinent, illis quidem, qui exercitati in arte iam sunt, aliquam utilitatem adferre possunt, neutiquam vero iis, quibus ob varia impedimenta in mixtiones corporum inquirere non licuit. Itaque primo remedia fluida, dein solida, tandem remedia consistentiae mediae pertractanda esse, ipsa eorundem forma, sensu percipienda, suadet.

O R D O   I .

R E M E D I A   F L U I D A .

§. 147.

Fluidorum notionem in minima seu potius nulla particularum constituentium cohaesione eorundemque motu continuo § 60. quaerimus. Itaque fluida remedia, iisdem his qualitatibus generalioribus ditata, substantias sistunt, quarum particulae constitutivae, vi salutari in-

H 3

structae,

structae, in motu iam constitutae sunt. §. 61. At-
 qui in aliis remediorum particulae, natura mobi-
 les, cum aliis itidem mobilibus absque interce-
 dente alio corpore coniunctae sunt, in aliis vero
 particulae, natura quidem mobiles, sed aliis mi-
 nus mobilibus aut immobilibus prorsus implici-
 tae, §. 61. sicque in tali statu fere quiescentes,
 menstruorum ope a vinculis plus minus liberan-
 tur inque motum maiorem minoremue ducuntur,
 ita tamen, vt particulae, natura immobiles mo-
 bilium ope simul in motum cieantur. Quapro-
 pter motum admodum diuersum, hinc actionem
 quoque diuersam remediis inesse debere, §. 62.
 colligendum est. Cum itaque diuersa ob hanc
 rem praeparandi ratio locum hic inueniat, secun-
 dum quam actiuae corporum naturalium particu-
 lae, aliis minus actiuis et immobilibus implici-
 tae, cum menstruorum particulis, in motu con-
 stitutis, coniungendae sunt, ad hanc praeparandi
 rationem respiciendum esse, necessario sequitur.
 Non semper quidem vsitata haecenus nomina ipsi
 naturae rei consentanea esse videntur, cum ve-
 ro noua, licet apta magis, inuenire et inducere
 non liceat, in coordinandis remediorum classibus
 iisdem quidem nominibus vtendum est, ita ta-
 men, vt, imminuta eorundem copia, dicta metho-
 dus simul obseruetur. Itaque primo de destilla-
 tis, dein de infusis, tum de decoctis tandem de
 emulsis agendum esse arbitramur.

CLAS.

CLASSIS I.

REMEDIA PER DESTILLATIONEM PARANDA.

§. 148.

In destillatione corporum naturalium ad substantias volatiles, a fixioribus separandas, attendendum esse, chemia docet. Iam vero particulae volatiles, cum fixioribus coniunctae inque corpus humanum inductae tardius evolvuntur; hinc easdem, substantiis volatilibus iam evolutis inque motu constitutis lentius agere, ideoque diversos omnino effectus sequi patet. Cum itaque medica praxis remediis opus habeat, quae particulas, iam evolutas inque veloci motu constitutas, contineant, nec ab aliis crassioribus et lentius motis impediuntur, remediorum per destillationem parandorum necessitas liquet. Cum porro et inter substantias volatiles differentia detur, et aliae magis aliae minus compositae sint, eademque etiam differentia inter menstrua, quorum ope activa illa remedia parantur, observetur, diversa menstrua huic operationi impendenda esse et diversa consequenter remedia obtineri posse, colligendum est. Pertinent ad hanc classem aquae destillatae, sic dicti spiritus et olea destillata tam aetherea quam empyreumatica.

H 4 I. AQVAE.

I.

A Q V A E.

§. 149.

Aquae destillatae odoratae fluida sistunt aquosa, particulis tantum volatilibus, nares ferientibus et saporem in lingua excitantibus, instructa. Eiusmodi remedia particulas, iam euolutas inque motu constitutas, continent; hinc in corpus ingesta statim actionem exercent: cumque eadem particulae admodum subtiles sint, subtilissima corporis vascula statim eas penetrare inque fluidorum intima se insinuare ideoque mutationem subito in corpore producere posse, *putandum est*. Diutius tamen eadem, aquis inhaerentes, particulae volatiles, cum euolutae iam sint, in corpore moras necere nequeunt, sed, circumductae, *vel statim subiguntur vel per varia colatoria non multo post ex corpore expelluntur*. Hinc ab omnibus aquis destillatis odoriferis celerem quidem humorum motum, sed minime diu perdurantem, *expectandum esse, liquet*.

§. 150.

Menstruum, aquarum istarum destillationi inferuiens, aqua pura simplex praebet, subiectum autem corpora quaeuis odorifera largiuntur. Omnia itaque corpora, odore destituta, huic operationi impendenda non esse, sequitur. In ipsa autem operatione instituenda eo imprimis respiciendum est, vt partes tantum volatiles odoriferae
cum

cum aqua transcendant; hinc sedulo cauendum, ne tantus motus in corporibus destillandis excite- tur, quo, ob impetuosius agitatae partes volatiles, in altum fixiores simul attollantur. Quapropter ignis sensim excitandus est, vsque dum aqua le- niter ebulliat; lenis autem ebullitio tamdiu pro- trahenda est, quamdiu partes odoriferae prodeunt. Praeterea *larga satis copia aquae simplicis corpo- ribus odoriferis destillandis affundenda est, quo empyreuma, vires atque naturam aquarum insi- gniter mutans, omni modo praecaveatur.* Ob eandem quoque rationem dimidia ad summum *pars elicienda est, idque eo magis obseruandum, quo magis cauendum est, ne partes minus vola- tiles, non odoriferae, simul transcendant et aquam vel debilem reddant vel in peius mutant.* Exemplum in sequentibus dabo, ad cuius nor- mam *aliae aquae destillatae simplices parari pos- sunt.*

§. 151.

Aqua Cinnamomi.

Committatur balneo arenae cucurbita humi- lis, vitrea, aut terrea, nunquam metallica; re- pleatur ea corticis cinnamomi optimi contusi par- te vna; affundantur aquae purae simplicis partes duodecim. Alembico vitreo imposito et reci- piente sat magno adaptato et commissuris farina, cum aqua subacta et chartae illita, optime clausis ignis substernatur lenis, sensim augendus, vsque dum materies, in vase contenta, leniter ebulliat. Protrahatur lenis ista ebullitio, donec dimidia pars

H 5

euocata

euocata sit. Ignis tunc exstinguatur: aqua, in recipiente collecta et ab oleo aethereo, aquis interdum simul innatante, filtri chartacei aut infundibuli separatorii ope separata, corticis cinnamomi recentis parti vni denuo affundatur; addatur aquae simplicis tantundem, quantum in destillatorio vase antea relictum fuit. Instituaturn denuo operatio et eadem, quae antea, obseruentur. Repetatur labor quater vel sexies. Habebis aquam cinnamomi praestantissimam, viribus egregiis instructam.

Vires.

Aqua cinnamomi, hoc modo parata, promptum stimulum, lenem tamen neque diu inhaerentem fibrae musculari applicat, sanguinis particulas subito exagitat neque tamen oleosas a reliquis separat; cum fluido nerueo subito se miscet, idque auget et ad fibram muscularem, ab actiuis huius aquae particulis iam irritatam, copiosius adpellit. Hinc vires corporis subito restaurat, circulum sanguinis absque exaestuatione insigni intendit et in omni morbo conducit, vbi ob deficientem fluidi neruei influxum irritabilitas fibrae muscularis imminuta est et hanc ob causam suboriundae putredini causa suppeditatur.

§. 152.

Distinctio aquae cinnamomi et omnium aquarum destillatarum in simplices seu semel destillatas et cohobatas in officinis admittenda non est. Cum enim cohobatae simplicibus semper praesent, atque optimae indolis remedia in officinis praesto

praesto esse debeant, vnica tantum species pro-
stet, necesse est. Si vero debilior aqua postule-
tur, aqua cohobata additione aquae fontanae de-
stillatae pro cuiuslibet medici indicatione debili-
tari poterit. Dosis aquarum sic destillatarum esto
cochleare vnum, duo aut plura. Caeterum vel
solae propinantur vel cum aliis conuenientibus
remediis tum volatilibus tum fixioribus misceri
se patiuntur.

II.
S P I R I T V S.

§. 153.

Spiritus chemici, in genere considerati, fluida exhibent maxime volatilia, quae nares linguamque acriter afficiunt. Insunt istis particulae maxime euolutae et attenuatae volatiles inque motu velocissimo constitutae. Hinc fibram muscularem valde stimulant, sanguinem reliquosque humores profunde penetrant, oleosam eorundem partem attenuant et velocissime mouent, fluidum nerueum augent motumque eius plerumque accelerant. Diuiduntur isti spiritus in inflammabiles et salinos abstractitios; hi, ignem exstinguentes, in acidos et alcalinos, illi, flammam concipientes, in abstractitios stricte sic dictos et spiritus acidos dulcificatos rursus diuidendi sunt.

§. 154.

Spiritus inflammabiles abstractitii vocantur, quando spiritus vini super corpora odorata destillationis ope abstrahitur. Menstruum spiritus vini, subiectum corpora odorata praebent. Ad eos

prae-

praeparandos ignis lenissimus et balneum aquosum seu vaporosum requiritur. Destillatio autem, hac methodo obseruata, ad siccitatem usque protrahenda est. Exemplum spiritus cinnamomi est !

§. 155.

Spiritus Cinnamomi abstractitius.

Repleatur retorta vitrea corticis cinnamomi contusi parte vna, spiritus vini rectificatissimi partibus sex, ita, vt tertia pars vacua relinquatur. Imponatur retorta balneo vaporoso, et more consueto agglutinetur recipiens. Excitetur sensim ignis, vsque dum aqua in balneo leniter ebulliat. Proliciatur quicquid fluidum est: demum ignis exstinguatur. Refrigeratis omnibus spiritus, in recipiente collectus denuo parti vni cinnamomi adfundatur et eodem modo destilletur, hincque labor ad tertiam vicem vsque repetatur. Obtinebitur spiritus cinnamomi abstractitius efficacissimus.

Vires.

Spiritus cinnamomi abstractitius particulas summe euolutas inque velocissimo motu constitutas continet: quam ob rem fibram muscularem efficacissime irritat, glutinis partes fluidas in velocem motum rapit, motas dissipat, hinc exsiccat. Oleosas humorum partes mouet, a reliquis separat et aquosas dissipat; hinc densitatem auctam relinquit. Fluidi neruei motum cito intendit, ita, vt ab eo, copiosius ad fibram muscularem delato, irritabilitas iam aucta vterius incre-

scat,

scat, ideoque circulus humorum intendatur, partes aquosae fluidissimae per diaphoresin dissipentur et aestus cum remanente exsiccatione inducatur. Saepius igitur vsurpatus iste spiritus, ob inductam nimiam exsiccationem, irritabilitatem minuit et in nervis quasi stuporem excitat. In genere calidum remedium censendum est, quod in illis tantum morbis proficuum est, vbi ob nimiam humorum aquositate[m] laxitas solidorum suboritur et oleosa sanguinis pars in viscido aquoso sepulta quasi haeret. Hocce respectu in morbis frigidissimis, a viscido aquoso ortis, vbi irritabilitas cito intendenda et pulsus crebrior excitandus est, egregium remedium stimulans nervinum calidum largitur. Externe in morbis partium, vbi resolutio putredinosa necrosin producit, applicatum putredinem arceat, partes exsiccet et sphacelum cohibet. Sumitur a guttis decem et centum vsque ex vino, hydromelle vel saccharo exceptum.

§. 156.

Spiritus acidi dulcificati nominantur, quando naphtha, ex acido quodam et oleo vini producta, cum spiritu vini per destillationem arte coniungitur. Menstruum spiritus vini, subiectum naphthae sistunt. In praeparatione dictorum spirituum primo ad naphthae praeparationem, dein ad spiritus vini adaptationem, tandem ad naphthae cum spiritu vini praeparato coniunctionem attendendum est. Naphthae praeparatio balneum arenae, spiritus vini adaptatio balneum vapo-

vaporis et naphthae cum spiritu vini coniunctio
 itidem vaporis balneum requirit.

§. 157.

Naphtha vitrioli.

Naphtha, praeparationi spirituum acidorum
 dulcificatorum inferuiens, sequenti modo obtine-
 tur. Sumitur spiritus vini rectificatissimi quan-
 titas pro arbitrio, huic tantundem acidi vitrioli
 fumantis sensim instillatur. Commixtione per-
 acta et liquoribus per agitationem accurate per-
 mixtis absque digestionem vas destillatorium bal-
 neo arenae committitur. Agglutinatur recipiens,
 cui antea, respectu capacitatis, sexta pars aquae sim-
 plicis purae destillatae infundenda est. Omnibus
 rite obseruatis ignis excitatur lenis. Prodit
 primo fluidum spirituofum, quod cum aqua, in
 recipiente reperiunda, se miscet; subsequitur
 naphtha, quae partim aquae innatat, partim sub
 ea colligitur. Destillatione ad finem perducta,
 recipiens remouetur et naphtha statim ope infun-
 dibuli separatorii ab aqua spirituosa separatur et
 in vitris bene clausis seruatur.

§. 158.

*Spiritus vini praeparationi acidi vitrioli dulcis in-
 feruiens.*

Infunduntur in retortam vitream spiritus vini
 rectificatissimi partes quatuor; instillatur postea
 lenta admitione olei vitrioli concentrati pars vna.
 Imponitur retorta balneo vaporoso et, recipien-
 te agglutinato, instituitur destillatio, tamdiu pro-
 trahenda,

trahenda, donec nihil amplius in vas recipiens exstillet. Habetur ita in recipiente fluidum odoris et saporis lenioris suavissimi. Relinquitur in retorta acidum forte, austerum, aliis operationibus inferuiens.

§. 159.

Spiritus vitrioli dulcis.

Ex commixtione naphthae et spiritus vini ita adaptati § 158. per destillationem producitur spiritus dulcificatus, cuius operatio ita instituitur. Sumuntur dicti spiritus vini partes viginti vel etiam triginta; admiscetur iis naphthae pars vna. Retorta, mixtos hos liquores continens, imponitur balneo vaporis. Destillatio continuatur, vsque dum omne fluidum transcenderit. Obtinetur spiritus odoris saporisque gratissimi, nequaquam sulphurei.

Vires.

Spiritus vitrioli dulcis irritabilitatem leniorem in fibra musculari excitat, partes humorum oleosas cum aqueis exagitat et coniunctas seruat, fluidi neruei secretionem promouet, idem fluidum auget et copiosius ad fibram muscularem propellit. Vires itaque excitat, pulsum pleniorem et fortiorem reddit, circulum humorum absque exaestuatione intendit, motum intestinum putredinosum tollit et diaphoresin auget; caeterum corpus paululum exsiccat. Prodest igitur in morbis, vbi ob deficientem fluidi neruei impulsam irritabilitas in fibra musculari imminuitur et circulus humorum inde languet, vbi porro ob imminu-

minutum circulum humorum, antea exagitato-
rum, motus intestinus putredinosus suboritur,
vel etiam vbi viscidum vnguinofum, ad subtilis-
simos canales delatum, vires prosternt et spasmos
inducit. In genere neruinum antiputridum est,
quod vires subito reuocillat et neruos quasi robo-
rat. Dosis guttae decem ad quinquaginta saccha-
ro aut vino dulci oleoso aut oxymelle exceptae.

§. 160.

*Spiritus acidi abstractitii cum aceto in primis
vix autem cum aliis acidis parari possunt. Com-
ponuntur ex aceto et substantia quadam, odo-
rem de se spargente. Praeparatio eorum in bal-
neo arenae suscipienda est, hac tamen cautione,
vt vel minimum empyreuma arceatur. Quam
ob rem vix dimidia pars liquidi euocanda est.*

§. 161.

Acetum castorei abstractitium.

Committatur retortae vitreae castorei, odora-
tissimi, minutim concisi pars una; affundantur
aceti vini optimi non destillati partes duodecim.
Recipiente bene agglutinato supponatur ignis le-
nis, ad ebullitionem aceti vsque sensim augendus.
Euocetur liquoris dimidia pars; extinguatur
ignis; vasis paululum refrigeratis, separetur re-
cipiens et acetum castorei abstractitium in vase
bene clauso feruetur.

Vires.

Acetum hoc vim leniter stimulantem in fibram
muscularem exercet, viscidum vnguinofum, in
primis

primis viis collectum leni modo diuidit et aliquantum corrigit, sanguinem lenissime resoluit, nec oleosas partes ab aquosis separat. A subtilissimis vasculis receptum viscidum vnguinosum, eo delatum, destruit et ad eliminationem disponit; hinc motus fluidi neruei, hanc ob causam irregulares factos, tollit et regulares reddit, neque tamen memoratum fluidum vehementer mouet. Certe antispasmodici antiputridi nomine insigniendum est, in illis morbis propinandum, vbi spasma a viscido vnguinoso, in putridum mutato, excitantur. Dosis cochleare vnum aut duo.

§. 162.

Spiritus alcalini abstractitii vel ex spiritu alcalino puriori vel ex spiritu alcalino empyreumatico et substantiis vel suaueolentibus vel graueolentibus parantur. Destillatio in balneo maris aut vaporoso instituenda et fluidum ad siccitatem vsque proliciendum est.

§. 163.

Spiritus alcalinus foeniculi.

Immittatur in retortam vitream feminis foeniculi contusi pars vna; adiiciantur salis ammoniaci partes duae; addantur salis alcalini fixi purioris partes quatuor; adfundantur demum aquae purae simplicis partes quinque. Cunctis bene commixtis, agglutinetur recipiens; excitetur ignis et destillatio continuetur, donec nihil amplius exstillet. Obtinetur spiritus alcalinus volatilis, odore foeniculi impraegnatus. Vel

Committatur retortae vitreae seminis foeniculi contusi pars vna; adfundantur spiritus salis ammoniaci partes tres. Imponatur vas balneo vaporis et, omnibus rite obseruatis, destillatio ad siccitatem vsque continuetur. Obtinetur idem spiritus.

Vires.

Spiritus salis ammoniaci foeniculatus seu spiritus alcalinus foeniculi acutum fibrae musculari stimulum applicat, humores insigniter attenuat et oleosam praesertim eorum partem mouet, corpus ad calefactionem disponit, et fluidum nerueum subito exagitat et copiosius ad fibram muscularem deriuat. Prodest, in morbis, vbi ob viscidum pituitosum acidum irritabilitas imminuta est, oleosa humorum pars in viscido quasi latet, et vires subito ad euacuandum istud viscidum excitandae sunt, vel idem viscidum in subtilissimis vasorum maeandris resoluendum est. Sumitur ad guttas decem vel triginta ex aqua foeniculi.

§. 164.

Spiritus alcalinus foetidus castorei.

Indatur in retortam vitream pulueris castorei pars vna; adfundantur spiritus cornu cerui partes quatuor. Imponatur vas cum agglutinato recipiente balneo vaporis. Projiciatur quicquid fluidum est. Habebis spiritum alcalinum empyreumaticum, odore castorei foetum.

Vires.

Vires

Spiritus cornu cerui castoreatus seu spiritus alcalinus foetidus castorei in genere easdem vires habet, quas praecedens manifestat; vehementius tamen humores commouet et aestum inducit. Praeterea antispasmodicam vim exercet et praecipue in illis morbis valet, vbi ob laxam solidorum compagem irritabilitas imminuta deprehenditur, et humores insuper viscido pituitoso acido abundant. In genere memoratus spiritus conducit, vbi torpor in circulo humorum est et spasmus, a dicto viscido excitati, animaduertuntur. *Dosis guttae decem ad viginti in aqua castorei.*

III.

OLEA DESTILLATA.

§. 165.

Olea destillata vel aetherea sunt vel empyreumatica. Haec ex omnibus corporibus, gluten fouentibus, obtinentur et in destillatione vltimo prodeunt; illa vero ex vegetabilibus plerumque odore praeditis, in principio statim expelluntur. Horum destillatio ita instituenda est, vt vires propriae illibatae seruentur et omnis impuritas praecaveatur. Itaque corpora, tali oleo donata, cum sufficiente quantitate aquae simplicis combinanda sunt, destillatio autem nequaquam ad siccitatem perducenda, caeterum in balneo arenae instituenda est. Empyreumatica olea ex corporibus

bus siccis absque aquae additamento proliciuntur et ignem arenae summum requirunt,

§. 166.

Oleum destillatum foeniculi.

Repletur cucurbita vitrea semine foeniculi ad quartam partem; affunditur aqua simplex pura, ita, vt tertia pars cucurbitae vacua maneat; adiiicitur pugillus salis communis. Immittitur postea vas in balneum arenae, imponitur alembicus eiusque rostro recipiens capax applicatur. Iuncturis luto rite firmatis excitatur ignis lenis, ad lenem aquae ebullitionem vsque sensim augendus. Transtillat cum aqua oleum; cuius destillatione cessante ignis extinguatur. Vasis paululum refrigeratis oleum, in recipiente aquae innatans, infundibuli separatorii aut, quod melius hic est, madefacti filtri chartacei ope separatur et ad vsum in vitris, accuratissime clausis, in loco frigido ad vsum seruatur.

Vires.

Olea aetherea, spiritu rectore, aut principio specifico maxime actiuo praedita, menstrua, in pharmacia ad destillationem apta, non praebent, sed ob specificam virtutem, §. 113. per se aegrotis exhibenda sunt. Validum fibrae musculari stimulum applicant, oleosam humorum partem insigniter expandunt et mouent nerueumque fluidum in velocem saepe motum ducunt. Itaque non nisi in morbis, vbi valida humorum resolutio et partium exsiccatio necessaria est, vbi actiones omnes languent et laxitas solidorum insignis est,

est, neque viscidum pituitosum vnguinosum aut atrabilarium aut inflammatorium sed viscidum pituitosum iners aut cum acido coniunctum apprehenditur, conducunt. Cum faucibus et omnibus fere partibus sensibilibus internis firmiter adhaereant et inflammantem stimulum applicent, per se exhiberi nequeunt, sed cum saccharo trita cum aqua destillata, cum qua prodeunt, commiscenda sunt.

Quae de oleis aethereis in genere hic dicta sunt, maximam quoque partem de oleo foeniculi valent: monendum autem adhuc est, praeter generales haec vires cuicumque oleo aethereo odoratissimo singulares etiam vires ideoque et oleo foeniculi peculiare virtutes adscribendas esse. Cum etiam olea aetherea, respectu partis resinosa, aliquantum a se differant, ad hanc quoque simul respiciendum erit. In oleo foeniculi resinosa, ista pars ob plures partes mucilaginas, teneiores licet, lentior paulo est, hinc principium oleosum tam cito evolui nequit, atque ob hanc causam principium istud specificum, sapore et odore percipiendum, diutius retinetur, nec tam cito viribus in corpore humano orbat. Immo ob eandem hanc partem resinosa stimulus non adeo acris, sat fortis tamen, fibrae musculari applicatur, oleosa humorum pars quoad substantiam quasi augetur neque quidem subito, ad motum velociorem tamen suscipiendum, disponitur, aquosa contra dissipatur, circulus humorum ob solam densitatem iam intenditur insimulque ob

1 3 sensim

sensim euolutum principium specificum et au-
ctum inde fluidi neruei motum excitatur. Qua-
propter calor et exsiccatio partium augetur et
corpus ad biliosam temperiem disponitur. Prodest
itaque foeniculi oleum, vbi viscidum pituitosum
iners et aquosa humorum colluuias frigidis mor-
bis originem praebet; simul carminatiua, pecto-
ralis et diuretica eiusdem vis patet. Dosis gut-
tae tres ad quinque aut etiam plures.

§. 167.

Oleum cornu cerui foetidum.

Repletur retorta vitrea aut terrea rasura cor-
nu cerui ad tertiam partem: collocatur ea pro-
funde in balneum arenae. Receptaculo inter-
medio, retortae collo applicato, agglutinatur re-
cipiens satis capax; tandem excitatur ignis sen-
sim augendus, ita vt, destillatione ad finem ver-
gente, retorta superne prunis candentibus pruden-
ter obruatur, et hicce ignis gradus continuetur,
donec guttae prodire desinant. Primo igitur aqua
salina subtilissima, dein sal siccus volatilis cum-
que hoc et ad finem vsque oleum empyreumati-
cum prodit. Destillatione cessante et vasis fere
frigefactis oleum madefacti filtri chartacei ope a
reliquis productis separatur et ad rectificationem
reponitur.

§. 168.

Oleum cornu cerui rectificatum.

Repletur capite mortuo cornu cerui, ad albe-
dinem calcinato, retortae vitreae quarta pars; in-
stillatur

stillatur oleum empyreumaticum, ita vt dimidia retortae pars aut vltra vacua maneat. Retorta in balneum arenae posita et recipiente agglutinato excitatur ignis lenis, sensim augendus. Destillatione finita oleum collectum denuo eadem ratione et toties rectificatur, donec limpium nec odore empyreumatico instructum prodeat.

Vires.

Olea empyreumatica rectificata menstruum pro aliis corporibus destillandis vix largiuntur, sed, actiua valde censenda, per se in vsum ducenda sunt. Inest eis acer stimulus et talis, qui humores insigniter insimul attenuat et expandit. Inde in nonnullis morbis vis anodyna et antispasmodica dependet. Conducunt ista olea, vbi solida admodum laxa, humores aquosi, acidi et in genere, ob defectum humorum, irregulares fluidi neruei motus huiusque defectus deprehenduntur. Dosis guttae quinque ad viginti ex vino generosiori.

CLASSIS II.

REMEDIA PER INFUSIONEM
PARANDA.

§. 169.

Licet infusorum nomine plerumque ea, quae affusae aquae aut vini ope parantur, remedia pharmaceutica intelligantur, aliorum tamen praeparationem simul si intueamur, ad infusionem omnino pertinere et producta istius operationis hanc ob causam itidem infusorum nomine insignienda esse, animaduertimus. Itaque infusi nomen tanquam genericum nobis hic considerandum est, ita, vt omnia, quae hac ratione parantur remedia, in infusa aquosa, salina, inflammabilia et composita diuidamus, singula autem producta diuersis nominibus insigniamus et, euitandae ambiguitatis causa, denominationibus consuetis simul vtamur.

§. 170.

Pertinent ad hanc classem nonnulla remedia, quae in officinis peculiare classes hactenus constitutuere videntur, et sub essentiarum, tincturarum, elixiriorum, balsamorum, acetorum et oleorum compositorum nomine nota sunt, licet non negandum sit, denominationes has ab inuentoribus suis, ob peculiarem particularum contentarum indolem et ob habitum ipsius remedii, excogi-

excogitatas esse. Verum hodie discrimen istud non attenditur, sed remediis hoc vel illud nomen, prout placet imponitur, ita, vt ab aliis remedium essentia vocetur, quod ab aliis tinctura appellatur. Immo adeo late patet essentiae nomen, vt non solum aceta composita sed et tincturae, balsama, elixiria aliaque forte sub eodem intelligi possint, ideoque dictum nomen pro generico iterum habendum sit. Plerumque enim essentiae nomine indigitatur remedium pharmaceuticum fluidum, quod partes remedii simplicis actiuas, ad agendum aptissimas, continet. Cum autem eiusmodi descriptio alia etiam remedia pharmaceutica fluida, vt iam dictum, denotet, sub essentiae quidem nomine fluidum pharmaceuticum actiuum intelligi poterit, ita tamen, vt essentia demum in varias iterum species, essentias nimirum stricte sic dictas, tincturas, aceta composita, balsama et elixiria diuidatur. Ita essentia, strictiori sensu sumta, fluidum est, quod partes remedii simplicis actiuas omnes, tum crassiores tum teneriores, a compedibus liberatas inque motu nunc constitutas, continet, siue eae euolutae et ad agendum iam promptissimae in simplici exstiterint, siue eadem minus euolutae et quiescentes antea inhaeserint. Tinctura erit, quae remedii simplicis partes teneriores euolutas et ad agendum iam aptas, a nondum euolutis motisque separatas, fouet. Acetum compositum seu medicatum ab essentia et tinctura vix differt, praeter id, quod remedia, aceti ope parata,

rata, ob menstrui huius excellentiam, nomine hoc donata fuerint; alias autem acetum, pro diuersa particularum contentarum indole, vel essentiae vel tincturae nomine insigniri potest. Balsamum est, quod in specie partes exaltatas oleosas aethereas, oleosas vnguinosas et resinosas, attenuatas quidem sed nondum plane euolutas cum acidis coniunctas habet. Elixirium demum vocatur fluidum spissius, quod attenuatas partes crassiores actiuas cum partibus tenerioribus nondum plane euolutis, et matricibus insuper seu vinculis, aliquantum mutatis, coniunctas continet. Quod si igitur hanc remedium indolem et habitum perpenderit, aliquam omnino differentiam admittendam esse, putabis; hinc etiam nobis ratione denominationum aliqua ex parte ad eam respicere licebit. Modum tamen praeparandi si attendamus, memorata haec remedia ad infusa pertinent, siquidem dicta producta per solam infusionem et digestionem subsequenter optime parantur.

§. 171.

Infusa, in genere considerata, non solum partes volatiles sed et fixas continere debent, ita comparatas, ut utraeque tum hae tum illae, euolutae iam inque motum ductae, inhaereant. Cum autem particulae, euolutae inque motum ductae, vehementi motu conciliato eodemque inprimis diu continuato tantum motum concipiant, ut facile dissipentur vel omnem vim et efficaciam amittant, necesse est, ut singularis attentio in
prae-

praeparandis infulis adhibeatur. Nunquam igitur coctione vtendum est, sed menstrua vel frigide vel calide affundenda et commixta demum vel frigide vel calide, prout volatilitas et euolutio se habet, digerenda sunt.

I.

INFVSA AQVOSA.

§. 172.

Infusa haec remedia fluida sunt, quae partes *remediorum simplicium actiuas*, ope aquae vel euoluendas vel euolutas eodem hocce menstruo eductas, continent. Quare aqua menstruum largitur et subiectum ea corpora suppeditant, quae vel odorem de se spargunt vel saporem manifestum in lingua excitant. Praecipue ad odoratissima corpora hic respiciendum est, vtpote quae particulas, iam euolutas inque motu constitutas seu ad agendum aptissimas, continent, quaeque facile dissipantur. Quapropter nunquam decoctioni eiusmodi corpora subiicienda sunt, sed aqua calida tantum seu ebulliens adfundenda est, ne partes actiuae volatiles dissipentur. Caeterum haec remedia, cum ob particulas euolutas motasque, breui abituras, corruptioni facile obnoxia sint, in vsum non asseruanda sed tunc demum paranda sunt, quando necessaria esse videntur.

§. 173.

§. 173.

Infusum castorei.

Pulueris castorei parti vni adfundantur aquae calidae partes decem. Infusum stet per quadrantem horae in loco tepido; effundatur liquidum leni decantatione et tepidum adhuc aegro per vires exhibeatur.

Vires.

Vires huius infusi antispasmodicae lenissimae sunt, dictumque remedium in illis spasmodicis speciebus conducit, ubi motus isti irregulares cum siccitate coniuncti et lenissimo modo absque sanguinis exagitatione consopendi sunt.

II.

INFUSA SALINA.

§. 174.

Infusa salina, vt nomen indicat, ex menstruo salino, remediis simplicibus affuso, parantur. Cum salina menstrua particulas multo magis actiuas, quam aqua, contineant, eademque insuper ob diuersam particularum indolem diuersimode agant, infusa haec in genere magis actiua, quam infusa aquosa, censenda et pro diuersis morborum causis et variante simplicium remediorum indole diuersa etiam menstrua eligenda esse, certo sequitur. Diuiduntur, sicut menstrua salina, in acida, alcalina et infusa mediae indolis; singula autem, pro salium variante natura, in suas rursus species distribuuntur. Praeterea infusa memorata ob habitum

bitum diuersum diuersamque particularum contentarum naturam varia fortiuntur nomina et vel essentiae vel tincturae vel elixiria appellari poterunt, hoc tamen discrimine, vt simplicis remedii et menstrui salini nomen simul indicentur. Quod denique ad praeparationem attinet, menstrua salina vel frigida vel, nisi indoles obstet, calida affundenda, postea digerenda sunt, euaporatio autem, quae semper fere sub praetextu concentrationis instituitur, plerumque admittenda non est, siquidem per euaporationem complures saepe particulae actiuae abeunt et vires remedii, nisi immutentur, certe tamen imminuuntur.

§. 175.

Tinctura imperatoriae cum acido vitrioli.

Radicis imperatoriae concisae parti vni adfundantur acidi vitriolici diluti, §. 77. partes octo. Digerantur leni calore; liquori per filtrum traiecto addantur mellis despumati partes duae; digerantur iterum aliquamdiu, posthaec decantetur liquor et ad vsum seruetur.

Vires.

Tinctura imperatoriae, cum acido vitrioli parata, stimulates quasdam et calidas huius radicis particulas, cum condensantibus acidi vitriolici coniunctas, habet ideoque vires antiputridas obtinet et in morbis valet, vbi putrida humorum resolutio febres continuas comitatur. Sumitur ad guttas decem et quinquaginta vsque bis, ter, quater de die, aut si necessitas vrget, omni bihorio ex aqua mellita vel oxycrato. Si loco acidi vitriolici

triolici acidum nitrosum dilutum sumitur et gummi ammoniaco adfunditur, infusum postea melle edulcoratur, remedium antiputridum habetur, quod in putrida humorum dissolutione, morbos inflammatorios subsequente, vsum habet. Dosis et modus vtendi vt in praecedente.

§. 176.

Essentia corticum aurantium cum acido vitrioli.

Corticis aurantium contusi parti vni admiscentur acidi vitriolici diluti, ebullientis partes decem vel duodecim; adduntur postea extracti eiusdem corticis partes quatuor. Digeruntur cuncta per bihorium in balneo maris. Liquor leni decantatione a faecibus separatur et ad vsum feruatur.

Vires.

Vires huius essentiae sunt antiputridae roborantes; hinc vbi a dissolutione humorum putrida nimium alui profluuium vires prosternit et cohibendum est, conducit. Dosis guttae viginti ad sexaginta. Superbibuntur aliquot vnciae infusi corticum aurantium aquosi calidi, corpore bene tecto, ad proliciendum lenem sudorem.

§. 177.

Acetum corticis citri.

Corticis citri contusi vel concisi parti vni adfundo aceti vini optimi §. 83. ebullientis partes duas, et per quadrantem horae digero. Dein eiusdem aceti, sed frigidi, addo partes quatuor
et

et cuncta per horam in balneo maris iterum digero, tandem liquorem per filtrum separo.

Vires.

Acetum corticis citri vires obtinet stimulantibus, diaphoreticis, resolventibus, antiputridis. Prodest, ubi in febribus continuis pulsus debilis, cutis siccitas, urinae parcior effluxus deprehenditur; in genere, ubi irritabilitas in continuis excitanda et motus ad peripheriam determinandi sunt. Dosis cochleare vnum aut duo. Si diaphoresis praecipue excitanda, infusum corticis citri aquosum cum melle commixtum aegro, bene coopto, propinandum est et aliquot unciae eiusdem ingerendae sunt. Eiusmodi aceta, infusione parata, ad usum reponenda non sunt sed recentia ob volatiles euolutas partes, facile exhalantes, semper praestant, atque ideo, quoties requiruntur, paranda sunt.

§. 178.

Elixir centaurii minoris cum alcali fixo.

Herbae centaurii minoris concisae partem cum calidae solutionis salis alcalini fixi, §. 90. partibus sedecim affusis digero per bihorium in balneo maris. Liquorem colatum et expressum lento igne in vaporis balneo inspisso ad tertiae partis consumptionem; tandem cum decem circiter partibus liquoris huius concentrati commisceo quatuor partes extracti centaurii minoris; iterum per horam in balneo maris digero et saepe baculo ligneo moueo, et frigefactum liquorem

rem in vase vitreo bene clauso ad vsum repono.

Vires.

Elixir hoc saporis amari nauseosi corporibus laxis pituitosis, acida saburra primarum viarum scatentibus, prodest, bilem acuit, acidam corrigit et digestionem promouet. Viscidum pituitosum cum acido coniunctum resoluendo et immutando vermibus aduersatur, multumque auxilium in morbis fert, qui ab hac causa nascuntur et ubi imprimis irritabilitas ob memoratum viscidum valde imminuta est. Sumitur ad guttas decem, viginti immo triginta vel in conuenienti aqua destillata vel in vino generoso.

§. 179.

Essentia gummi ammoniaci cum liquore nitri regenerati.

Accipe gummi ammoniaci partem vnam; adfunde liquoris nitri regenerati, §. 100. partes duodecim: mixta digere per horae quadrantem; liquori decantato adde extracti gummi ammoniaci aquosi vel cum liquore nitri regenerati parati, §. 244. partes quatuor. Mixta haec iterum in balneo vaporis per horam digere, tandem ad vsum serua.

Vires.

Habebis ita remedium, quod egregia vi resolvente donatum viscidum inflammatorium aequae ac atrabilarium attenuat et oleosam sanguinis partem, ab aquea secedentem, huic rursus vnit, tumque attenuat et per diuresin ex parte euacuat.

Dosis

Dosis guttae quinquaginta ad centum ex hydromelle aut oxymelle simplici. Si loco liquoris nitri regenerati adhibetur liquor nitri flammantis, caeterum eadem obseruantur, remedium obtinebis, quod efficacius et profundius penetrat, magis tamen stimulat. Dosis guttae triginta ad sexaginta in iisdem vehiculis.

§. 180.

Tinctura balsami peruuiani cum liquore nitri regenerati.

Sumo balsami peruuiani nigri partem vnam; ad fundo liquoris nitri regenerati aut nitri flammantis partes sex. Digero mixta in balneo vaporis spatio quatuor horarum. Posthac liquorem percolo et ad vsum repono.

Vires.

Haecce tinctura dispositionem ad viscidum inflammatorium, in vrinariis praecipue viis suboriundum, tollit, earundem viscidum putridum resoluit, vnginosum destruit et diuresin mouet. Sumitur ad guttas triginta immo ad centum vsque cum vehiculo aquoso aut fero lactis aut infuso diuretico. Praeterea praeparationi emulsionis balsami peruuiani inseruit, huiusque vires abstergentes et resoluentes auget.

§. 181.

Ess. Myrrhae cum liquore terrae foliatae tartari.

Accipio myrrhae electae partem vnam; superfundo liquoris terrae foliatae tartari partes de-

K

cem;

cem; miscelam in balneo vaporis per sex horas digero. Liquori decantato addo extracti myrrhæ, liquoris terræ foliatæ tartari ope parati, partes tres; digero iterum per horam in eodem balneo sæpeque bacillo ligneo moueo, tandem ad vsum in vitro bene clauso repono.

Vires.

Essentia hæc remedium resoluens, balsamicum, leniter calefaciens fitit, quod viscidum pituitosum laxum et acidum resoluit, digestioni opitulatur, bilis efficaciam auget, viscidum vnguinofum destruit, humores leni motu exagitat et in morbis chronicis, in quibus ob lentorem humorum viscidum vnguinofum stagnans in putridam materiem degenerat, magni vsus est. Dosis guttæ sexaginta ad octoginta ex infuso myrrhæ aquoso.

Si liquor terræ foliatæ tartari cum purgantibus eadem ratione miscetur, eademque præparandi methodus obseruatur, remedia egregia purgantia, vel minori in dosi si exhibentur, præstantissima resoluentia, pro indole remediorum simplicium diuersimode agentia, obtinentur. Doses guttæ decem ad centum et ultra in aqua simplici.

§. 182.

Ad normam hæcenus descriptam alia mentrua salina, §. 105. ad 110. vsque si eligantur et singula cum conuenientibus simplicibus coniungantur, remedia egregia obtinentur, quæ vel euacuant

cuant et primas vias purgant, vel viscidum variae indolis resoluunt seu ad solutionem aptum reddunt.

§. 183.

Essentiae Asae foetidae cum liquore cornu cerui succinato.

Recipiatur asae foetidae pars vna; liquoris cornu cerui succinati partes sex. Mixta primo absque igne duorum dierum spatio in loco temperato posthac in balneo vaporis per duas horas digerantur et liquor percolatus ad vsum seruetur.

Vires.

Essentia haec antispasmodica viscidum vnguinoso-acidum resoluit et subtilissima vasa ab eo liberat: sanguinem leniter commouet, neque tamen aestum inducit; motum fluidi neruei irregularem, a memorato viscido obortum, corrigit tuncque vim anodynam exercet et spasmin quoque primarum viarum, a viscido acido provenientibus, medetur. Dosis guttae triginta ad quinquaginta ex infuso asae foetidae aquoso. Si cum quatuor partibus huius essentiae vna pars extracti aquoso-spirituosi asae foetidae miscentur et per horam in vaporis balneo mixta digeruntur, essentia efficacior euadit et in eo imprimis casu utilis censenda est, vbi insignis solidorum laxitas, lentor humorum et viscidum aquosum abundans, cum acida acrimonia coniunctum, spasmos generat. Dosis guttae decem ad triginta ex eodem infuso asae foetidae.

§. 184.

Essentia castorei cum sale ammoniaco liquido empyreumatico.

Spiritus cornu cerui castoreati, §. 164. quantitati instilla sensim aceti abstractitii castorei, §. 161. tantum, quantum ad saturationem sufficit. Liqueoris saturati partes quatuor superfunde parti vni pulueris castorei; mixta, per aliquot dies in loco temperato detenta, denique in balneo vaporis duarum horarum spatio digere et liquorem postea colatum ad vsum serua.

Vires.

Remedium hoc antispasmodicum profunde penetrat et viscidum subtilissimum pituitosum vnguinosum resoluit, ideoque spasmos, ab hac causa natos, tollit, simulque excretiones, a spasms cohibitas, absque insigni humorum exagitatione restituit. Dosis guttae viginti ad centum ex aqua destillata castorei aut eiusdem infuso.

III.

INFUSA INFLAMMABILIA,

§. 185.

Infusa haec, quae ope menstruorum inflammabilium, §. 110. seqq. parantur, vel oleosa sunt vel spiritiosa. Cum ipsa haecce menstrua ob inflammabile principium, diuersimode euolutum, cumque diuersis substantiis arcte vnitum, deprehenda-

hendamus, infusa quoque remedia admodum diuersa praebere, facile coniiicimus. Ratione praeparationis ad mobile istud principium inflammabile attendendum est, ideoque dicta menstrua frigide semper adfundenda, interdum eadem absque calore interdum autem calide digerenda sunt, hac tamen cautione, vt menstruum caloris vi nequaquam immutetur et oleosa inprimis a rancida acrimonia arceantur. Indoles compositionis his infusis nomina imponit, quare essentiae, tincturae et elixirii vel oleorum infusorum nomina huc quadrant.

§. 186.

Oleum foeniculi aloeticum.

Recipe aloes succotrinae subtiliter tritae partem vnā; olei foeniculi partes decem. Digerantur absque igne per aliquot dies in loco temperato. Oleum leni vasis inclinatione a faecibus separetur et ad vsum seruetur.

Vires.

Licet hocce remedium, ratione spiritus rectoris foeniculi, aliquo modo ad remedia composita pertineat, compositio tamen adhuc valde simplex est et docet, qua ratione corpora simplicia, vi peculiari donata, absque iactura virium innatarum commisceri queant. Oleum hoc foeniculi, aloes viribus ditatum, corpus calefacit, egregiam vim stimulantem et resoluentem exercet, viscidum pituitosum laxum aquosum attenuat, bilem

auget, aqueas partes dissipat, maiori dosi fumtum aluum mouet et roborat, vermes necat, exscretionem promouet et prodest, vbi irritabilitas primarum viarum imminuta et digestio languida est. Si guttae duae ad decem vsque cum saccharo bene terentur et elæosaccharum hoc cum aqua foeniculi miscetur, remedium resoluens carminativum, leniter primas vias purgans obtinebis; caue tamen, ne hominibus biliosis, aut macilentis aut viscido atrabilario scatentibus, istud exhibeas.

§. 187.

Oleum chamomillae infusum.

Recipiatur pulueris summitatum chamomillae pars vna; adfundantur olei amygdalarum dulcium partes duodecim. Digerantur in balneo maris per horas duas et vltra. Coletur postea oleum et ad vsum seruetur.

Vires.

Clysmatibus additum hoc oleum lubricat, acidam acrimoniam inuoluit et spasmos ab hac acrimonia excitatos vel soluit vel mitigat. Idem, externe inunctum, in induratione viscerum abdominalium, cum spasms coniuicta, prodest.

§. 188.

Oleum myrrhae infusum.

Sumo pulueris myrrhae partem vnam; adfundo olei amygdalarum dulcium partes duas; mixta in mortario lapideo per quadrantem horae tero;
tritis

trititis adfundo eiusdem olei expressi partes sex et in balneo maris ad duas horas digero et bacillo ligneo saepius moueo; tandem oleum per linteum colo et ad vsum repono.

Vires.

Oleum hoc, externe abdomini inunctum, ad viscerum obstructionem referendam quidquam confert et, cum clysmatibus iniectum, exulcerationi intestinorum medetur et vermibus aduersatur.

§. 189.

Essentia gentianae rubrae cum spiritu vini.

Recipiatur radicis gentianae rubrae pars vna; adfundantur spiritus vini rectificatissimi partes octo. Mixta, absque igne per aliquot dies in loco temperato asseruata, posthac per horam in balneo vaporis digerantur, tuncque percolentur. Liquori percolato addantur extracti gentianae rubrae partes tres, digerantur iterum per horam, tandem liquor ad vsum seruetur.

Vires.

Essentia haec, aqueas particulas absumendo solidasque corporis partes exsiccando roborat et prodest, vbi a nimia visceri pituitosi aquosi copia insignis solidorum laxitas est; vsum inprimis habet, vbi, post superatos morbos, laxa intestinorum compages et aquosa humorum indoles digestionem debilem reddunt. Dosis guttae sexaginta ad octoginta ex vino generoso.

I V.

INFUSA COMPOSITA SEV CVM MEN-
STRVIS COMPOSITIS PARATA.

§. 190.

Menstrua cum dentur composita, §. 120. seqq. infusa quoque hoc nomine insigniri posse, putamus. Salinae, cum spirituosis vel oleosis vel haec cum spirituosis vel spirituosae demum cum salinis oleosisque simul coniunctae, partes praecipuae sunt, quae in praeparatione infusorum compositorum attendendae veniunt. Quanquam pleraque huius classis menstrua calida affundi queunt, admixtae tamen substantiae cum iisdem tantum digerendae sunt, immo nonnulla adeo frigide interdum adfundenda esse videntur. Pro digestionem balneum maris vel vaporis optimum censendum est. Nomina pro diuerso compositionis habitu diuersa eis imponenda sunt: in primis essentiae et elixiria huc spectant.

§. 191.

Essentia pimpinellae albae cum tinctura antimonii tartarifata.

Recipiatur radicis pimpinellae albae concisae pars vna; adfundantur tincturae antimonii tartarifatae partes octo; mixta per aliquot dies in loco temperato detineantur, posthac in balneo vaporis per horas duas digerantur. Effundatur liquor per linteum et ad usum seruetur.

Vires

Vires.

Essentia pimpinellae, hoc modo parata, insigniter fibram muscularem stimulat et humores potentissime resoluit; quare non nisi, vbi irritabilitas, prorsus fere imminuta et laxa solidorum compages et copiosum viscidum pituitosum laxum vel cum acido coniunctum morbis ortum praebent, cum successu propinatur. Datur a guttis decem ad quadraginta ex infuso amaro aut amaricante.

§. 192.

Tinctura antimonii tartarifata cum oleo amygdalarum.

Accipe olei amygdalarum dulcium partem vnam; adfunde tincturae antimonii tartarifatae partes quatuor. Digerantur in loco tepido per viginti quatuor horas, vasculum interim saepe concuciatur, tandem in vase bene clauso asseruetur.

Vires.

Habebis sic remedium, quod leniori stimulo, quam tinctura antimonii tartarifata vulgaris, instructum est. Ita enim parata haec tinctura vere oleoso-saponacea est et viscidum pituitosum tenax resoluit, vasis meabilitatem conciliat et ficcitatem, antea ortam, tollit. Hinc in morbis viarum vrinariarum et morbis pectoris, ab eadem hac causa natis, prodest. Dosis guttae viginti ad sexaginta in emulsione amygdalarum.

§. 193.

Tinctura antimonii tartarifata cum oleo succini.

Sumo olei succini rectificati partem vnā; ad fundo tincturae antimonii tartarifatae partes tres vel quatuor; tunc vas saepius concutio, vsque dum oleum cum tinctura coniunctum cernatur. Coniuncta demum in vitro bene clauso seruo.

Vires.

Remedium hoc stimulanſ neruinum valet, vbi stimulo opus est et nerui commouendi sunt; e.g. in paralyſi, poſt apoplexiam relicta, vel a viſcido pituitoso copioſo nata. Potentiſſime etiam reſoluit viſcidum pituitosum acidum; hinc obſtructiones, ab hac cauſa ortas, tollit vel ad reſolutionem diſponit. Externe cum remediis neruinis reſoluentibus applicitum ad referandas obſtructiones et curandam paralyſin multum facit. Doſis, ſi ad internum vſum propinatur, guttae decem ad viginti ex emulſione aut inuſo ſaponaceo vel etiam aqua ſaponata.

§. 194.

Tinctura balsami peruuiani cum tinctura antimonii tartarifata.

Recipiatur balsami peruuiani nigri pars vna; adfundantur tincturae antimonii tartarifatae partes quatuor. Mixta per aliquot dies in loco tepido detenta poſtea in vaporis balneo per horam digerantur: tandem liquor coletur et ad vſum ſeruetur.

Vires.

Vires.

Habebis remedium potentissimum resoluens, abstergens, quod viscidum pituitosum tenax pectoris et viarum vrinariarum attenuat et vel per excretionem vel per renes educit, atque tunc inprimis conducit, quando, ob imminutam seu deletam fere irritabilitatem, memoratum viscidum, partibus tenacissime inhaerens, moueri nequit. Datur a guttis viginti ad quadraginta in emulsione aut aqua saponata.

§. 195.

Essentia Fumariae cum spiritu vini tartarifato.

Herbae fumariae concisae pars vna superfundatur spiritus vini tartarifati partibus sex. Digerantur per aliquot dies in loco temperato posthac per duas horas in balneo vaporis. Liquori colato addantur extracti fumariae aquoso-spirituosi partes duae. Digerantur iterum in eodem balneo per horam, et bacillo ligneo saepe moueantur, tandem ad vsum seruentur.

Vires.

Essentia fumariae, sic parata, ab ea, quae ope spiritus vini rectificatissimi paratur, multum differt. Minime enim coagulat, sed viscidum aquosum primarum viarum cum acido coniunctum destruit, laxitatem intestinorum paululum minuit et digestionem promouet. Sumitur a guttis sexaginta ad centum in infuso fumariae aut pro scopo carminatio breui ante pastum ex vino.

§. 196.

§. 196.

Essentia foeniculi cum spiritu salis ammoniaci vinoso.

Sumo feminis foeniculi partem vnā; ad-
fundo spiritus salis ammoniaci vinosi foeniculati
partes sex. Mixta per aliquot dies in loco tem-
perato digero, posthac per filtrum traicio et
feruo.

Vires.

Viscidum aquosum acidum, minimis fibra-
rum interstitiis inhaerens, ab hac essentia resolu-
tur et ex corpore eliminatur. Fibras enim in-
testinales stimulat, tuncque digestionem ex par-
te iuuat; motum in pectore excitat, quare visci-
dum per excreationem educit; tandem vias vri-
narias irritat atque per diuresin euacuat. Caete-
rum essentia haec, si memoratum viscidum ner-
vorum partes infestat, neruina quoque vi non
destituta esse deprehenditur. Propinatur a gut-
tis decem ad viginti cum aqua mellita, aut sac-
charo excipitur.

§. 197.

*Tinctura balsami de Copaiua cum liquore salis digestiui
balsamici.*

Recipiatur balsami de copaiua pars vna; ad-
fundantur liquoris salis digestiui balsamici ebul-
lientis partes quatuor; digerantur in balneo ma-
ris per horam aut vltra. Coletur liquor et aegro
statim propinetur.

Vires.

Haecce tinctura viscidum pituitosum vngui-
nosum resoluit et in primis in morbis viarum vri-
naria-

nariarum et ad soluendas concreciones calculosas utilis censenda est. Dosis guttae centum et ultra in vehiculo aquoso.

§. 198.

Tinctura valerianae cum liquore salis digestiui empyreumatici.

Recipe pulueris radiceis valerianae partem vnā; adfunde liquoris salis digestiui oleosi empyreumatici calidi partes duodecim. Digere in balneo vaporis per horam. Coletur liquor et ad vsum seruetur.

Vires.

Viscidum pituitosum acidum soluit haecce tinctura, hinc spasmos, ab hac causa natos, tollit; in primis morbis vteri viscidis, cum spasmo coniunctis, medetur et vermibus aduersatur. Datur ad guttas centum et ultra in infuso valerianae.

§. 199.

Tinctura carlinae cum acido vitrioli spirituoso.

Concisae radiceis carlinae pars vna superfundatur acidi vitriolici spirituosi partibus decem; digerantur postea in balneo vaporis per dimidium horae. Colato liquori admisceatur paucillum mellis despumati et tinctura ad vsum seruetur.

Vires.

Remedium hoc acido-spirituosum motum humorum paululum intendit, intestinum eorum arceat, hinc in putrida humorum dissolutione, in
ipsis

ipsis febribus acutis oborta, propinandum est. Datur a guttis decem ad viginti ex aqua mellita aut oxymelle.

§. 200.

Acetum cinnamomi spirituosum.

Accipio corticis cinnamomi contusi partem vnam; admisceo aceti vini spirituosi non destillati partes sex. Digero infusum per aliquot dies in loco temperato, posthac autem in balneo vaporis per horam: colatum ad vsum seruo.

Vires.

Habetur ita remedium, quod vires languidas excitat, putridam materiem destruit, viscidum aquosum attenuat, motum humorum leniter commouet et per diuresin euacuat. Hinc in multis morbis acutis aequae ac chronicis vtile censendum est hoc acetum, in primis, vbi a defectu fluidi neruei irritabilitas imminuta deprehenditur. Datur cochleare vnum aut duo cum oxymelle aut infuso cinnamomi aquoso.

§. 201.

Acetum myrrhae spirituosum.

Pulueris myrrhae electae pars vna superfunditur aceti vini spirituosi destillati partibus sex. In loco tepido per aliquot dies detenta posthac in balneo vaporis per horam digeruntur. Tandem colatum acetum ad vsum seruatur.

Vires.

Acetum hoc, myrrhae viribus donatum, fibras musculares stimulat, viscidum aquosum in-
ers

ers attenuat, humores ab eo liberat et laxitati solidorum medetur. Prodest igitur in pluribus morbis, vbi irritabilitas ob laxa solida et viscidum pituitosum iners fere decet, et ab eadem causa digestio turbatur et lenti morbi in putridos lentos degenerant. Datur a guttis quinquaginta ad centum ex vino aut infuso amaro.

Si cum tribus partibus huius aceti commiscetur pars vna extracti myrrhae aquosae et mixta rite digeruntur, elixirium obtinebis, quod efficacius agit simulque putrida vlcera sanat, et pituitosis maxime conducit. Dosis huius elixirii guttae viginti ad quinquaginta.

§. 202.

Essentia centaurii minoris alcalino-spirituosa.

Sumo herbae centaurii minoris concisae partem vnā; addo solutionis salis tartari spirituosae, §. 134. partes decem; mixta per aliquot dies in loco tepido repono, postea in vaporis balneo per horam digero. Liquori colato admisceo extracti centaurii minoris aquoso-spirituosi partes tres, iterum digero et bacillo ligneo saepe permisceo, tandem ad vsum seruo.

Vires.

Viscidum pituitosum, aqueis acidisque particulis abundans, haec essentia soluit, bilem acuit et a viscido liberat, hinc digestionem promouet. Prodest etiam in aliis morbis lentis, qui ab obstructuente hoc viscido acido proueniunt. Sumitur
a gut-

a guttis triginta ad sexaginta ex infuso amaro aut aqua carminatiua.

§. 203.

Essentia Anisi stellati cum alcali volatili spirituoso.

Cum feminis anisi stellati contusi parte vna coniunge liquoris alcalini volatilis spirituosi, §. 135. partes octo. Digere in vasis bene clausis in loco tepido per octiduum. Liquorem colatum serua.

Vires.

Viscidum pituitosum acidum, in subtilissimis canaliculis et interstitiis haerens essentia haec soluit, motum fibrarum motricium, ab eodem hoc viscido fere sufflaminatum, excitat et ad referendas obstructions haud parum confert. Dosis guttae viginti ad quinquaginta ex aqua anisi stellati destillata.

§. 204.

Essentia aloes cum sale ammoniaco liquido spirituoso.

Cum pulueris aloes succotrinae parte vna commisce salis ammoniaci liquidi spirituosi partes quinque. Mixta stent in loco temperato per aliquot dies, tandem in balneo vaporis duarum horarum spatio digerantur et liquor, per filtrum separatus, seruetur.

Vires.

Essentia aloes salino-spirituosa primas vias stimulat, viscidum iners pituitosum resoluit, vermes necat, euacuat, digestioni opitulatur et paululum exsiccat. Praeterea morbis lentis putridis, a viscido pituitoso vnguinoso ortis, medetur, vlcera abstergit et ad sanationem disponit. Da-
tur

tur a guttis triginta ad centum in vehiculo aquoso.

§. 205.

Essentia croci cum spiritu vitrioli dulci.

Recipe croci orientalis partem vnam; adfunde spiritus vitrioli dulcis partes octo. Digerantur in loco temperato per aliquot dies, ad extremum in balneo vaporis per horam. Liqueor colatus feruetur.

Vires.

Essentia haec neruina ataxiae spirituum, a defectu fluidi neruei et aquosa humorum indole ortae, pariterque atoniae, ab eadem causa dependenti, medetur; humores praeterea mouet neque tamen insigniter expandit; hinc in multis morbis, vbi actiones languent, conuenit. Dosis guttae decem ad quadraginta, saccharo exceptae.

Si spiritus vitrioli dulcis super crocum in balneo vaporis abstrahitur, tuncque cum croco digeritur, remedium multo efficacius obtinetur, cuius decem ad viginti guttae saccharo exceptae promptum auxilium ferunt et vires subito restaurant.

§. 206.

Essentia corticis cascarillae cum spiritu vitrioli dulci.

Cum corticis cascarillae contusi parte vna commisce spiritus vitrioli dulcis partes octo; reponne mixta in loco temperato per quatrimum; postea in balneo vaporis per bihorium digere. Liqueorem colatum serua.

L

Vires

Vires.

Remedium hoc tonico-neruinum laxam intestinorum compagem roborat et in genere relaxationi solidorum, a viscido aquoso ortae, medetur. Datur a guttis quadraginta ad sexaginta ex vino.

§. 207.

Essentia anisi cum spiritu nitri dulci.

Cum olei anisi destillati parte vna commisce spiritus nitri dulcis partes sex. Bene commixta in vitro accurate clauso feruentur.

Vires.

Spiritus nitri dulcis, anisi viribus turgens, fibras motrices stimulat, fluidi neruei motum auget, pituitam viscidam aquosam attenuat, cumque aquea humorum parte coniungit et euacuat: hinc digestioni ciborum, ab hac causa debilitatae, opitulatur, tuncque vim carminatiuam exercet, et diuresin mouet. Dosis guttae decem ad viginti saccharo exceptae.

§. 208.

Essentia Asae foetidae cum sale ammoniaco liquido empyreumatico spirituoso.

Sumo asae foetidae partem vnā; admisceo salis ammoniaci liquidi empyreumatici spirituosi partes sex. Mixta in loco temperato per aliquot dies detineo, posthac in balneo vaporis per duas horas digero. Liquorem colatum ad vsum repono.

Vires.

Vires.

Essentia haec antispasmodica fibram muscularem stimulat, humores mouet, viscidum pituitosum iners, vel aqueis particulis abundans, resoluit, tuncque paululum exsiccat; hinc morbos et spasmos, ab hac causa natos, sanat. Macilentis et biliosis, aut qui viscido atrabilario laborant, vix prodest. Datur a guttis quadraginta ad septuaginta ex aqua vel infuso antispasmodico.

C L A S S I S III.

REMEDIA PER COCTIONEM
PARANDA.

§. 209.

Sub decocti nomine intelligitur remedium, quod ex fluido minus volatili et substantia solida, fixis particulis donata, sola decoctione, ad ebullitionem vsque euecta, producitur. Plerumque quidem inter fluida ad hunc laborem adhibentur aqua et cereuisia, alia tamen menstrua, particulis actiuis praedita, decoctioni simul inferuire posse, arbitramur. Inprimis ea fluida eligenda sunt, quorum partes constitutivae coctione non tam cito disiunguntur et dissipantur, quaeque fixiores partes, cum multa aqua firmiter, coniunctas fouent. Ita lac, serum lactis et aqua, cum salibus mediis fixioribus coniuncta, multum hic valent et in recludendis corporibus fixis, arcte inter se connexis, plura praestant. Licet autem

L 2

alia

alia quoque menstrua, partibus volatilibus donata, simul adhiberi possint, ea tamen, si ebulliant, partibus volatilibus, fixas secum abripiantibus, spoliantur, ideoque multum virium amittunt, et effecta demum sperato destituuntur. Quod ad solidas substantias attinet, non nisi tales eligendae sunt, quae, cum menstruo coniunctae, ignis vim diu ferunt, antequam in mixtione mutationem, notatu dignam, subeant. Pauca exempla adduxisse sufficiet.

§. 210.

Decoctum radices gentianae rubrae cum liquore tartari vitriolati.

Radicis gentianae rubrae concisae partem vnam immitto in vas terreum non vitreatum; ad fundo aquae purae simplicis ebullientis partes duodecim, addo liquoris tartari vitriolati partes decem. Coquuntur omnia per horae spatium; liquor per linteum colatus et frige factus statim in usum ducatur.

Vires.

Usus habet hoc decoctum in morbis, ubi viscidum pituitosum vel iners, vel cum acida acrimonia coniunctum, resoluendum est. Egregie enim attenuat, ita tamen, ut solidae partes simul robur accipiant, neque, ut a resoluentibus persaepe fit, relaxentur: hinc laxis, pituitosis laudabilem medicinam praebet, immo, ciborum coctionem iuuando, a viscido praeferuat. Sumitur omni bihorio sexta seu octava pars,

§. 211.

§. 211.

Decoctum ligni Guajaci cum solutione salis ammoniaci vulgaris.

Recipe rasurae ligni guajaci partem vnā; adfunde solutionis salis ammoniaci vulgaris partes sex: mixta digere in loco tepido per viginti quatuor horas; adde posthac aquae purae simplicis partes viginti cunctaque per horam et ultra coque. Liqueor colatus et adhuc calidus aegro propinetur.

Vires.

Habebis ita remedium, quod viscidum pituitosum tenax valde attenuat, solidas partes stimulat, motum humorum intendit, ad diaphoresin disponit, eandem etiam mouet sicque materias acres subtilissimas expellit.

§. 212.

Decoctum gummi ammoniaci cum hydromelle.

Cum gummi ammoniaci parte vna commisce aquae mellitae partes triginta. Coquantur mixta per horae spatium. Liqueor adhuc calidus coletur et tepidus aegro propinetur.

Vires.

Laudabilem effectum edit hocce decoctum in morbis, qui a viscido inflammatorio aequae ac atrabilario proueniunt. Attenuat enim et per primas vias interdum etiam per diuresin aut exscreationem euacuat. Intra octo horas per vices ingeritur.

CLASSIS IV.

REMEDIA EMVLSA.

§. 213.

Emulsium seu lac, arte factum, est fluidum, quod partes oleosas, ope salinarum cum aqueis et terreis coniunctas, tenet, ita tamen, ut leui negotio oleosae ab aqueis secedant cumque salinis quibusdam seorsim colligantur. In praeparatione eorum eo semper respiciendum, ut talia corpora eligantur, quae partes oleosas, cum mucilagineis coniunctas, fouent. Cum enim in mucilagine partes oleosae cum terreis et salinis arctius coniunctae sint, accidit quoque, ut oleosae admixtae facile cohaereant, tuncque eo disponantur, ut addita aqua per solam triturationem oleosas has partes sibi vniat et, quamdiu mucilagineae non mutantur, coniunctas seruet. Cumque praeterea eiusmodi corpora, oleoso-saponacea dicenda, alia corpora, in quibus oleosae particulae cum aliis plus minus compositis substantiis salinis coniunctae sint, aquae miscibilia reddant, varias omnino emulsiones variae indolis et actiuas persaepe parari posse, colligimus.

§. 214.

Emulsio gummi ammoniaci oleoso-saponacea.

Cum gummi ammoniaci partibus duabus commisce olei amygdalarum dulcium partem vnam.

vnam. Bene tritis adfunde tincturae antimoni tartarifatae partes tres. Cuncta denuo exacte terantur, et inter terendum aquae purae simplicis addantur partes octo. Trituratione per femiquadrantem horae continuata emulctum filtratur et statim in vsum ducatur.

Vires.

Vinculis gummi ammoniaci ex parte solutis partibusque componentibus aliquantum euolutis inque motum ductis emulsiō obtinetur, quae ex *particulis gummi ammoniaci* gummosis cunctis compluribusque resinosis attenuatis, simulque oleosis et alcalinis componitur et remedium resoluens oleoso-saponaceum sistit, quod ad resolvendum viscidum pituitosum tenax, vel cum acido coniunctum, vel cum concretionibus terreis vnitum, multum facit, inque multis morbis chronicis, ab hac causa pendentibus, conducit. Datur omni bihorio cochleare vnum.

§. 215.

Emulsiō terebinthinae cum saponē veneto.

Cum terebinthinae venetae parte vna commisce olei amygdalarum dulcium partes duas, vel tantundem, saponis veneti partem vnam aut duas. Bene tritis adde aquae fontanae destillatae partes decem. Cuncta per quadrantem ho-

OTTO

L 4

rae

rae trita et per linteum colata statim aegro propinentur.

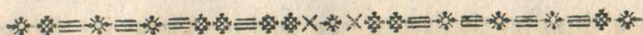
Vires.

Tenacitate terebinthinae per oleum et saponem sublata, balsamus iste natiuus aquae miscibilis redditur et emulsio obtinetur, quae viscidum pituitosum tenax, vel cum vnguinosa substantia coniunctum, resoluit, primas vias aequae ac vrinarias abstergit, vlcera earundem depurat, humores attenuat, leniter mouet et per aluum perque vrinam euacuat. Sumitur omni trihorio cochleare paruum.

ORDO

O R D O II.
R E M E D I A S O L I D A.

§. 216.

Solidum remedium ea dicitur substantia naturalis, cuius particulae, oculis percipiendae, siue inertes sint siue actiuae, quiescunt et motore opus habent, quo in motum duci et actiuae imprimis, in motum nunc ductae, actionem suam exercere queant. Cum corporum solidorum nonnulla ex meris particulis inertibus plurima autem ex inertibus et actiuis simul componantur, §. 64. nec vllum reperiatur, a quo inertes, quae quippe basin suppeditant, plane absint, ad has primo attendendum esse, sequitur. Inertes enim, licet per se nihil efficiant, cum aliis tamen actiuis coniunctae, actionem simul exercent, quae, prout vnio se habet, plus minus efficax esse solet. Praeterea ad copiam harum particularum respiciendum est, quae interdum insignis est, ita, vt coniunctae cum iisdem particulae actiuae prorsus nihil agant vel in actione admodum debilitentur.

§. 217.

Plurima ex his sperare licet. Sic solida corpora, ex inertibus et actiuis composita, si in corpus humanum introducuntur et in motum rapiuntur, actionem magis constantem et diutius durantem exercent, quam fluida. §. 65. Porro in-

L 5

ertium

ertium particularum ope actiuæ sæpe ita figuratur, vt, extra corpus humanum in vasis idoneis adseruata, remedia diutius perdurent nec corrumpantur. Cum autem solidæ istæ substantiæ absque fluido, in motu quippe constituto, nihil præsentent, fluidum vero seu menstruum, si in motum substantiæ solidæ ducendæ sunt, nexum tollere et separatas partes sibi vnire sicque in motum ducere debeant, necesse est, vt menstruum conueniens tum in ipso corpore humano vel aliud, extra illud reperiendum, chemicum scilicet, iisdem admisceatur, quo rite vnito particulae solidi corporis actiuæ omnino euadant. Ex his itaque necessitatem horum remediorum elucere eademque in officinis quoque præsto esse debere, patet. Cum vero in recta eorundem præparatione multum positum sit, eaque pro diuersa mixtionis et habitus indole variet, in varias classes hæc ipsa diuidere, cogimur. Primo igitur de iis, quæ per coagulationem, deinde quæ per præcipitationem, porro quæ per crySTALLISATIONEM, tum quæ per sublimationem, tandem quæ per calcinationem parantur, nobis agendum est.

CLAS-

CLASSIS I.

REMEDIA PER COAGVLA-
TIONEM PARANDA.

§. 218.

Nullum corpus nisi fluidum coagulatur. Cum autem nullum fluidum absque particulis, natura solidis, coagulari possit, requiritur, vt corpora eligantur, quae et fluidas partes et solidas, inter se coniunctas, fouent. Necessarium quoque est, vt solidae partes fluidarum ope in motu sint ipsaeque insimul fluidae prius existant; quam ob rem coagulationem quaecumque solutio praecedere debet, qua quippe solidae partes, in motum nunc ductae, cum fluidis arctius coniunguntur, haeque demum, per subsequentem inspissationem seu superfluarum partium fluidarum euaporationem cum solidis arctius coniunctae, solidum nunc corpus constituent. Pertinent huc prae reliquis saponis, balsama et emplastra.

I.

S A P O N E S.

§. 219.

Sapo stricte sic dictus solidum dicitur corpus, quod ex particulis oleosis alcalicisue arte vnitis constat, cum aqua et omnibus fluidis inflammabilibus se miscet et olea oleosasque substantias aquae miscibiles reddit. Quo firmior nunc inter oleum et alcali cohaesio est, eo praestantior iudicatur

catur sapo: sique praeterea cum oleo aliud corpus, singulari vi donatum, coniungitur et alcali demum additur, sapo medicatus, specifica vi donatus, obtinetur. Ad praeparandos hos saponem primo oleum, ope alcalici fluidi penetrantioris attenuandum, dein alcali addendum, tandem cuncta per coctionem rite inspissanda sunt.

§. 220.

Sapo medicatus.

Cum tincturae antimonii tartarifatae partibus duabus commisceatur olei amygdalarum dulcium pars vna; mixta per sex aut octo horas in loco temperato digerantur saepeque, vas concutiendo, coagitentur. Dein dicti olei eadem quantitas adfundatur et eadem, quae antea obseruentur. Tandem olei tartari per deliquium partes duae aut tres addantur, miscela super lenem ignem coquatur et sensim ad iustam saponis consistentiam inspissetur.

Vires

In hoc sapone partes multo magis attenuatae quam in communi sapone veneto sunt, hinc istum in minores partes similes in corpore humano diuidi posse, colligendum est. In genere eadem praestat, quae sapo venetus; viscidum enim pituitosum tenax vel etiam cum acido coniunctum resoluit, humores attenuat, fibram solidam stimulat et materiem morbosam ad euacuationem disponit. Cum autem partes magis attenuatae ideoque mobiliores sint, dictus sapo profundius
partes

partes penetrare et viscidum subtilius resolvere valet.

§. 221.

Sapo camphoratus.

Camphorae partem vnā solue in olei amygdalarum dulcium partibus tribus, adde tincturae antimonii tartarifatae partes quatuor, in quibus vna pars camphorae soluta est. Digere mixta in loco tepido per octo horas et vasculum saepe concute. Superfunde postea olei tartari per deliquium, respectu olei, partes tres. Tandem omnia leni igne coque et ad consistentiam solidam inspissa.

Vires.

Sapo hicc camphoratus, ob particulas maxime diuisas insigni vi penetrante nec leui stimulante donatus, viscidum pituitosum subtilissimum vel idem vnguinosum vel cum acido coniunctum, in subtilissimis canaliculis haerens resoluit, fibrā muscularem irritat et oleosam humorum partem commouet, attenuat cumque aquea coniungit et per diaphoresin euacuat. Datur a granis aliquot ad scrupulum vnum vel per se in forma pilulari vel in aqua solutus.

II.

B A L S A M A.

§. 222.

Balsamum vox ambigua est: varia enim remedia et solida et fluida et consistentiae mediae hoc nomine insigniuntur; sed de solido hic tantum agimus. Vocatur balsamum solidum praeparanda-

paratum pharmaceuticum, quod ex substantiis oleosis vnguinosis aequae ac aethereis pariterque resinosis, substantia vnguinoso-resinosa solidiore exceptis, paratur, quodque, manibus tractatum, molle fit et euanescit. In praeparatione eorum ad olea, cum substantiis inflammabilibus solidis rite coniungenda, respiciendum est. Hinc primo oleorum vnguinosorum cum oleis aethereis commixtio, dein substantiae vnguinoso-resinosae super ignem lenem liquefactio, tandem oleorum cum liquefacta ista substantia solidiore admixtio et coagulatio attendenda est.

§. 223.

Balsamum foeniculi.

Cum olei nucis moschatae aut alius expressi purioris partibus tribus commisce olei foeniculi partes duas: adde coloris gratia paxillum cinnabaris factitiae. Bene commixta sensim admisce cerae albae, super lenem ignem liquefactae et ab igne remotae, adhuc tamen fluidae, partibus quinque, cunctaque continua agitatione ope spatulae ferreae commisce, vsque dum solidam formam induant. Balsamum in vasis idoneis ad usum serua.

Vires.

Remedium hoc, foeniculi viribus donatum, externo vsui destinatur, et abdomini affricatum vim carminatiuam exercet. Praeterea ad resolutionem tumorum frigidorum et indurationum quid-

quidquam facit. Si loco foeniculi olei, aliud oleum fumitur, alia vis expectanda est; sic oleum succini rectificatum balsamum largitur, quod in paralyfi membrorum proficuum est.

III.

EMPLASTRA.

§. 224.

Emplastrum rite paratum est substantia solida, quae manibus tractata mollescit et ex pinguibus oleosisque cum aliis efficacioribus coniunctis substantiis componitur et corpori extrinsecus applicatur. Praeparatio eorum corpus quoddam solidum requirit, quod substantias fluidas et solidas eo disponit, ut hae, ab igne remotae, molles seruentur neque ut antea indurentur, illae autem solidam consistentiam acquirant et calore lenissimo admoto molles euadant, sicque corpora admixta ita apta reddant, ut particulae actiuae moueantur et actionem suam exercent. Huic fini plerumque pinguia, resinae et olea expressa satisfaciunt, quae vero super ignem cum aliis partim solidioribus partim fluidioribus ita commiscenda sunt, ut innatae virtutes nequaquam corrumpantur. Caeterum magnus adeo apparatus necessarius non est et vnum saepe cum altero coniunctum corpus sufficit, immo quo simplicior compositio est, eo praestantius erit emplastrum.

§. 225.

§. 325.

Emplastrum de gummi Galbano.

Gummi galbani partes duae terantur cum sufficiente quantitate vitelli ouorum; inter terendum addatur olei galbani infusi, ex dicto gummi et oleo lini ad modum, §. 188. parati pars vna; bene mixta commisceantur cum ceræ flauæ super lenem ignem liquefactæ, partibus duabus vel tribus; tuncque per quadrantem horæ spatula lignea permisceantur, ab igne remota frigescant, in bacilli formam redigantur et ad usum seruentur.

Vires.

Emplastrum hoc de galbano, super alutam aut linteum extensum, tumores frigidos, a viscidis humoribus obortos, discutit et emollit, simulque vim antispasmodicam exercet, et visceribus obstructis externe applicatum ad resolutionem eorum, per interna remedia præstandam, quicquam facit.

CLAS-

CLASSIS II.

REMEDIA PER PRAECIPI-
TATIONEM PARANDA.

§. 226.

Praecipitatio, in genere considerata, species quidem coagulationis est, stricte sic dicta vero a coagulatione, proprie ita vocanda, in eo differt, quod corpora, in menstruo aliquo soluta, praegressa menstrui mutatione in forma solida fundum petant nec cum menstruo amplius firmiter cohaereant. Praecipitata, in pharmacia adseruanda, vel salina sunt, vel inflammabilia vel terrea vel mixta; finis vero huius operationis vel in remediorum depuratione vel in nouorum productione vel demum in virium concentratione consistit. Praeparatio eorum requirit, vt substantiae solidae menstruo antea bene soluantur, solutio rite percoletur et mutationes solutioni sensim paulatimque inducantur.

§. 227.

Cremor tartari praecipitatus.

Liquori tartari tartarificati adfunde olei vitrioli tantum, quantum ad praecipitationem sufficit. Nulla substantia solida ad fundum amplius descendente liquor supernatans decantetur. Cremor tartari praecipitatus aqua frigida abluatur et super chartam bibulam lente exsiccetetur.

M

Vires

Vires.

Cremor tartari, hoc modo paratus, communi purior et magis actiuus est, facilius a menstruis aquosis soluitur et bilem alcaliscentem egregie corrigit. Caeterum in omni casu valet, vbi vulgaris vsurpatur.

§. 228.

Resina Ialappae.

Essentiae radice ialappae, ope spiritus vini paratae, pars vna commisceatur cum aquae simplicis destillatae partibus sex. Mixta stent per viginti quatuor horas; dein liquor supernatans effundatur et resina, in fundo haerens, spatula ferrea eximatur et super chartam albam in loco umbroso sponte exsicceatur. Siccata in aqua tepida manuum ope in bacillos formetur et ad vsum in vasis bene clausis reponatur.

Vires.

Licet plerumque ad praeparandam hanc resinam aqua simplex non destillata adhibeatur, destillata tamen semper praestat, siquidem partes peregrinae crassiores per destillationem separatae sunt, quae autem in aqua simplici non destillata simul cum particulis resinosis coniungi fundumque petere possunt. Purior itaque haec resina censenda est; caeterum eadem vires, quae communi modo paratae adscribuntur, insunt; fortiter enim stimulat, intestina vellicat et vehementer purgat.

§. 229.

§. 229.

Corallia rubra praecipitatione parata.

Solutioni coralliorum rubrorum, ope aceti factae, adfunde solutionem falis tartari, donec nihil amplius fundum petat. Liquore supernatante effuso praecipitatum edulcoretur, exsiccetur et ad vsum feruetur.

Vires.

Licet corallia praecipitata, alias magisterii nomine nota, acidum morbosum in corpore vix adgrediantur, eademque vires peculiare non habeant, istud tamen praeparatum ob puritatem et attenuationem aliis efficacioribus remediis probasi inferuire poterit. Cum insuper terrea haec praecipitata in spiritibus alcalinis volatilibus ex parte solvantur, ea etiam in obtemperanda acrimonia calefcente singularem quendam effectum edere valent, inprimis si aliorum efficacium admixtorum ope adiuuantur.

§. 230.

Sulphur antimonii auratum mercuriale.

Scoriis reguli antimonii simplicis, aqua simplici per coctionem diu protractam quadantenus solutis, adfunde solutionis mercurii, aqua forti factae, aliquot guttas. Efferuescentia sedata cuncta filtro chartaceo committantur. Liquori colato rursus aliquot guttae solutionis mercurii instillentur, et eadem, quae antea, obseruentur.

M 2

Labor

Labor saepe repetatur, vsque dum nihil amplius praecipitetur. Praecipitata varii coloris seorsim feruentur et vltimum praecipitatum ad vsum reponatur.

Vires.

Sulphur hoc antimonii mercuriale insignem vim attenuantem obtinet, viscidum pituitosum tenacissimum resoluit, vasa subtilissima, viscido hoc referta, aperit et per colatorium cutaneum inprimis euacuat. Datur a grano vno ad tria in forma pilulari aut cum aqua.

CLASSIS III.

REMEDIA PER CRYSTALLI-
SATIONEM PARANDA.

§. 231.

CrySTALLISATIO species praecipitationis est, ab ea vero differt, quod corpora, ad crystallisationem apta, plerumque quidem fundum vasis occupant sed singula certam atque determinatam figuram induunt, cum praecipitata, proprie dicta, absque figura conspicua fundum petant. Proprie quidem acida cum substantiis alcalinis vel terreis vel metallicis coniuncta crystallisationem amant et reliquas substantias compositas respuunt: cum vero inter substantias compositas nonnullae dentur, quae arctum haud raro connubium cum terreis vel cum metallicis vel, quod

quod inprimis fieri solet, cum alcalinis ineunt, accidit sane, vt, si acidum istis addatur et commixta ad crystallisationem disponantur, substantiae istae peregrinae simul crystallisentur, quae per se alias ad crystallisationem aptae prorsus non sunt. Sic tartaro emetico crystallisato substantia, emesin mouens, inest; sic in nitro flammante cupri particulae deprehenduntur, quando acidum nitri cum solutione cupri, ope alcali volatilis facta, commiscetur et liquor iste salinus crystallisationi exponitur. Itaque singularia remedia parari posse, sperandum est. Huc inprimis spectant sales medii, qui ex liquoribus, post praecipitationem residuis, per crystallisationem obtinentur.

§. 232.

Tartarus vitriolatus sulphureo regulinus.

Liquor salinus post praecipitationem sulphuris antimonii aurati, ope acidi vitriolici factam, residuus, accurate percolatus more consueto euaporetur et ad crystallisationem reponatur. Colliguntur in fundo crystalli, vt communi tartaro vitriolato propriae sunt, eo tamen discrimine, quod flavescant et saporem magis nauseosum excitent.

Vires.

Tartarus vitriolatus, hoc modo paratus, ob nonnullas, quas fouet, partes sulphureas et regulinas

M 3

gulinas

gulas viscidum pituitosum acidum efficacius, quam tartarus vitriolatus communis, resoluere et spasmos inde excitatos tollere videtur. Dosis scrupulus vnus ad drachmam vnā.

Si loco acidi vitriolici ad praecipitationem sulphuris antimonii aliud acidum, e. g. acidum nitrosū, vel acidum salis communis vel acetum etc. adhibitum fuerit, alia etiam habebis salia media, quae pro diuersa indole diuersas viscida morboſi species resoluere valent,

CLASSIS IV.

REMEDIA PER SVBLIMATIONEM PARANDA.

§. 233.

Sublimantur substantiae siccae, quarum partes constitutivae vel omnes volatiles sunt, vel etiam, si fixae simul insint, eadem volatiliū ope in altum tolli et volatiles tunc reddi possunt. Inter plura corpora, quae huc spectant et in vsum medicum conuerti possunt, sulphur, sales ammoniacales, sales alcalini volatiles, benzoes flores, camphora, sal succini acidus praecipua sūt, quae vel per se vel cum aliis fixioribus et volatilibus vel etiam cum fluidis coniuncta remedia maxime actiua praebent. In horum praeparatione

ratione cauendum imprimis est, ne substantiae inter se inuicem coniungantur, quae vel indolem venenatam manifestant, vel eandem induunt, aut ad minimum noxiae euadunt. Sic arsenicum nunquam ad hanc operationem adhibendum est; sic etiam plurima metalla, simili principio instructa, nunquam remedia dant; quodque ad fluida spectat, olea imprimis vnguinosa et corpora pinguedinosa aut alia, simili substantia donata, nunquam adiungenda sunt, siquidem facile rancorem concipiunt sicque substantias, corpori humano infestas, largiuntur.

§. 234.

Sal volatile oleosum succinatum.

Cucurbitae vitreae committantur salis ammoniaci vulgaris siccissimi partes sex, salis tartari itidem siccissimi partes decem vel duodecim, olei succini rectificati pars vna. Cunctis bene commixtis imponatur alembicus rostratus, cui recipiens adponatur. Commissuris bene clausis instituaturn leni igne sublimatio, tandiu protrahenda, donec nihil amplius adscendat. Flores alcalini, succini oleo impraegnati, ocissime vasi vitreo siccissimo indantur, eoque bene clauso in loco sicco feruentur.

Vires.

Alcali volatile succinatum insignes vires stimulantibus habet, viscidum pituitosum acidum, subtilissimos canales obstruens, resoluit et per

diaphoresin euacuat, spasmos inde natos tollit, et atoniae, ab eadem causa ortae, medetur. Datur a granis tribus ad scrupulum semis cum aqua destillata simplici vel alia odorata conuenienti.

Aliis praeterea remediorum praeparationibus eiusmodi alcalia inseruiunt. Sic cum soluto sale succini memoratum alcali succinatum ad saturationem vsque misceri poterit, et obtinebitur liquor succinatus mediae indolis, resolvente et neruina vi praeditus.

CLASSIS V.

REMEDIA PER CALCINATIONEM PARANDA.

§. 235.

Calcinatione principium cohaesionis materiale destruitur, substantiae fixiores magis euoluuntur et ad nouam mutationem subeundam aptae euadunt. Hinc producta obtinentur, nouis viribus instructa, ita tamen, vt plurima eorum, sicut sunt, interno vsui vix destinari queant. Complura enim, si ingerantur, gluten corporis humani elementare insigniter mutant et haud raro destruunt. Externo autem vsui modo plus simplici inseruiunt, plerumque tamen exsiccant vel partes arrodunt et destruunt. Praecipua, quae interne vsurpari possunt, terrea sunt, externe autem salino-metallica aut salino-terrea in vsum vocanda sunt. In praeparatione eorum
id

id inprimis obseruandum est, vt principium cohaesionis exacte separetur et substantiae perfecte friabiles euadant.

§. 236.

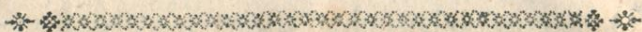
Cornu cerui calcinatum.

Capitis mortui cornu cerui quantum placet, imponatur patinae calcinatoriae aut idem crucibulo terreo immittatur. Exponatur igni libero et tamdiu in eo detineatur, donec vndique albedinem perfectam acquisiuerit. Puluis albus cum aqua commisceatur et cum ea coniunctus per viginti quatuor horas seruetur: aqua postea effusa, super lapidem laeuigatorium massa teratur et sponte exsicceatur. Tum per aliquot dies aeri liberiori exponatur, tandem ad vsum seruetur.

Vires.

Terreum hoc, calcinatione paratum et aeri liberiori expositum, acrimoniam, ab igne contractam, amittit et remedium sistit, quod acidum primarum viarum destruit. Caeterum pluribus remediis actiuis additum pro basi inseruit, neque vires eorum mutat.

ORDO III.

 REMEDIA CONSISTENTIAE
 MEDIAE.

§. 237.

Remedia consistentiae mediae vocantur, quae vel solo aspectu vel tactu partes tum solidas tum fluidas simul ostendunt et utrasque coniunctas fouent. In aliis eorum fluidae partes in aliis solidae eminent et sensu quasi percipiuntur. Quam ob rem duplex enascitur praeparandi modus, alter, ubi fluidae partes lentiores cum solidis coniungendae sunt, alter autem, ubi superfluae fluidae dissipandae sunt, quo demum concentratiora et efficaciora obtineantur. Itaque ad hanc classem ea, quae euaporatione et inspissatione, ad illam vero, quae per liquefactionem et coagulationem parantur, pertinent.

ORDO

III

CLAS-

CLASSIS I.

REMEDIA PER EVAPORATIONEM ET INSPISSATIONEM PARANDA.

§. 238.

Euaporatione partes fluidae cumque his etiam interdum solidae abeunt. Non solum autem solidae volatiles sed etiam fixae, si motus fluidorum impetuosior est, dissipantur, et substantiae hanc ob causam multum virium amittunt. Quapropter in praeparatione eorum eo semper allaborandum est, vt partes fixiores omnes et, quantum fieri potest, volatiliam quoque nonnullae retineantur. Cauendum etiam est, ne partes, quae lenta euaporatione seruantur, ambulatione corrumpantur. Vitium enim capiunt, pristinas virtutes exuunt, nouas induunt et substantias vix salutes largiuntur memorata praeparata, si igne sicco vtimur, nec raro, si balneum arenae adhibemus. Hinc omnis euaporatio tum ob hanc tum ob illam rationem, siue in vase aperto, siue clauso instituat, in maris aut vaporis balneo instituenda est. Sic enim dissipatio vtium partium earundemque corruptio optime praecauetur. Praecipua, quae huc spectant, remedia, in officinis praee aliis asseruanda, sunt extracta, variae mellis et roob species tandem syrupi.

I. EX-

I.

EXTRACTA.

§. 239.

Ad extracta rite paranda requiritur, vt substantiis solidis conuenientia menstrua adfundantur, cum iisdem vel digerantur, vel coquantur, per filtrum traiciantur et leni euaporatione inspissentur. Cumque *substantiae solidae ex particulis saepe diuersis componantur*, diuersa etiam menstrua simul adfundenda, singula deinde inspissanda, inspissata commiscenda et denuo rite inspissanda sunt. Inter menstrua, ad hanc rem idonea, aqua, acetum, liquores salini mediae indolis inprimis sal ammoniacus liquidus et spiritus vini praecipua largiuntur.

§. 240.

Extractum millefolii aquosum.

Infundatur summitatum millefolii pars vna aquae simplicis calidae partibus decem. *Infusa* digerantur in loco temperato per triduum; postea vaporis aut maris balneo per octo horas committantur. Tum liquor effundatur et residuum exprimatur: cuncta, per filtrum traiecta, in vase euaporatorio balneo vaporis imponantur et euaporatio continuetur, donec in mellis spissioris consistentiam abeat liquor. Tandem extractum hoc in vase vitreo aut terreo ad vsum seruetur.

Vires.

Vires.

Extractum millefolii aquosum lenem vim resoluentem cum roborante coniunctam habet et prodest, vbi solida ob viscidum pituitosum laxum relaxantur. Praeterea vlcera interna abstergit et ad consolidationem disponit, lympham nutrientem, naturali tenuiorem factam, condensat et ad appositionem disponit. Datur a scrupulo vno ad drachmam vnā in forma pilularum aut cum aqua millefolii in potione.

§. 241.

Extractum millefolii spirituosum.

Summitatum millefolii pars vna infundatur spiritus vini rectificati partibus decem. Infusa digerantur in loco temperato per aliquot dies, postea balneo vaporis per horam imposita et frige facta exprimantur, colentur et in retorta, balneo vaporis imposita, recipiente adglutinata ad mellis consistentiam inspissentur et ad vsum seruentur.

Vires.

Extractum millefolii spirituosum vires magis roborantes et exsiccantes, cum balsamicis coniunctas, obtinet. Hinc prodest, vbi solida ob aquosam humorum indolem insigniter relaxata sunt, et vbi humores ob aquosam colluuiem condensatione indigent. Sumitur a scrupulo vno ad drachmam dimidiam in forma pilularum aut cum aqua millefolii in potione.

§. 242.

§. 242.

Extractum millefolii aquoso-spirituosum.

Commisceantur extracti millefolii aquosi et spirituosi partes aequales; addatur spiritus vini dephlegmati tantundem. Bene commixta in retorta vitrea, balneo vaporis imposita, ad mellis fluidioris consistentiam inspissentur et ad usum feruentur.

Vires.

Extractum hoc compositum et viribus millefolii ditatum, vim lenissimam resoluentem cum roborante et balsamica coniunctam obtinet et conducit, vbi partes laesae robore indigent, atque putridum, a viscido vnguinoso in morbis lentis obortum, corrigendum et partes hanc ob causam laesae consolidandae sunt. Dosis et modus vtendi vt in praecedentibus.

§. 243.

Extractum aloes acetosum.

Aloes succotrinae pars vna commisceatur cum aceti vini optimi partibus sex. Digerantur per aliquot dies et, modo descripto, §. 240. inspissentur.

Vires.

Extractum aloes, cum aceto paratum, lenes vires purgantes et antiputridas obtinet, minus calefacit et stimulat quam aquosum aloes extractum et in morbis lentis iisque praecipue prodest,
vbi

vbi putridum in viscido pituitoso lente euoluitur et partes solidas laedit. Datur a scrupulo dimidio ad scrupulum vnum in forma pilularum aut cum infuso amaricante.

§. 244.

Extractum gummi ammoniaci cum liquore nitri regenerati.

Gummi ammoniaci pars vna digeratur per aliquot dies cum liquoris nitri regenerati in loco temperato; postea idem, quod §. 240. notatum fuit, obseruetur. Extractum ad vsum seruetur.

Vires.

Gummi ammoniacum, hac ratione solutum et inspissatum, remedium largitur, quod viscidum inflammatorium et atrabilarium resoluit, humores attenuat et vel ad diaphoresin vel ad diuresin disponit. Sumitur a scrupulo vno ad drachmam dimidiam in aqua mellita. Inseruit praeterea hocce extractum essentiae gummi ammoniaci cum liquore nitri regenerati parandae.

§. 245.

Extractum myrrhae cum sale ammoniaco liquido.

Myrrhae electae pars vna commisceatur cum salis ammoniaci liquidi partibus decem. Cunctis ad modum §. 240, obseruatis, extractum ad vsum seruetur.

Vires.

Vires.

Myrrha, nobile hoc naturae productum, hac ratione tractatum, extractum praebet, quod vires resolventes, exsicccantes et antiputridas obtinet, et conducit, vbi vlcera interna, a viscido vnguinoso producta, abstergenda laesaeque partes ad consolidationem disponendae sunt. Prodest insuper, vbi putredo post praegressas febres acutas sensim subnascitur. Digestionem promouet, bilem acuit et viscidam seu aquosam corrigit. Datur a scrupulo dimidio ad scrupulum vnum cum infuso amaricante aromatico aut aceto.

II.

M E L L A.

§. 246.

Mel, accurate disquisitum, syrupus naturalis est: dulcis enim eiusdem substantia cum oleoso mucilaginis aliisque efficacioribus substantiis mixta est. Itaque ratione efficacitatis per artem substantias efficaces cum melle optime coniungi ideoque nouum compositum, nouis viribus instructum, produci posse, colligendum est. Inter substantias, quae melli admiscendae sunt, acida vegetabilia eminent, quae vel per se, vel cum aliis corporibus coniuncta, egregia remedia largiuntur. Praeter haec vero et gummosa vel gummoso-resinosa corpora et acido-dulcia adiungi possunt;

possunt; immo amaricantia adeo connubio non aduersantur. Alcalia vero et saponem alcaliscentes vel ad indolem alcaliscentem vergentes, melli si admisceantur, compositum vix laudabile producant: hinc huic praeparationi eiusmodi substantiae adhibendae non sunt.

§. 247.

Oxymel Angelicae.

Cum mellis despumati partibus tribus in vase terreo non vitreato commisceantur aceti angelicae, §. 177. partes duae; dein vase obiecto leni igne ad ebullitionem vsque coquantur; tandem frigescant et ad vsum feruentur.

Vires.

Oxymel angelicae vires easdem fere obtinet, quam acetum angelicae, efficacius tamen concreta viscida resoluit, magis emollit et ad diaphoresin et diuresin disponit. Praeterea putredini, in acutis morbis sensim euolutae, aduersatur et viribus etiam, ob eandem causam fractis, prospicit. Datur a drachmis duabus ad vnciam vnam vel per se vel cum aqua quadam analeptica aut simplici aut infuso diaphoretico.

§. 248.

Mel myrrhatum.

Mellis despumati partes duae commisceantur cum myrrhae, sufficiente quantitate aquae

N

simpli-

simplicis destillatae, solutae parte vna. Mixta deinde in vase terreo non vitreato leni igne coquantur et semel ebulliant. Refrigerata seruentur.

Vires.

Mel hoc, myrrhae virtute balsamica imbutum, vlcera interna abstergit, depurat et ad consolidationem disponit: paululum exsiccat, aquosam colluuiem minuit et calorem quodammodo auget. In genere mel illud viscidum aquosum iners attenuat et lympham nutrientem, ab eadem causa corruptam, corrigit. Datur ad drachmas duas in vehiculo aquoso.

I I I.

R O O B.

§. 249.

Roob seu Rohob sunt substantiae spissiusculae ex pulposis fructibus contusis, expressis et per coctionem inspissatis paratae. Praeparatio eorum id imprimis requirit, vt membranaceae et terrestres partes inertes separentur. Iuuat etiam, si nonnullis, quorum succus non adeo aquosus est, aqua addatur et cum iisdem coquatur, quo membranaceae partes melius seiungi et succulentae facilius inspissari possint.

§. 250.

Roob Prunorum.

Prunorum damascenorum, a nucleis separatorum, et minutim concisorum quantitate, quae placet,

placet, vas figulinum ita repleatur, vt tertia pars vacua maneat; deinde aqua tanta copia adfundatur, vt quarta tantum vasi pars vacua relinquatur. Posthac per duas horas omnia coquantur et bacillo ligneo saepe moueantur. Ab igne tum remota et adhuc calida per cribrum, paruis foraminibus pertusum, traiciantur; massa spissiuscula demum, igni rursus exposita, sub continua fere agitatione lente inspissetur et refrigerata seruetur.

Vires.

Roob prunorum, hoc modo paratum, lubricante et leni vi soluente instructum est et aliis praeparationibus e. g. electuariis laxantibus inseruit. Solum si vsurpatur, et aqua diluitur, siccitati internae medetur et diuresin promouet.

I V.

S Y R V P I.

§. 251.

Syrupi sunt succi, saccharo inspissati, siue ei naturales sint siue ope aquae ex substantiis minus succulentis parati. Ad syrupos praeparandos tales imprimis substantiae adhibendae sunt, quae saporem non adeo ingratum excitant. Quapropter substantiae acidae aut acido-dulces adhibendae sunt: in genere tamen syruporum numerum in officinis valde imminuendum esse,

N 2

tramur.

tramur. Praeterea ſaccharum magis oleoſum quam cryſtalliſatum adhibendum eſt, quo cryſtalliſatio, vt ſaepe fieri ſolet, impediatur et corruptio praecaveatur.

§. 252.

Syrupus Ribefiorum.

Succi ribefiorum partem vnā commiſce cum ſacchari oleoſi, v. g. *Mofcouat*-dicti, ſufficiente quantitate ſoluti et per linteum colati, partibus duabus. Bene permixta ſuper lenem ignem ſenſim ad mellis ſpiſſioris conſiſtentiam inſpiſſentur.

Vires.

Syrupus ribefiorum denſitatem humorum minuit, viſcidum atrabilarium et inflammatorium reſoluit, ſiccitatem tollit, oleoſam humorum partem, *nimis motam*, cum aqua arctius coniungendo, compeſcit et diureſin adiuuat. Aliis remediis, ob eundem finem praefcriptis, additus eorum vim adiuuat iisdemque gratioſam ſaporem conciliat.

CLAS-

CLASSIS II.

REMEDIA PER LIQVEFACTIO-
NEM ET COAGVLATIONEM
PARANDA.

§. 253.

Fusione, leni igne peragenda, seu liquefactio-
ne corpora, oleosis partibus vnguinosis do-
nata, in fluidum commutantur et eo dispo-
nuntur, vt cum aliis, natura fluidis aut solidis
accuratius commisceri possint. Fortem ignem
eiusmodi substantiae non ferunt, cum facile mu-
tentur et corruptae penitus euadant. Praeterea
volatiles quoque partes, alias retinendae, forti
igne in auram abeunt; quapropter lenissimus ca-
lor et talis quidem applicandus est, quem maris
balneum communicare solet. Remedia, quae
ad hanc classem pertinent, pauca numerabis:
praecipua sunt vnguenta, quae si solidam magis
formam induunt, vnguenta stricte sic dicta vo-
cantur, sin vero fluida magis sunt, linimenta au-
diunt.

§. 254.

Sunt itaque vnguenta remedia composita, ta-
ctu mollia, plus minus fluida, externo vsui de-
stinata, et parantur ex substantiis imprimis pingui-
bus, quibuscum olea vel pressa vel destillata et
resinosa aut gummosa corpora per fusionem le-

N 3 nem

nem coniunguntur. Numerus eorum itidem in officinis imminuendus est, licet non negandum sit, ea vtilitate destituta non esse. Possunt quidem aliae quoque substantiae, oleosis partibus destitutae, simul adiungi, cum vero talis praeparatio sola trituratione absque fusione leni et, vt dicunt, ex tempore institui possit, ea tantum vnguenta, quae aliquod tempus in praeparatione requirunt, praesto esse debent, quo postmodum faciliori negotio statimque alia, magis composita, praeparari queant. Caeterum vnguenta ad longum tempus adseruanda non sunt, cum facile corruptionem contrahant et indolem salutarem exuant.

§. 255.

Vnguentum olei oliuarum.

Seui ceruini portio pro arbitrio committatur vasculo vitreo; addatur olei oliuarum portio aequalis: imponatur vasculum balneo vaporis; liquefacta spatula lignea commisceantur et bene commixta ab igne remoueantur et frigescant.

Vires.

Vnguentum hoc oleosum partibus externe affricatum, emollit et ad suppurationem disponit et escharas separat. Aliis insuper vnguentis extemporalibus inseruit: e. g. si in olei terebinthinae partibus tribus soluuntur camphorae partes duae, hisque demum dicti vnguenti oleosi adduntur partes quinque vel sex, eaeque per triturationem

nem

nem bene commiscantur, unguentum camphoratum habebis, quod praeter vim emollientem, discutientem quoque et resoluentem obtinet.

Si sola tantum commiscendorum proportio variat, ita, ut haec ipsa fluida magis sint, linimentum erit. Sic si cum seui ceruini, leni igne liquefacti, parte una commiscantur olei terebinthinae camphorati partes tres aut quatuor, linimentum camphoratum habebis, quod eandem vim exercet, praeter id, quod minus emolliat et efficacius paulo resoluat.

§. 256.

Haec exempli loco adduxisse, sufficiat. Multo plura quidem addi potuissent, sed instituti ratio in praesenti prolixitatem vetat. Fatemur insuper, nonnulla adhuc praeparata, in officinis haecenus usitata, desiderari posse: sic v. g. confectiones, condita, conseruae, rotulae, morsuli, trochisci, taedae et alia eiusmodi plura in officinis prostant, quorum nulla a nobis facta est mentio; cum vero ista praeparata ita comparata esse videantur, ut absque vlla iactura ex officinis exulare possint, sicco pede ea transire, consultum duximus. Optandum etiam est, ut eiusmodi praeparata, remediorum nomine non insignienda, eiiciantur, quo labores pharmaco-
poi imminuantur et tempus, in his alias con-

sumendum, aliis vtilioribus eorundemque rectae praeparationi impendatur. Nihil magis demum in votis est, quam vt delineationem hanc pharmaciae, ad cuius normam perfectior pharmacopoea elaborari possit, quamque in vsum medicinae practicae communicamus, Lectores Beneuoli bonam in partem interpretentur.

INDEX.

I N D E X.

N V M E R V S §. I N D I C A T.

A.

A cetum castorei abstractitium	16r
— compositum s. medicatum quid	170
— oleoso-spirituosum vt agat	143
— vini destillatum vt remedium	84
— — vt menstruum	86
— — non destillatum vt remedium	83
— — vt menstruum	85
— — spirituosum destillatum vt agat	133
Acida mineralia spirituosa vt agant	131
— — vt menstrua	76. seqq.
Adstric tio remediorum qualitas	48
Alcalia	89
— fixa vt agant in corpus sanum et morbosum	90 seq.
— — vt menstrua	92
— volatilia vt agant	93
— — empyreumatica etc.	95
Aloes essentia cum sale ammoniaco liquido spiri- tuoso	204
— extractum acetosum	243

I N D E X.

Angelicae radiceis oxymel	247
Anisi feminis essentia cum spiritu vitrioli dulci	207
— stellati essentia cum spiritu alcalino volatili spirituoso	203
Antimonii sulphur auratum mercuriale	230
— — tinctura tartarifata vt agat	122
— — — cum balsamo peruuiano	194
— — — cum oleo amygdalarum	192
— — — cum oleo succini	193
Aqua simplex destillata vt agat in C. H.	71
— — — vt menstruum	72
Aquae destillatae	149. seqq.
— — quomodo parentur	ib.
— — simplices et cohobatae	152
Arcani duplicati liquor vt agat	98
Afae foetidae essentia cum liquore C. C. fuccinato	183
— — — cum sale ammoniaco liquido empyreumatico spirituoso	208
Attenuatio, remediorum qualitas	53
Aurantiorum corticum essentia cum acido vitrioli	176
B.	
Balnea eorumque differentia	19
Balneum arenae	20
— maris	21
— vaporis	22

Balsa-

I N D E X.

Balsama folida	222
Balsami de copaiua tinctura cum liquore salis digestiui balsamici	197
— peruuiani tinctura cum liquore nitri regenerati	180

C.

Camphorae sapo	221
Carlinae radice tinctura cum acido vitrioli spirituoso	199
Cascarillae corticis essentia cum spiritu vitrioli dulci	206
Castorei acetum abstractitium	161
— essentia cum sale ammoniaco liquido empyreumatico	184
— infusum	173
— spiritus alcalinus foetidus	164
Centaurii minoris elixir cum alcali fixo	178
— — essentia alcalino-spirituosa	202
Cervi cornu calcinatum	236
— — oleum foeditum	167
— — — rectificatum	168
Chamomillae oleum infusum	187
Cinnamomi corticis acetum spirituosum	200
— — aqua destillata	151
— — spiritus abstractitius	155
Citri corticis acetum	177

Citri

I N D E X.

Citri succi effectus in C. H.	87
— succus vt menstruum	88
Condensantia remedia quid	52
Condensatio humorum per remedia	ib.
Corallia rubra per praecipitationem parata	229
Corrigens vis, remediorum qualitas	54
Croci essentia cum spiritu vitrioli dulci	205

D.

Densitas humorum quomodo per remedia augeatur	52
Diluentia remedia quid	53

E.

Elixirium	170
Emollitio, remediorum qualitas	49
Emplastra	224
Emplastrum de gummi galbano	225
Emulsa	213
Essentia	170
Extracta	239

F.

Fluiditas quid	60
Fluidum remedium quid	ib.
— — particulas, iam agentes, continet	61
Fluidorum remediorum particulae actiuae quomodo agant	62
— — praeparatio vt instituenda	63

Foeni-

I N D E X.

Foeniculi balsamum	223
— essentia cum spiritu falis ammoniaci vinoso	196
— oleum cum aloe digestum	186
— — destillatum	166
— spiritus alcalinus	163
Fumariae essentia cum spiritu vini tartarifato	195
Furnorum varietas in officinis pharmaceuticis non requiritur	17
Furnus destillatorius in officinis pharmaceuticis prae reliquis requiritur	16
— extemporaneus plurimis operationibus inseruit	17
— cum vesica nullum usum habet	18
— Piger Henricus dictus non laudatur	16

G.

Gentianae rubrae radicis decoctum cum liquore tartari vitriolati	210
— — essentia cum spiritu vini	189
Guajaci ligni decoctum cum solutione falis ammoniaci vulgaris	211
Gummi ammoniaci decoctum cum hydromelle	212
— — emulsio oleoso-saponacea	214
— — essentia cum liquore nitri regenerati	244
— galbani emplastrum	225

H. Hu-

I N D E X.

H.

Humorum C. H. attenuatio per remedia	53
— condensatio etc.	52
— indoles morbosa	51
— inspissatio per remedia	53
— particulae constitutivae	51
— rarefactio per remedia	52
— spissitudo huiusque differentia	35. sqq.
— tenuitas nimia	34

I.

Ialappae refina	228
Imperatoriae radice tinctura cum acido vitrioli	175
Incrassantia remedia quid	53
Infusa	169
— aquosa	172
— cum menstruis compositis parata	190
— inflammabilia	185
— salina	174
Infusorum praeparandorum modus	171
— species	170
Involuens vis, remedium qualitas	53
Irritabilitas a particulis inflammabilibus et salinis dependet	44 sq.
— a remediis augetur et minuitur	ib.
— excitatur a fluido nerueo et medicamentis	45
— in glutine solidorum laet	44. seq.
Irrit-	

I N D E X.

Irritatio, remediorum qualitas	46
— manifestatur in lingua per saporem	47
— — — per stimulum	46

L.

Laxitas solidorum quomodo a remediis inducatur	49
Linimentum quid	255
Liquor alcalinus spirituosus vt agat	134
— — volatilis spirituosus etc.	135
— anodynus mineralis vid. vitrioli acid.	
— cornu cerui succinatus vt menstruum	109
— terrae foliatae tartari vt agat	102

M.

Medicamentum vid. Remedium	
Menstrua acida vid. acida.	
— alcalina. vid. alcalia.	
— aquea	70. feqq.
— composita	120. feqq.
— inflammabilia	110. feqq.
— oleosa	111. feqq.
— oleoso-spirituosa	137. feqq.
— pharmaceutica	68
— salina	74. feqq.
— — mediae indolis	96. feqq.
— salino-oleosa	127. feqq.
	Menstrua

I N D E X.

Menstrua oleoso-spirituosa	141. seqq.
— --- saponacea	121. seqq.
— --- spirituosa	130. seqq.
— spirituosa	114. seqq.
Menstruorum pharmaceuticorum diuersitas	69
Melia	246
Mel myrrhatum	248
Millefolii extractum aquosum	240
— — aquoso-spirituosum	242
— — spirituosum	241
Myrrhae acetum spirituosum	201
— elixirium acetoso-spirituosum	ib.
— essentia cum liquore terrae foliatae tartari	181
— extractum cum sale ammoniaco liquido	245
— oleum infusum	188

N.

Naphtha vitrioli, vid. vitrioli acid.	
Nitri acidum vt agat	79 seq.
— flammantis liquor etc.	107
— spiritus dulcis actio	139
— regenerati liquor vt agat	100

O.

Odor remediorum balsamicus	56
— foetidus	ib.
— gratus	ib.
— nauseosus	ib.
Odor	

I N D E X.

Odor remediorum particulas, acilias manifestat	55. feqq
— spirituosus	56
Offae helmontianae efficacia	125
Officinae pharmaceuticae qualitates	10
Olea aetherea vt agant	113
— vnguinosa etc.	112
Olei oliuarum vnguentum	255
Oleorum destillatorum praeparatio	165
— — vires	166

P.

Pharmacia quid	1
— quid praestet	4
Pharmaciae instrumenta passiuā	13
— — actiua, vid. menstrua.	
— obiecta	2
— vtilitas	8. feq.
Pharmacopaei dotes	23. feqq.
— labores	26. feqq.
Pharmacopoeo quid ratione remediorum inueniendorum obseruandum	33. feqq.
Pimpinellae albae radice essentia cum tinctura antimoni tartarifata	191
Praecipitata	226
Producta pharmaceutica	42
Productorum pharmaceuticorum qualitates insitae	43. feqq.
— — — pharmaceuticae	59. feqq.
O	Pruno-

I N D E X.

Prunorum roob	250
Purgantia cum liquore terrae foliatae tartari	181

Q.

Qualitates remediorum in lingua manifestantur	46. seqq.
— — insitae	43. seqq.
— — olfactu deteguntur	55. seqq.
— — pharmaceuticae	59. seqq.

R.

Remedia consistentiae mediae quid	66
— — — quomodo parentur	237
— fluida	147
— per calcinationem parantur	235
— — coagulationem etc.	218
— — coctionem etc.	209
— — crystallisationem etc.	231
— — destillationem etc.	148
— — euaporationem et inspissationem etc.	238
— — infusionem etc.	169
— — liquefactionem et coagulationem etc.	253
— — sublimationem etc.	233
— simplicia optimae indolis requiruntur	11
— solida ex actiuis et inertibus particulis componuntur	216
— — quid	ib.
	Reme-

I N D E X.

Remediorum diuersi effectus a diuersa euolutione particularum actiuarum	6
— ordines	146
— particulae actiuae diuersae	6
— — constitutiuae	5
— — salutare cum alimentosis connexae	7
— — — venenatis coniunctae	ib.
— pharmaceuticorum praeparatio accurata requiritur	12
— — — quid requirat	67
— simplicium praeparatio diuersa vires mutat	12
— solidorum actio in corpus humanum	217
— — euolutio	ib.
Resolutio, remediorum qualitas	52
Resoluentia remedia quid	ib.
Ribesiorum syrupus	252
Robur solidorum quomodo a remediis producat	48
Roob	249
— prunorum	250

S.

Sal ammoniacum liquidum vt agat	108
Salia media oleoso-spirituosa etc.	144
— — soluta etc.	96. seqq.
— — spirituosa etc.	136
— volatilia oleosa liquida etc.	142
Salis ammoniaci secreti Glauberi liquor etc.	106

O 2

Salis

I N D E X.

Salis ammoniaci regenerati liquor etc.	105
— — spiritus vinosus etc.	126
— — vulgaris liquor etc.	104
— communis acidum etc.	81
— — spiritus dulcis etc.	140
— digestiui empyreumatici liquor etc.	129
— — oleosi balsamici liquor etc.	128
— — Sylui liquor etc.	101
— mirabilis Glauberi liquor etc.	99
Salium mediorum diuersitas	96
Sapones quid	219
Sapo camphoratus	221
— medicatus	220
Sapor actiuus remediorum particulas indicat	47
— remediorum qualitas	ib.
Saporis species	ib.
Spiritus quid	153
— acidi abstractiui	160
— — dulcificati	156
— ardentes vt differant	115
— vini laudes limitandae	117
— — menstruum vniuersale non est	ib.
— — praeparationi acidi vitrioli dulcis inferuiens	158
— — reliquis spiritibus ardentibus praefendus	114
— — tartarifatus vt agat	124
— — vt menstruum	118. seq.
Spiri-	

I N D E X.

Spirituum ardentium effectus in C. H.	116
Stimulus remediorum rodens a naribus susceptus quid indicet	52
Succini fal acidum vt agat	82
— olei cum fale alcalino volatili combinatio per sublimationem	234
Syrupi	251

T.

Tartari cremor praecipitatus	227
— tartarifati liquor vt agat	103
— vitriolati liquor etc.	97
Tartarus vitriolatus sulphureo-regulinus	232
Terebinthinae emulsio cum sapone veneto	215
Tinctura quid	170
— Harveyana et Helmontiana vt agat	123

V.

Valerianae radice tinctura cum liquore falis digestiui empyreumatici	198
Vafa lignea et metallica necessaria non sunt	14
— metallica reiiciuntur	15
— operationibus inferuientia	ib.
— vitrea optima	14
Vasorum pharmaceuticorum indoles	ib.
Venenum quid	2
— num medicamentorum vim exerceat	3

I N D E X.

Vitrioli acidum vt agat	77. seq.
— naphtha	157
— spiritus dulcis	159
— — — vt agat	138
Vnguenta	254
Vnguentum olei oliuarum	255

EMEN-

EMENDANDA.

Pag. 3. lin. 4. pharmacopoei l. pharmacopoei. p. 13. l. 4. superandae
l. superandae. p. 38. l. 9. adde i. p. 50. l. 23. falso l. falso.
p. 63. l. 3. mobiles adde vero. p. 66. l. 8. adiuncta. l. adiunctae.
p. 74. l. 5. aligenda l. eligenda. p. 77. l. 20. volatilibus adde em-
pyreumaticis. p. 83. l. II. illum l. illam. p. 84. l. 15. digestum
l. digestus. p. 89. l. 7. deletur in. p. 117. l. 5. adhibitum l. ad
habitum. p. 117. l. 21. eorundemque l. earundemque. p. 124. l. 5.
est l. esto. p. 176. l. I. §. 325. l. §. 225. p. 187. l. II. praepara-
tione l. praeparatione.

42.-

